

AGDER FYLKESKOMMUNE
Agder fylkeskommune Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Dato: 22.07.2025
Saksref: 202509812-2
Deres ref.: 25/13030
Side: 1 / 1

Vår saksbehandler: Ola Torstein Endresen
Telefon:
Mobil: +4799231323
E-post: ola.torstein.endresen@banenor.no

Agder fylkeskommune - Høring og offentlig ettersyn av forslag til planprogram - Regional plan for grønn industri og energi - Bane NORs uttalelse

Vi viser til brev, datert 6.6.2025.

Sørlandsbanen er en nasjonalt viktig jernbanestrekning som knytter Agder sammen med store deler av landet, både når det gjelder person- og godstransport.

Bane NORs viktigste bidrag til økt bærekraft, i samfunnet generelt og transportsektoren spesielt, er å styrke oppslutningen om jernbanen og bidra til at flere kan ta mer tog. Å flytte mer transport over på jernbane vil gjøre transportsektoren mer bærekraftig, fordi jernbanen bruker mindre energi og areal i forhold til kapasitet enn andre transportmidler.

Planen tar for seg viktige spørsmål som verdiskaping i et lavutslippssamfunn og bærekraftig utvikling. Bane NOR vil fremme at jernbanen har potensiale for bidrag til mange mål som den regionale planen setter, som klima- og nullvekstmålet, ved å kunne overta trafikk fra fossile transportformer. I tillegg har jernbanen mindre behov for areal og fører til mindre luftforurensning. Den tilbyr rask og energieffektiv transport med høy kapasitetsutnyttelse, og fører til færre trafikkulykker. Når flere kan bo, arbeide eller gjøre nødvendige ærender nær stasjonen, reduseres klimagassutslippene fordi behovet for privatbil blir vesentlig mindre.

Bane NOR ber om at planarbeidet bidrar til at jernbanens fortrinn ivaretas og styrkes som en del av planer for grønn industri og energi.

Med vennlig hilsen

Åsne Fyhri
ass. sjef Planforvaltning
Drift og vedlikehold

Ola Torstein Endresen
planforvalter

Dokumentet er godkjent elektronisk og sendes uten signatur

Mottakere:

AGDER FYLKESKOMMUNE
AGDER FYLKESKOMMUNE, Eirik Sand

Sand, Eirik

Fra: Barne- og Ungdomsrådet i Agder <kontakt@buria.no>
Sendt: tirsdag 23. september 2025 16:59
Til: Sand, Eirik
Emne: Re: Høring og offentlig ettersyn av forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Oppfølgingsflagg: Følg opp
Status for flagg: Fullført

AppServerName: afk.public360online.com
DocumentID: 25/13030-57
DocumentIsArchived: -1

You don't often get email from kontakt@buria.no. [Learn why this is important](#)

Hei Eirik!

Det blei litt for travelt her; var på jobbreise i førre veke, og Teamsmøte denne veka - kunne du ha fått desse kommentarane med frå BURIA:

- Større elbilindustri vil auke barnearbeid som blir utført ved utvinning av kobolt/metall til elbilbatteri
- Nedlegging av skular gjer at barn må køyre lenger – som fører til auka forureining/dårlegare klima/meir ressursbruk – og dårlegare inkludering/mangfald av landsbygd/spreidde bustader.

BURIA
v/Borghild Løver
-styreleiar-
kontakt@buria.no
tlf. 97064485

On Fri, Jun 6, 2025 at 3:25 PM Sand, Eirik <Eirik.Sand@agderfk.no> wrote:

Se vedlagte dokumenter om høring og offentlig ettersyn av forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi.

Med vennlig hilsen

Eirik Sand

Rådgiver

Plan

Mobil:

E-post: Eirik.Sand@agderfk.no

agderfk.no

AGDER
fylkeskommune

Vennligst ikke send personlige eller taushetsbelagte opplysninger på e-post:

[Send henvendelser og dokumenter på en sikker måte](#)

Saksmappe: 2025/318
Sakshandsamar: NLU
Dato: 02.09.2025

Saksframlegg

Utv. Saksnr.	Utval	Møtedato
72/25	Formannskap	09.09.2025
97/25	Kommunestyret	18.09.2025

Høyringssvar - forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi, Agder fylkeskommune

Kommunedirektørens si tilråding

Kommunestyret sluttar seg til innhald i høyringsuttale som det framkjem i saka.

Som største kraftkommune og med viktig pågåande utviklingsprosjekt knytt til våre kraftanlegg ønskjer Bykle å vere representanten for Setesdal, jf. forslaget til organisering med ein kommunerepresentant for kvar region.

Formannskap si handsaming av sak 72/2025 i møte den 09.09.2025:

Handsaming

Saka vart drøfta

Kommunedirektøren si tilråding vart samrøystes vedteke

Vedtak

Kommunestyret sluttar seg til innhald i høyringsuttale som det framkjem i saka.

Som største kraftkommune og med viktig pågåande utviklingsprosjekt knytt til våre kraftanlegg ønskjer Bykle å vere representanten for Setesdal, jf. forslaget til organisering med ein kommunerepresentant for kvar region.

Kommunestyret si handsaming av sak 97/2025 i møte den 18.09.2025:

Handsaming

Kommunedirektøren si tilråding vart samrøystes vedteke

Vedtak

Kommunestyret sluttar seg til innhald i høyringsuttale som det framkjem i saka.

Som største kraftkommune og med viktig pågåande utviklingsprosjekt knytt til våre kraftanlegg ønskjer Bykle å vere representanten for Setesdal, jf. forslaget til organisering med ein kommunerepresentant for kvar region.

Saksutgreiing:

Bakgrunn for saka

Bykle kommune er beden om å komma med tilbakemelding på forslaget til planprogram til regional plan for grøn industri og energi.

Formelt grunnlag

Regionplan Agder 2030

Samarbeidsavtale mellom Aust-Agder Fylkeskommune og Bykle kommune

Høyringsbrev – planprogram plan for grøn industri og energi med høyringsfrist 22. september 2025.

Innleiing

Overordna kommentarar

Bykle kommunen støttar at Agder fylkeskommune utarbeider ein regional plan for grøn industri og energi.

Temaene i planprogrammet er høgst relevante og avgjerande for vår felles framtid. Bykle kommune tek stort og stolt ansvar for å forsyne Agder, Noreg og Europa med straum og ønskjer å halda fram med å bidra til ei optimal utnytting av ressursar.

Bykle kommune vil understreka at utvikling i distrikta må vera ein tydeleg prioritet. Ei av dei største samfunnsutfordringane for distriktskommunar er å halda på eksisterande befolkning og leggja til rette for tilflytting. Dersom grøn industri og energiutbygging i hovudsak skjer i kystnære område, risikerer me å forsterka sentralisering og fråflytting.

Planprogrammet bør derfor leggja inn eit tydeleg distriktperspektiv, der energi- og industriprosjekt også bidreg til å skapa arbeidsplassar og busetjing i kommunar som Bykle og Setesdal.

Energi

«Alle» er samde om at me treng meir kraft i framtida. Me håpar planprogrammet vil sjå på korleis me kan byggja «minst mogleg meir» kraft. Allokering av kraft og utjamning av energitoppar er sentralt for å optimalt utnytta eksisterande kraftressursar og nett, og halda behovet for ny kraft nede. Bykle kommune håpar planprogrammet har rom til ein samfunnsøkonomisk analyse av kva effektar

energieffektivisering (i både hushald og næring), og styring/fordeling av effektbehov kan ha for dei framtidige kraftinvesteringane, og i samband med det, kva incentiv og krav som kan føra dit og til slutt kva ringverknader det kan gi for industri og innovasjon.

Planprogrammet bør gjera tydeleg at når det først blir gjennomført store investeringar i energiinfrastruktur – som forsterkning av leidningsnett, etablering/oppgradering av transformatorstasjonar i samband med pumpekraft, at det blir lagt føringar om at kapasiteten blir dimensjonert slik at han også legg til rette for auka forbruk og/eller kraftkrevjande industri i vertskommunane og utpeika industrinode. Slik blir reelle lokale ringverknader sikra og betre samfunnsøkonomi.

Dette er særleg viktig i distriktskommunar, som ofte har svakare føresetnader for næringsutvikling enn bynære område.

Industri

Auka fokus på, og auka etterspurnad etter, energieffektive løysingar, er med på å driva fram nye løysingar og innovasjon.

For fjellområda er tradisjonell prosessindustri mindre realistisk, på grunn av logistikk og omfattande arealvern. Datasenter og høgytings datakraft (HPC/AI) er derimot naturlege spor: slike etableringar kan plasserast tett på kraftverka, reduserer belastninga på overføringsnettet og kan gi lokale ringverknader gjennom varmegjenvinning. Planprogrammet bør gjera tydeleg at grøn industri ikkje berre er «tung prosessindustri», men også kan vera kraftintensiv, men logistikklett verksemd — som gir arbeidsplassar og busetjing i distrikta når ho blir kopla til lokal kraft og infrastruktur.

Natur

Arealfloken må forståast i eit regionalt perspektiv. I bynære strøk er arealpresset stort, samtidig som ein også der har natur som må varetakast. På den andre sida finst det i distrikta område med lågare naturverdi og samtidig nærleik til kraftressursane. Ved å styra utbygging mot slike areal, og samtidig dempa effekttoppar gjennom fleksibilitet/lagring, kan regionen redusera behovet for nye inngrep og halda nettkostnader nede.

Klima

Optimal utnytting av eksisterande energiressursar er ein gevinst for klimaet.»

Representasjon:

Bykle kommune viser til forslag til organisering og ber om at kommunen blir oppnemnt til å representere Setesdalskommunane – basert på at ein den viktigaste kraftkommunen i regionen og at det pågår arbeid med store prosjekt relatert til dette hos oss som vil vere relevante for planarbeidet.

Økonomiske vurderingar og konsekvensar

Bykle kommune tek stort ansvar for å forsyna Agder, Noreg og Europa med straum og ønskjer å halda fram med å bidra til ei optimal utnytting av ressursar. Samtidig er det viktig for Bykle å sitja igjen med noko når naturen vårast blir utnytta.

Konkret blir foreslått i høyringssvaret at transformasjonskapasitet ved pumpekraftutbygging blir dimensjonert slik at kapasiteten er tilstrekkeleg for etablering av kraftkrevjande verksemd og slik at ein oppnår varig verdiskaping og ringverknadar i form av investering og sysselsetting lokalt.

Tilhøve til kommuneplanen

Ei proaktiv tilnærming til tematikken og tilrettelegging for utvikling av grøn industri og kraftkrevjande verksemdar i Bykle vil og understøtte samfunnsutviklinga og satsingsområda i kommuneplanen som har tydlege ambisjonar om å leggje til rette for eit breiare arbeids- og næringsliv. Dette er stadig meir aktuelt i ljøs av redusert handlingsrom for hytte – og reisemålsutviklinga med nye nasjonale forventingar og føringar for bevaring av natur og omsyn til villrein særskilt.

Bykle,

kommunedirektøren

Vedlegg:

Vedlegg:

- 1 Høringsbrev.pdf
- 2 Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi.pdf
- 3 Sakspapirer.PDF
- 4 Høring og offentlig ettersyn av forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Melding om vedtak blir sendt til:

Direktoratet for mineralforvaltning
med Bergmesteren for Svalbard

Agder fylkeskommune
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Dato: 29.09.2025
Vår ref: 25/03559-2
Deres ref: 25/13030-5 / Eirik Sand

Uttalelse til høring og offentlig ettersyn av regional plan - forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi i Agder fylke

POST- OG BESØKSADRESSE
Ladebekken 50
7066 Trondheim

TELEFON + 47 73 90 46 00
E-POST post@dirmin.no
WEB www.dirmin.no

GIRO 7694.05.05883
SWIFT DNBANOKK
IBAN NO5376940505883
ORG.NR. NO 974 760 282

SVALBARDKONTOR
TELEFON +47 79 02 12 92

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) viser til ovennevnte sak, datert 6. juni 2025.

DMF er statens fagorgan og sektormyndighet for mineralressurser og mineralvirksomhet. DMF skal bidra til økt verdiskaping gjennom å legge til rette for en langsiktig ressurstilgang basert på en forsvarlig og bærekraftig utvinning og bearbeiding av mineraler. Vi forvalter lov om erverv og utvinning av mineralske ressurser (mineralloven), og har i tillegg som sektormyndighet et særlig ansvar for at mineralressurser blir ivaretatt i saker etter plan- og bygningsloven.

Sentrale mål i mineralforvaltningen er å sikre tilgangen til mineralressursene i framtida og å hindre at viktige forekomster gjøres utilgjengelig av arealbruk som utelukker framtidig utnyttelse.

Om saken

Som en del av oppfølgingen av Regionplan Agder 2030, skal Agder fylkeskommune utarbeide en regional plan for grønn industri og energi. Planen tar utgangspunkt i en av samfunnsflokene i fylket; behovet for å kutte klimagassutslipp og bevare natur, samtidig med utvikling av industri og energiproduksjon.

Uttalelse fra DMF

DMF ser at tema om mineralutvinning og massehåndtering er blant temaene som ikke blir tatt med i denne planen, selv om det ble lagt til grunn i Regionplan for Agder 2030 at det skulle tas med. Vi har forståelse for at det må gjøres prioriteringer av hva som utredes i større regionale planer. Likevel ser vi at et av målene i planprogrammet som gjelder samfunnsfloken *er økt verdiskaping basert på bærekraftig ressursforvaltning og tilgang på fornybar energi*. Vi mener derfor at det blir noe upresist å legge til grunn at Agder ikke har *mange eller store kjente forekomster av sjeldne mineraler*, slik det står i planprogrammet.

Bærekraftig ressursforvaltning

Ressursforvaltning dreier seg i hovedsak om å forvalte både kjente mineralressurser og masseuttak, i tillegg til overskuddsmasser på en bærekraftig måte. DMF understreker

at det ikke er kun sjeldne mineraler som legger grunnlag for mineraluttak i Agder fylke, men i hovedsak ordinære byggeråstoff- og løsmasseuttak med grus, pukk og sand. Disse utgjør den største andelen av de registrerte uttakene i fylket. Langsiktig og regional planlegging av nye masseuttak og -mottak kan blant annet bidra til å redusere utslipp av transport av tunge masser¹.

Kunnskap og statistikk

Oversikt over eksisterende uttak i fylket fremgår av vårt ressursregnskap², som oppdateres årlig med nye driftsrapporteringsdata fra de enkelte uttakene. Statistikken inkluderer kun data som rapporteres til DMF. Overskuddsmasser fra bygg- og anleggsvirksomhet er derfor ikke inkludert.

DMF har egne kartinnsyn med oversikt over uttak og tildelte driftskonsesjoner. DMFs uttaksregister³ viser totalt **46** uttak med stein og pukk og **32** uttak med sand og grus i Agder. Fylket har **63** tildelte driftskonsesjoner⁴. Vi viser også til vår levetidsanalyse⁵ for byggeråstoff som viser hvor mange år hver kommune vil ha tilgang på egenprodusert knust fjell og løsmasser.

Norges geologiske undersøkelse (NGU) sin grus- og pukkdatabase viser totalt **12** forekomster med regional eller nasjonal betydning i fylket⁶. NGUs malm-, industrimineral- og natursteinsdatabase viser totalt **28** økonomisk viktige og meget viktige forekomster⁷.

For nærmere informasjon om mineralloven med tilhørende forskrifter, se hjemmesiden vår på www.dirmin.no. Her finner du også vår digitale kartløsning, som er et nyttig verktøy for oppdatert informasjon om mineraluttak, bergrettigheter m.m., supplert med relevante kartdata fra andre etater.

Vennlig hilsen

Dragana Beric Skjøstad
seksjonssjef

Karoline Walsøe Egholm
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.
Saksbehandler: Karoline Walsøe Egholm

---

¹ Harde fakta om mineralnæringen 2024 (DMF):

https://dirmin.no/files/2025-09/Harde_fakta_2024.pdf

² Ressursregnskap for byggeråstoff (DMF):

<https://dirmin.no/ressursregnskap>

³ Uttaksregister (DMF): <https://dirmin.no/data/uttak?sok=&kommune=&fylke=agder>

⁴ Konsesjonskart (DMF): <https://dirmin.no/data/konsesjoner>

⁵ Levetidskart for byggeråstoff (DMF): <https://dirmin.no/levetidskart>

⁶ Grus-, pukk-, og steintippdatabase for Agder (NGU):

https://aps.ngu.no/pls/oradb/grus_GP_Oppslag_KS.fylke_viktige_fkom?p_fylkenr=42

⁷ Malm-, industrimineral- og natursteinsdatabasen for Agder (NGU):

https://aps.ngu.no/pls/oradb/imiobj_ks.fylkesoversikt

Mottakere:

Agder fylkeskommune

Postboks 788 Stoa

4809 ARENDAL

Agder fylkeskommune

postmottak@agderfk.no

Fevik 22.09.2025

sak 25/13030

Merknader til planprogram Regional plan for grønn industri og energi - Agder

Viser til hørings brev av 06.06.2025 og har noen merknader til planarbeidet *Regional plan for grønn industri og energi*. Ifølge planprogrammet, kap. 5.3 som ligger på høring er den viktigste involveringen etter behandling av planprogrammet. Vi mener at dette er feil da rammen settes i planprogrammet, den utvidede mervikingen med kommunene og industrien selv må komme i gang før rammene låses.

Rettsvirkning:

- Det kommer ikke tydelig frem hvilken rettsvirkning denne regionalplanen skal ha, dette har stor betydning for hvem som blir engasjert i det videre planarbeidet og hvem en inviterer inn.
- Blir dette en temaplan som skal fungere som en veileder eller om den også skal være en plan med plankart med bestemmelser. Dette må komme klart frem i planprogrammet, før det blir fastsatt. (kap. 2 og/eller kap. 3).
- Det er viktig at denne planen blir et verktøy som gagnar samfunnsutviklingen og ikke kun ett innsigelse verktøy til frustrasjon for kommunene og næringslivet.
- Manglende hevninger til plan- og bygningsloven § 8, dersom dette skal behandles som regional plan (kap.3.2)

Planfaglig:

- Savner en kobling mellom dette planarbeidet og folkehelse, bla i figur 1, (kap.2.1) kjernetema for planarbeidet. Arbeidsplasser er en viktig faktor i folkehelsearbeidet og hindre utenforskap.
- Savner søkelyset på samskap bærekraft i dette planarbeidet. Samskapt bærekraft betyr å utvikle og realisere bærekraftige løsninger gjennom samarbeid, deltakelse og felles eierskap, der alle involverte parter bidrar og lærer av hverandre.
- Det går ikke tydelig frem om denne planen skal gjelde etablerte bedrifter eller kun nyetableringer.
- Det kommer ikke frem av planprogrammet hvilket tema som skal utredes etter pbl § 4-2. Dette må inn for å få ett begrep på hvilket kunnskapsgrunnlag denne planen skal bygge på.

Utredninger til kjernetema Industri

- Hva har dyre strømpriser i NO2 å si for etableringer av grønnindustri i Agder?
- Hvordan få konkurransedyktige strømpriser i Agder? Det er en svakhet i planarbeidet at en henviser, under kjernetema Energi, til *politiske beslutninger på nasjonalt nivå og markedskrefter som ligger utenfor planens kjerneområde* (kap. 4.2).
- Hvordan sikre nok lærlingplasser i industribedriftene i Agder for å ta imot alle de som har søkt yrkesfaglig utdanning?

- Hvilken innvirkning vil de nye SPR klima og energi og arealbruk og mobilitet ha å si for utvikling av grønnindustri i Agder?

Utredninger til kjernetema energi

- Krafttilgang, med kartlegging av fremtidig behov må samkjøres med dagens behov og dagens grå arealer.
- Konkurransedyktige rammevilkår, inkl. strømpriser i Agder, må tas med i regionplanen slik at det blir med videre i handlingsplanen.

Utredninger til kjernetema Natur:

- Hva vil [Forslag om endring av plan- og bygningsloven - forbud mot nedbygging av myr](#), ha å si for utvikling av grønnindustri i Agder?
- Planarbeidet må kartlegging områder som kan restaureres, lage en liste over området som er ferdig utredet og klar til restaurering både på land og i vann.
- Det må utarbeides en veileder hva som menes med restaurering av ødelagt natur. Veilederen må si noe om hvilken kompetanse som trengs for å utføre restaureringen, hvem som skal godkjenne tiltaket og kompensasjonsgraden som kreves i ett naturinngrep.

Utredninger til kjernetema Klima

Hvordan skal en redusere transportbehovet på til/fra jobbreiser.

- Hva er kollektivdekning for industribedrifter i dag? Er det i heletatt mulig å bruke kollektivtransport til dagens industri? En må se på rutetilbud sammen med arbeidstidene i de ulike industribedriftene og vurdere om det er rutetidene eller arbeidstidene som må justeres.
- Hvordan skal lærlinger, uten lappen, komme seg til industribedriftene de skal jobbe i?
- Hvor skal den fremtidige industriarbeideren bo? Sett opp imot færre parkeringsplasser i byene og manglende kollektivdekning til industribedriftene

Aktører i markedet er opptatt av:

- At planen må være realistiske opp mot hva som er mulig
- At de får tilstrekkelig kraft frem til nærings-/industriområdet
- At en kan få nødvendig kraft til når behovet melder seg

Rettelser:

- Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet, ble fastsatt i [24.01.2025](#), i kap. 3.2 stå det (2024)
- Forholdet til byvekstavgiftene er ikke tatt med under nasjonale føringer (kap. 3.2)
- Det brukes både kjernekraft og atomkraft i planprogrammet. Er det ment det samme bør en bruke samme ordet gjennomgående i dokumentet

Med hilsen

Åslaug Iversen
Areal- og samfunnsplanlegger i EgdePlan

SAKSUTSKRIFT

Arkivsak-dok. 25/01448-1
Saksbehandler Thora Arnadottir

Høring - Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Saksgang	Møtedato	Saknr
1 Formannskapet	28.08.2025	40/25
2 Kommunestyret	11.09.2025	46/25

Formannskapet har behandlet saken i møte 28.08.2025 sak 40/25

Møtebehandling

Lars Tjelland (FRP) foreslo tilleggsforslag
«Det er viktig at også kjernekraft drøftes grundig i planen.»

Votering

Kommunedirektørens innstilling enstemmig vedtatt.
Tilleggsforslag fra Lars Tjelland enstemmig vedtatt.

Formannskapets innstilling

Farsund kommune støtter planprogrammet om en regional plan for grønn industri og energi med enkelte justeringer.

Farsund kommune anbefaler at planprogrammet justeres med:

1. Farsund kommune ønsker at det inkluderes et femte kjernetema; infrastruktur. Grønn industri og energi er avhengig av gode veier og nett for distribusjon av elektrisk kraft. Tidsaspektet for lavutslippssamfunn veid opp mot hensyn til energi, infrastruktur, natur og samfunnsøkonomi bør også utfordres og drøftes i planprogrammet
2. Presisering om at planarbeidet skal se nærmere på forutsetninger, ressursbehov og løsninger for etablering av industrielle symbioser, herunder etablering og drift av nødvendig infrastruktur for transport av overskuddsvarme, O2, CO2 med mer.
3. Presisering om at landbasert oppdrett fra marin næring inngår som muligheter innen industrielle symbioser/grønn industri med tanke på bruk av overskuddsvarme, oksygen med mer.

4. Presisering av at planarbeidet bør se nærmere på fangst og bruk av biogent og fossilt CO₂ som kan kombineres med produksjon av grønt hydrogen. Dette kan gi muligheter for verdikjeder innen eMetanol* og elektrofules** med mer og bidra til kutt av CO₂-utslipp fra industri
5. Forutsetninger, mulige løsninger og avveining av de ulike kjernetema knyttet til utvikling av grønn og sirkulær industri i kraftknutepunktene bør utredes særskilt
6. Farsund kommune ønsker en tilføyelse i avsnitt 4.6 etter setningen: *Regionplan Agder 2030 legger føringer om at planen skal inneholde plankart og regionale planbestemmelser ved behov.* Ny setning: Det vil ikke bli foreslått regionale planbestemmelser som en del av dette planarbeidet med mindre det er støtte til dette både i kommunen(e) som blir berørt og det ellers er bred støtte til den aktuelle planbestemmelsen. Vi ber også om at tilføyelsen gjøres til kulepunkt 4 i kapittel 3.3 slik at kulepunktet lyder: Inneholde plankart, og regionale planbestemmelser ved behov. Det vil ikke bli foreslått regionale planbestemmelser som en del av dette planarbeidet med mindre det er støtte til dette både i kommunen(e) som blir berørt og det ellers er stor støtte til den aktuelle planbestemmelsen.

Farsund kommune ønsker å delta i referansegruppe og/eller delta på samlinger og arrangement i forbindelse med planarbeidet da vi kan tilføre planarbeidet mye erfaring og kunnskap, særlig på spørsmål 2 og 3 i formålet med planarbeidet.

Det er viktig at også kjernekraft drøftes grundig i planen.

(* eMetanol er et fornybart, energirikt flytende drivstoff produsert fra hydrogen (H₂) og fanget karbondioksid (CO₂).

**Elektrofuel er en fellesbetegnelse på en ny type syntetiske drivstoffer produsert med elektrisk energi fra fornybare energikilder.)

Høring - Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Kommunedirektørens innstilling:

Farsund kommune støtter planprogrammet om en regional plan for grønn industri og energi med enkelte justeringer.

Farsund kommune anbefaler at planprogrammet justeres med:

1. Farsund kommune ønsker at det inkluderes et femte kjernetema; infrastruktur. Grønn industri og energi er avhengig av gode veier og nett for distribusjon av elektrisk kraft. Tidsaspektet for lavutslippssamfunn veid opp mot hensyn til energi, infrastruktur, natur og samfunnsøkonomi bør også utfordres og drøftes i planprogrammet
2. Presisering om at planarbeidet skal se nærmere på forutsetninger, ressursbehov og løsninger for etablering av industrielle symbioser, herunder etablering og drift av nødvendig infrastruktur for transport av overskuddsvarme, O₂, CO₂ med mer.
3. Presisering om at landbasert oppdrett fra marin næring inngår som muligheter innen industrielle symbioser/grønn industri med tanke på bruk av overskuddsvarme, oksygen med mer.
4. Presisering av at planarbeidet bør se nærmere på fangst og bruk av biogent og fossilt CO₂ som kan kombineres med produksjon av grønt hydrogen. Dette kan gi muligheter for verdikjeder innen eMetanol* og elektrofues** med mer og bidra til kutt av CO₂-utslipp fra industri
5. Forutsetninger, mulige løsninger og avveining av de ulike kjernetema knyttet til utvikling av grønn og sirkulær industri i kraftknutepunktene bør utredes særskilt
6. Farsund kommune ønsker en tilføyelse i avsnitt 4.6 etter setningen: *Regionplan Agder 2030 legger føringer om at planen skal inneholde plankart og regionale planbestemmelser ved behov.* Ny setning: Det vil ikke bli foreslått regionale planbestemmelser som en del av dette planarbeidet med mindre det er støtte til dette både i kommunen(e) som blir berørt og det ellers er bred støtte til den aktuelle planbestemmelsen. Vi ber også om at tilføyelsen gjøres til kulepunkt 4 i kapittel 3.3 slik at kulepunktet lyder: Inneholde plankart, og regionale planbestemmelser ved behov. Det vil ikke bli foreslått regionale planbestemmelser som en del av dette planarbeidet med mindre det er støtte til dette både i kommunen(e) som blir berørt og det ellers er stor støtte til den aktuelle planbestemmelsen.

Farsund kommune ønsker å delta i referansegruppe og/eller delta på samlinger og arrangement i forbindelse med planarbeidet da vi kan tilføre planarbeidet mye erfaring og kunnskap, særlig på spørsmål 2 og 3 i formålet med planarbeidet.

(* eMetanol er et fornybart, energirikt flytende drivstoff produsert fra hydrogen (H₂) og fanget karbondioksid (CO₂).

**Elektrofuel er en fellesbetegnelse på en ny type syntetiske drivstoffer produsert med elektrisk energi fra fornybare energikilder.)

Vedlegg

Høring og offentlig ettersyn av forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Sakspapirer

Saken kort fortalt

Fylkestinget i Agder har sendt forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi på høring med høringsfrist 22. september 2025 som en del av oppfølgingen av Regionplan Agder 2030.

Fylkeskommunens formål med en ny regionalplan er å «*komme til kjernen av utfordringene rundt forholdet mellom natur, klima, industri og energi*». Planen tar utgangspunkt i en av samfunnsflokene i Agder: behovet for å kutte klimagassutslipp og bevare natur, samtidig som regionen utvikles med industri og produksjon av ren energi. Det pekes på fem hovedspørsmål som regionalplanen skal løse og som må sees i sammenheng med hverandre:

- «1. Hvilke prioriteringer er nødvendige for å sette kurs mot et lavutslippssamfunn?
2. Hva må til for å sikre at kraftutbygging og industriutvikling skjer på naturens premisser?
3. Hvordan bør vi legge til rette for verdiskaping og mer bærekraftig industri?
4. Hva skal til for å sikre stabil og tilstrekkelig tilgang på energi i årene som kommer?
5. Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?»

Bakgrunn

Det er utarbeidet et høringsforslag til planprogram for regionalplan for grønn industri og energi, **se vedlegg 2**. Planprogrammet beskriver formålet med planen, organisering av planarbeidet og forutsetninger i form av nasjonale forventninger, statlige planretningslinjer for klima og miljø, arealbruk og mobilitet, og diverse fylkeskommunale regionplaner, eksempelvis Regionplan Lister 2030.

For hvert kjernetema: industri, energi, natur og klima er det oppstilt aktuelle spørsmål og problemstillinger som planarbeidet skal søke å finne svar på.

Vurdering

En regionalplan for grønn industri og energi legger opp til å behandle viktige problemstillinger om hvordan det kan skaffes til veie mer fornybar energi samtidig som natur og arealer brukes på en bærekraftig måte. På den ene side er det ønske om økt fornybar kraftproduksjon som kan elektrifisere samfunnet, redusere klimagassutslipp og opprettholde lave kraftpriser til gunst for industri og innbyggere. På den andre side er det stor oppmerksomhet knyttet til å ta i bruk natur til for eksempel landbasert vindkraft og bakkebaserte solkraftanlegg. Det er motvilje mot etablering og forsterking av kraftnettet enten det gjelder natur, landskap eller friluftsliv. En regionalplan for grønn industri og energi vil bli utfordret i synet på bruk av arealer og natur. Planprosessene for etablering av industrielle symbioser på Lista fly og næringspark i Farsund er midt i kjernen knyttet til bærekraftig grønn industriutvikling og natur- og arealbruk.

Planprogrammet bør presisere at gjeldende nasjonalt regelverk og praksis bør veies opp mot tidsaspektet for Norges ambisjoner for lavutslippssamfunn. Private kraftlinjer som bygges under dispensasjoner i energiloven utfordrer arealbruken og tap av natur, samtidig som samfunnsnyten ikke hensyntas. Dette kan skape betydelige utfordringer for både

næringsutvikling, arealplanlegging og bevaring av natur. Farsund kommune mener infrastruktur bør løftes opp som et femte kjernetema for å løse den beskrevne samfunnsflokken i planprogrammet. Grønn industri og energi er avhengig av gode veier, havneinfrastruktur og nett for distribusjon av elektrisk kraft. Kjernetemaet energi er ment å omfatte distribusjon av energi (nett), men det virker mer formålstjenlig å løfte dette som et eget kjernetema i planprogrammet hvor det inngår sammen med øvrig relevant infrastruktur. Viktigheten av god infrastruktur er pekt på i en rekke lokale planer i Agder. Eksempelvis i strategi for verdiskaping i Kristiansandsregionen, lokale kommuneplaner, næringsplaner, klima- og miljøplaner og Regionplan Lister.

Til eksempel står det følgende i Rogalands vedtatte plan for grønn industri s.35: *«Regionens største utfordring for å realisere mulighetene i det grønne skiftet, vil fram mot 2030 være knyttet til nett og distribusjon av kraft, samt høyt prisnivå. Det er derfor behov for økt tempo i nettutviklingen og at Rogaland blir høyt prioritert i nasjonale planer for nettutvikling».*

Regionalplanen for grønn industri og energi bør se nærmere på fangst og bruk av CO₂ enten det er biogent CO₂ fra biogassanlegg/biofyringsanlegg eller punktutslipp av CO₂ fra for eksempel smelteverk. Fangst av CO₂ koblet mot produksjon av grønt hydrogen kan gi flere muligheter som produksjon av metanol og elektrofuel samtidig som klimagassutslipp kan kuttes.

Regionalplan 2030 ønsker blant annet å lokalisere og videreutvikle næring og industri til «kraftknutepunkter» med stor produksjon av fornybar energi og sterke nettforbindelser med sentral- og regionalnett. Eksempler på slike kraftknutepunkt er Kvinesdal og Sirdal. Det kan være fornuftig å bygge opp virksomhet rundt kraftknutepunktene med tanke på mindre behov for bygging av nye kraftlinjer som krever arealer og investeringer som er tidkrevende å realisere. Samtidig bør det nok så få innbyggere rundt disse kraftknutepunktene. Det kan være krevende å finne nok virksomheter og innbyggere som for eksempel vil ha behov for overskuddsvarme fra ny virksomhet som hydrogen- og ammoniakkproduksjon eller store datasentre. Samtidig legger nasjonale føringer om arealbruk opp til «fortetting» av boområder og lave transportutslipp med gang- og sykkelavstand mellom bolig, arbeidsplass og sosial infrastruktur.

Regionplanen skal ikke behandle problemstillinger om sirkulærøkonomi spesielt, men skal se nærmere på såkalte industrielle symbioser innen grønn industriutvikling. Med industriell symbiose menes at nærliggende virksomheter samarbeider om bruk av energi og ressurser, eksempelvis at en virksomhet benytter overskuddsvarme eller «avfall/restråstoff» fra en nærliggende virksomhet i sin produksjon. Det er noen sentrale utfordringer og problemer knyttet til etablering av industrielle symbioser. Det ene er kunnskap og kompetanse på hvilke virksomheter som kan eller bør inngå i en industriell symbiose. Det andre er ressurser over tid til å koble ulike aktører som kanskje har ulik tidshorisont. Det tredje er hvem som skal investere og drifte infrastruktur for overføring av overskuddsvarme, oksygen, CO₂ og lignende. Den enkelte virksomhet har gjerne hverken interesse, kompetanse eller økonomiske midler til å etablere eller drifte infrastruktur «utenfor gjerdet» selv om naboene og samfunnet tjener på slike investeringer i infrastruktur. Denne typen utfordringer bør drøftes og problematiseres i planarbeidet.

Planprogrammet avgrenser planarbeidet slik at «havrettet næring» bortsett fra energiproduksjon holdes utenfor regionalplanen, se planprogrammet punkt 4.4. Landbasert oppdrett bør inkluderes i planprogrammet ettersom energiproduksjon, bruk av energi og etablering av industrielle symbioser er meget aktuelle for blå næringer som landbasert oppdrett av fisk og alger med tilhørende prosesser med bruk av overskuddsvarme og oksygen.

Det kommer frem av kapittel 4.6 at planen skal inneholde både plankart og regionale planbestemmelser ved behov. Det er vår oppfatning at det er lite støtte i kommunene til å ta i bruk planbestemmelser som griper inn i det lokale selvstyret og at det planutkast som inneholder

planbestemmelser sannsynligvis ikke vil kunne bli vedtatt. I gjeldende nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging framkommer det at "Planprosesser som er åpne og involverende gir legitimitet til vedtatte planer. Det er samtidig viktig at planene er realistiske og legger til rette for effektiv ressursbruk i det offentlige og for private." Vi vil derfor foreslå at det tilføyes en setning etter setningen: *Regionplan Agder 2030 legger føringer om at planen skal inneholde plankart og regionale planbestemmelser ved behov.* Ny setning: Det vil ikke bli foreslått regionale planbestemmelser som en del av dette planarbeidet med mindre det er støtte til dette både i kommunen(e) som blir berørt og det ellers er bred støtte til den aktuelle planbestemmelsen.

Farsund kommune bør stille seg positiv til å delta i referansegruppe og på ulike arrangementer i tilknytning til regionalplanarbeidet. Farsund kommune har gode eksempler på etablering av industrielle symbioser, og andre spørsmål knyttet til formålet med planarbeidet.

Økonomiske konsekvenser

For selve saken, ingen.

Konsekvenser for barn og unge

Selve høringsuttalelsen antas å ikke ha konsekvenser.

Konsekvenser for klima og miljø

Gode løsninger og avveininger av hovedtemaene i regionalplanen: industri, næring, natur og klima kan gi positive konsekvenser for klima og miljø.

Konsekvenser for folkehelse

Selve høringsuttalelsen antas å ikke ha konsekvenser.

Konklusjon

Farsund kommune støtter forslaget til planprogram for regionalplan for grønn industri og energi, men har noen forslag til justeringer og presiseringer, jf. vurderingsdelen over.

RETT UTSKRIFT

DATO 16.september.2025

Agder fylkeskommune

Kristiansand, 22. september 2025

Dette brevet sendes på vegne av 4H Agder, Agder botaniske forening, Aust-Agder Turistforening, Birdlife Vest-Agder, DNT Sør, Naturvernforbundet i Agder, Midt-Agder Friluftsråd, Norsk zoologisk forening Sørlandsavdelingen, Skogselskapet i Agder, Sørlandets krets av Norsk speiderforbund.

Høring: Planprogram regional plan for grønn industri og energi - sak 25/13030

Høringsuttalelse fra Forum for natur og friluftsliv (FNF) Agder

FNF Agder, på vegne av vårt nettverk av 14 natur- og friluftsansjoner i regionen, takker for muligheten til å gi innspill til planprogrammet for regional plan for grønn industri og energi. Vi er et samarbeidsnettverk som arbeider for å ivareta naturmangfold, friluftsliv og miljøhensyn i regionale og lokale prosesser.

FNF Agder støtter oppstarten og mener at naturhensyn må forankres som et styrende premiss

Planprogrammet løfter fire kjernetema (industri, energi, natur og klima) og fem overordnede spørsmål, bl.a. hvordan utvikling kan skje «på naturens premisser» og samtidig bidra til lavere utslipp. Vi støtter dette utgangspunktet og ber om at planprogrammet forplikter planen til null netto tap av natur, i tråd med Naturavtalen, samt en tydelig prioritering av karbonrike naturtyper som myr, våtmark og skog. Vi mener det er avgjørende å tydeliggjøre hvordan naturens egenverdi, økosystemtjenester og friluftslivets samfunnsverdi skal veie opp mot mål for industri og energi. Det meste av naturtapet er irreversibelt, og derfor må natur settes på lik linje med energi og industri i planarbeidet.

Planprogrammet må sikre kumulative konsekvensutredninger og tydelige metoder

Det er bra at planen KU-utredes på overordnet nivå, men planprogrammet må presisere at det ikke er nok å vurdere prosjekter hver for seg. Summen av konsekvenser av energi- og industrigrep (inkl. infrastruktur) må vurderes regionalt - ikke bare tematisk. Vi mener at vi trenger analyser av sumvirkningene - hvordan flere energiprosjekter, industriutbygginger og tilhørende infrastruktur samlet vil påvirke landskap, naturmangfold, vann, kulturmiljø og friluftsliv. Vi ber spesielt om:

- et eksplisitt krav om slike samlede analyser,
- flere scenarier, der minst ett scenario viser konsekvensene hvis vi først prioriterer energieffektivisering og arealeffektivitet,
- en tydelig metode for hvordan de fire temaene (industri, energi, natur og klima) skal veies opp mot hverandre.

Planen bør også beskrive hvordan kunnskapshull skal håndteres – f.eks. med en «datakvalitetsplan».

Samarbeidsnettverk mellom natur- og friluftslivsorganisasjoner
agder@fnf-nett.no | Gyldenløves gate 2, 4611 Kristiansand S | 481 25 352
organisasjonsnummer 914 046 831 | www.fnf-nett.no/agder

Energieffektivisering og arealeffektivitet må prioriteres før nye naturinngrep

Før man bygger mer, må man se på hvordan vi kan bruke mindre energi og utnytte det vi allerede har bedre. Oppgradering av eksisterende anlegg, mer effektiv bruk av arealer og ombruk av ressurser må utredes som førsteprioritet. Dette er også i tråd med nasjonale føringer, som vektlegger energieffektivisering, sirkulær økonomi, ombruk og vern av karbonrike arealer (myr, våtmark, skog). Planprogrammet bør gjøre dette til første prioritet i kunnskapsgrunnlaget, scenariene og de regionale retningslinjene.

Planprogrammet bør bruke kart og bestemmelser for å styre lokalisering

Når planprogrammet åpner for plankart og bestemmelser, bør det spesifiseres at disse skal:

- prioritere gjenbruk og fortetting av eksisterende industri- og næringsarealer framfor å ta i bruk nye,
- kreve tidlig kartlegging av verdifull natur (karbonrike naturtyper, villrein, sjøfugl, ålegras og kystnatur),
- stille minstekrav til avbøtende tiltak, og - hvis inngrep likevel blir gjort - kreve strenge og målbare krav til økologisk kompensasjon. Metodikken i 4.6 kan være et startpunkt.

Tema som foreslås avgrenset må likevel få funksjonelle rammer i planen

Vi forstår at masseforvaltning er tatt ut for å avgrense arbeidet. Likevel påvirker massehåndtering både natur, klimagassutslipp og arealbruk. Vi mener derfor at planprogrammet bør åpne for at den ferdige planen kan sette rammer for massehåndtering i industriområder - f.eks. kortreist gjenbruk av masser, minst mulig nye masseuttak og klimabudsjett for masseflytting. Det samme gjelder havrettet næring og mineralsaker: selv om de er avgrenset ut, må planen sikre koordinering der de overlapper med energi og transport (havner, kaier, sjøbaserte energiprosjekter).

Planen må eksplisitt samordnes med Heiplanen og andre planer og føringer

Planen bør uttrykkelig bekrefte at Heiplanen (nasjonalt villreinområde) ligger fast, og at nye store kraftprosjekter der ikke åpnes. Slike kryssreferanser i planprogrammet er viktig, og dette bør operasjonaliseres i de regionale planverktøyene (kart, bestemmelser, retningslinjer) og i virkemiddelkapitlet. Det gjelder også regional vannforvaltningsplan, Regionplan Agder 2030 og fylkeskommunens klimaplan, samt relevante kystsonerplaner og friluftslivsplaner. Uten slik samordning risikerer vi overlappende mål, dobbeltarbeid, eller verre - planer som trekker i ulike retninger. En helhetlig samordning er nødvendig for å sikre at natur, klima, energi og industri faktisk balanseres i tråd med både nasjonale og internasjonale mål.

Sirkulærøkonomi bør inn der den reduserer behovet for energi og naturinngrep

Planprogrammet løfter frem «industriell symbiose» - altså samarbeid mellom bedrifter der den enes avfall kan bli en annens ressurs. Samtidig står det at sirkulærøkonomi ellers ikke skal være en del av planarbeidet. Vi mener dette blir for snevert. Sirkulærøkonomi handler om å bruke ressursene om igjen, utnytte overskuddsvarme og gjenbruke materialer. Slike tiltak kan direkte redusere både behovet for ny energiproduksjon og nye arealinngrep. Derfor bør planprogrammet åpne for at sirkulære løsninger vurderes som kriterier når virkemidler velges.

Medvirkning må konkretiseres med verktøy, tidsplan og representasjon

Vi støtter «utvidet medvirkning» i fase 2, en vi ber om at planprogrammet tydeliggjør hvordan:

- det skal arrangeres åpne møter, arbeidsverksteder og en referansegruppe,
- det opprettes en digital kartløsning der folk kan melde inn lokal kunnskap,
- det legges til rette for geografiske prosesser slik at hele Agder blir representert,
- det føres en «medvirkningslogg» som viser hvordan innspillene er vurdert.

Kunnskapsgrunnlaget må være oppdatert, kvalitetssikret og åpent

Når konsekvensutredningen i hovedsak skal bygge på eksisterende kunnskap, må planprogrammet sikre at de nyeste databasene brukes (Naturbase, NiN, Vann-Nett, verneområder, sjøfuglregistreringer m.m.). I tillegg anbefaler vi at planarbeidet aktivt benytter fylkeskommunens eget arealregnskap for Agder <https://agdertall.no/areal-og-natur/arealregnskap/> som kunnskapsgrunnlag. Dette gir et oppdatert bilde av hvor mye natur som allerede er omdisponert og planlagt bygget ned, og er et viktig verktøy for å følge opp mål om null netto tap av natur.

Vi mener det også må lages metoder for å håndtere datakvalitet og usikkerhet, og at det må settes av rom for å supplere med analyser der sårbarheten er høy - f.eks. for sjøfugl, ålegras og villrein.

Handlingsprogram og indikatorer må sikre planens etterprøvbarehet

Vi anbefaler at planprogrammet navngir et minimum av indikatorer som skal følges opp i handlingsprogrammet, f.eks.:

- natur: arealbeslag per tiltak, endringer i areal for karbonrike naturtyper, naturindeks-/korridor-indikator,
- energi: kWh spart, andel produksjon på areal uten naturtap,
- industri: andel lokalisert på eksisterende areal, andel prosjekter med gjenbruk/overskuddsvarme.

Avslutningsvis vil vi understreke at dette planarbeidet må ta inn over seg at vi står midt i både en naturkrise og en klimakrise. Nettopp derfor må planprogrammet bli et styringsverktøy som sikrer både klimakutt og naturvern. For å lykkes må det inneholde konkrete mekanismer, med tydelige grenser, klar ansvarsfordeling og oppfølging som leder til faktiske resultater. Uten dette risikerer vi at planen blir et dokument med ambisjoner, uten handling.

FNF Agder ber derfor om at planprogrammet forplikter til samarbeid på tvers av sektorer, med tydelige krav til oppfølging og en klar ansvarliggjøring av både kommunale og statlige aktører.

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Agder

Carina Reiersen Ausdal
Koordinator
FNF Agder

FROLAND KOMMUNE

Plan, næring og utbygging

AGDER FYLKESKOMMUNE
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Dato: 11.07.2025
Vår ref: 25/1353-2
Deres ref: 25/13030-5
Saksbeh.: Ole Tom Ørnevik
Tlf.

Høring og offentlig ettersyn av forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi - uttalelse fra Froland kommune

På delegert myndighet svarer Froland kommune v/administrasjonen på høringsinvitasjonen.

- Det må settes et tak over hvor mye kraftproduksjon som skal utvinnes innenfor denne regionen. Agder kan ikke/bør ikke ta høyde for å produsere nasjonens målsetning alene.
- Effektiv energi bør ha førsteprioritet, sekundært kommer naturverdier. Dette gir færrest naturinngrep og større mulighet for sammenhengende naturområder.
- Store kraftproduksjoner og store kraftkrevende industri må lokaliseres i nærhet av hovedkraftlinjen og hoved transformatorene.
- Mindre kraftproduksjon kan legges til distribusjonsnettet for å avlaste hovedkraftlinjen.
- De forskjellige kraftproduksjonene har forskjellige krav til skjerming og infrastruktur. Kartet må avmerke plassering av type kraftproduksjon. Rett kraftproduksjon til rett sted.
- Et mål for planarbeidet er å klassifisere/prioritere områdene for kraftproduksjon og kraftkrevende industri. Første prioritet er områder som;
  - oppfyller taket på kraftproduksjon,
  - gir mest effektivt energi,
  - gir minst inngrep i naturen

Lavest prioritert er områder som;

- oppfyller taket på kraftproduksjon,
- men gir lav effektiv energi,
- gir størst inngrep i naturen.
- Planprogrammet må prioritere sammenhengende naturområder for å hensynta vilt og dyrs forflytting og vandring.
- Planprogrammet bør ikke sette søkelys på å utnytte «grå arealer» til kraftproduksjon/industri. Planprogrammet bør heller vurdere å fremme tilbakestilles til natur av de «grå arealer», for å oppnå sammenhengende naturområder.
- Planen må gi lovgrunnlag til kommunene for å kunne ekspropriere for å få gjennomført kraftproduksjon og kraftkrevende industri.

- Planprosjektet må fristille seg fra tidligere kommunestyrevedtak på kraftutbygging, enten vedtaket er å legge til rette for det i kommunen eller at vedtaket går på at man ikke vil ha kraftutbygging i kommunen.
- Planprosjektet må fristille seg fra kommunens (miljødirektoratets) kartlagte friluftslivsområder. Kommunene har verdsatt dem ulikt og egner seg ikke som verktøy for å utelukke områder til kraftproduksjon/industri. Planprosjektet må verne om regional viktig friluftsområder.
- Planarbeidet må samarbeide regionalt og nasjonalt. Planarbeidet må legge press for at hovedkraftlinjen utvides og får forbindelse med Nord- Norge. Dette for å oppnå størst stabilitet i kraftleveranse.
- Kraftproduksjon, kraftlinjer og kraftkrevende industri vil være terrormål. Forsvaret bør/må være delaktige i planarbeidet.

Hvilke prioriteringer er nødvendig for å sette kurs mot et lavutslippssamfunn

Man må erkjenne at klimaet her på kloden er i ubalanse, at det er større klimagassutslipp enn det naturen selv klarer å fordøye. Klimagassutslipp kommer som følge av forbruk av fossil energi. Et lavutslippssamfunn oppfattes som et samfunn der utslippene av karbondioksid samsvarer med det naturen tar i opptak av karbondioksid, altså i balanse. Da står man i valget mellom enten å redusere klimagassutslippene eller øke naturen. Man forutsetter at reduksjon av levestandard ikke er aktuelt for et moderne samfunn. Reduksjon av klimagassutslippene blir i hovedsak å forbruke mindre energi og den energien som forbrukes må hentes fra energikilder som ikke /eller har lite slipper ut klimagasser. Det må slik sett være riktig kurs mot et lavutslippssamfunn å gjøre om regionen vår til mer forbruk av elektrisk energi og dertil produksjon av elektrisk energi.

De fleste kommunene har/foretar arealrensing av sine arealdeler av kommuneplan, der hovedhensikten er å fjerne områder som gjennom flere planområder har vært avsatt til utbyggingsområder uten at de er tatt i bruk. Dette arbeidet er viktig for å forhindre en videre naturnedbygging. Men, i realiteten skaffer ikke det til veie økt klimagassopptak. Det bør bli mer relevant og vanlig å også fysisk tilbakeføre til natur, areal som har vært tatt i bruk, men som følge av endringer i samfunnet nå ikke er i bruk.

Hva må til for å sikre at kraftutbygging og industriutvikling skjer på naturens premisser

Vannkraftproduksjon for elektrisk kraft startet for alvor på 1880-tallet. Folks oppfatning av at vannkraftproduksjon er mer på naturens premisser enn annen kraftproduksjon, er en sannhet med modifikasjoner. Naturinngrepene som skjedde for 150 år siden, er ikke så eksponert i dag som de den gangen var. Men fakta er vel at vannkraftanlegg gjør samme innhogg i naturen som alt annet kraftanlegg. Man må erkjenne at kraftutbygging og industriutvikling vil gå på bekostning av naturen. Og at man her snakker om hvordan man skal utbygge kraftproduksjonen og industri slik at den gjør minst skade på naturen.

Beredskapsmessig, både mot naturkatastrofer og i krigssituasjoner må det være av nasjonal interesse å fordele kraftproduksjon og industriutbygging ut over hele landet. I planarbeidet bør absolutt forsvaret være delaktig. Av hensyn til natur i vår region, må det settes et tak over hvor mye kraftproduksjon som skal utvinnes innenfor denne regionen.

Effektiv kraftdistribusjon, at avstanden fra produsent til forbruker er så kort som overhodet mulig, er ikke bare av samfunnsøkonomisk vurdering, men vel så mye av hensyn til klima og natur. Et ineffektivt ledningsnett med mye spenningsfall, betyr at produksjonen må overdimensjoneres, sløsing med fornybar energi, større inngrep i naturen og dertil mindre opptak av karbon.

Viktigheten av at kraftproduksjon og kraftkrevende industriområder blir plassert riktig med hensyn til ledningsnett, har større betydning for klima og naturen, enn å lete etter de områdene som har lavest naturverdi. Glitre Nett AS og sikkert også Statnett AS opererer med å foreslå at kraftproduksjon og kraftkrevende industri av en gitt størrelse anbefales plassert i nærhet av hovednettet og hovedtransformator, mens at man på distribusjonsnettet plasserer de små kraftprodusentene til å betjene forbrukerne tilkoblet denne distribusjonsnettet. Dette for å avlaste hovednettet.

Ved å ha få, men effektive kraftproduksjon vil man kunne spare mest mulig natur og få et mer sammenhengende naturområde som vil være fordel for vilt.

Froland kommune har ingen klar mening om hva slags kraftproduksjon det skal satses på. Vi tror av hensyn til de forskjellige kraftproduksjonsanleggenes kriterier, eksisterende infrastruktur og landskapsgitte forhold, avgjør type kraftproduksjon.

Froland kommune har i vedtak fra behandlingen av «nasjonalramme for landbasert vindkraft» sagt at kommunen ikke ser at etablering av vindkraft på dette nåværende tidspunkt er aktuelt.

Kommunen har etter den tid mottatt 2 henvendelser om tillatelse til planoppstart av vindkraftanlegg, og begge ble avvist. Froland kommune er sikkert ikke enestående med en slik beslutning. Allikevel for denne planoppgaven forutsetter Froland kommune at fylkeskommunen utreder plasseringer av kraftproduksjon, uavhengig av de lokale politiske avgjørelsene som er gjort i kommunene i regionen. I arbeidet med å planlegge en effektiv kraftproduksjon, kraftdistribusjon og kraftkrevende industri må fylkeskommunen kunne velge plasseringer etter det som tjener regionen. En lokalpolitisk avgjørelse om å ikke legge til rette for kraftproduksjon må kunne tåle å stå, selv om de regionale interessene tilsier noe annet.

Kommunene fikk for noen år siden i oppdrag av å kartlegge friluftslivsområder i kommunen sin. De forskjellige kommunene har i dette oppdraget kartlagt med forskjellige med hensyn til verdier og gir best utslag ved å studere friluftslivsområdene som grenser til eller går over kommunegrensene.

Også her mener Froland kommune at man i planprosessen frigjør seg fra det lokale kartlagt friluftslivsområdene og konsentrerer seg om å ta vare på de regionalt viktige friluftslivsområdene. Froland kommune mener at en regional plan for kraftproduksjon og kraftkrevende industri bør sette en prioritert rekkefølge av utbyggingen, spesielt for kraftproduksjon. Dette for å yte press for å få utbygget de mest effektive kraftproduksjonsanleggene først.

Froland kommune forventer at planen gir grunnlag for ekspropriasjon.

Hvordan bør vi legge til rette for verdiskaping og mer bærekraftig industri

Froland kommune er en skogbrukskommune. Kommunen har lang tradisjon i å utvinne råstoffer i hovedsak skog, men også mineraler. Vi har ikke vært tilsvarende flinke til foredling av råvarene. I det grønne skifte føyer Åmli kommunes satsing på biosinffabrikk seg ut med foredling av tre fibre til drivstoff. Tre fibre skal være en ingrediens i fremstillingen av batterier.

Den industrielle skogbruksdriften bør gjennomgås og forhindre en utvinning som ikke gir tid til reproduksjon. Det bør også undersøkes om avfallsstoffene i treforedlingen kan tilbakeføres som jordforbedringsprodukter til skogsdriften.

Hva skal til for å sikre stabil og tilstrekkelig tilgang på energi i årene som kommer

Enten vi liker det eller ei, så skyldes vår stabile tilgang på energi, at man kan hente energi fra utlandet i de periodene hvor vår kraftproduksjon er liten, dertil også forurensende kraftproduksjon som f.eks. kullkraft. Satsingen på utbygging av kraftproduksjon handler i stor grad å gjøre seg mer uavhengig av energitilgang fra utlandet.

Froland kommune ser på Norges satsing på havvindanlegg som ledd i å opprettholde utveksling av energi til utlandet, og dette ikke er ment for å dekke eget behov.

Det store problemet med kraftproduksjon er at man stort sett snakker om ferskvare og dårlig lagringsforhold. For at man hele tiden skal kunne levere ferskvare forutsettes det at det er en kontinuerlig produksjon. Froland kommune klarer ikke å se at man har muligheter for det, annet enn å satse på å bygge ut de ulike kraftproduksjonsanleggene. De få lagringsmulighetene man har i demninger og eventuelle gassbeholdere, utnyttes maksimalt. Perioder med overskuddsproduksjon bør utnyttes til å fylle opp lagrene.

Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene

Et av problemene som man nok rådes over er nok at landet har vært sjølhjulpne som følge av vannkraftproduksjon. Man har ikke helt tatt inn over seg at energiforbruket i landet har økt og at man ikke ser at man er gjensidig avhengig av energiutveksling med utlandet. Og selvsagt medfører utfasing av fossil energi også økning av fornybart energiforbruk. Vi er flinke til å se de nye arbeidsplassene kraftkrevende industri medfører, uten å se sammenhengen med behovet for økt kraftproduksjon. Kanskje er det for mye forlangt at den gjennomsnittlig man skal forstå denne sammenhengen og kanskje også dette er baksiden av et demokrati.

Det «grønne skifte» er en konkurranse med utlandet. Utlandet innehar lengre erfaring med atomkraft. Det er både vind og sol i utlandet også. Norge har som fortrinn erfaringen med

vannkraftproduksjon, og kun ved å være først ute med å bygge ut all typer kraftproduksjon og ditto kraftkrevende industri, vil man kunne hevde seg såpass at det blir vanskelig for andre å konkurrere på samme felt. Klarer man å synliggjøre dette vil det være mulig å stå sammen og løse oppgavene.

Hva slags industri har vi i Agder i dag

Froland kommune er en skogbrukskommune. Skogbruk er nok ikke det som dominerer Agder fylke, men det har gitt grunnlag for treforedling som f.eks. Bergene Holm i Åmli. Froland kommune har det vært utvinning av mineraler. Det finnes flere nedlagte gruver i kommunen. Masseutvinning i dag er i hovedsak for byggevarer. Men tidligere metalutvinning har gitt grobunn for industrier som i dag bearbeider metallvarer og verksteder for skipsbygging o.l.

Utvinning av olje i Nordsjøen har medført at vi også har måtte tatt til seg nye teknologiske kunnskaper og Agder har levert komponenter til denne industrien. Den tilegnede kunnskapen medfører godt utviklet datatjenester, og i den siste tiden tjenester og produksjon av produkter for fornybar energi.

Agder fylke har flere vannkraftverk og som bidrar til kraftoverskudd ditto eksport.

Hva er styrkene for dagens industri og kan vi bygge videre på det

Agder fylkes råstoff utvinning spesielt skogbruk og treforedlingen må sies å være en styrke.

Tilsvarende for metalforedling og skipsverkbygging.

Agder fylke har tidlig tilegning seg av ny teknologisk kunnskaper for offshoremarkedet. Disse teknologiske tjenestene er overførbare til å styrke vår posisjon som produsent av fornybar energi.

Teknologiske tjenester kan også anvendes for å styrke landbruksproduksjonen i fylke.

Hva skal til for å gjøre det enklere å etablere bærekraftige bedrifter i Agder

Kraftproduksjon har inntil nå nylig vært forbeholdt konsesjonstillatelse og vært unntatt fra behandling etter plan- og bygningsloven. Endringen i plan- og bygningsloven om at vindkraftproduksjon og solparker skal utredes som områdeplan gjør det lokale bygningsmyndighetene i større grad involvert i planprosessen.

Etablering av kraftkrevende industri krever inngående kunnskaper i energiloven, forurensingsloven som i plan- og bygningsloven.

For mindre kommuner kan manglende ressurser og kompetanse være en utfordring spesielt når kommunen blir presset inn i en lederrolle i planprosessen. At andre større aktører tar plass i førersetet, vil kunne gjøre det enklere å få etablert bærekraftige bedrifter i regionen.

Hvordan kan vi bygge mer sirkulære systemer og realisere industriell symbiose

Næringslivet selv er nok best til å se og utnytte potensialet for bruk av en bedrifts avfallsprodukter til annen bedrifts råstoffprodukt, enten man taler om overskuddsvarme fra nedkjølingsprosessen i f.eks. batteriproduksjon, eller tre fibre fra treforedlingsbedrifter. Men, det er vel et felles ansvar å opplyse om potensialet og Froland kommune synes nok at Agder fylkeskommune, med sitt helhetlig oversikt over næringslivet i regionen, har en viktig rolle her.

Hva er god lokalisering av framtidens industri

God lokalisering av industriområde er en forutsetning av å inneha godt samband som f.eks. veiforbindelse, havneforbindelse, flyforbindelse og internettforbindelse. Og god tilgang til kraftforsyning, som f.eks. nærhet til hovedtransformator eller hovednett.

Telemarkforskningen hadde en forskning for tiår tilbake om hvilke kriterier folk satt for hvor de ville bosette seg. Den viste at nærhet til arbeidsplassen var langt nede på prioriteringslisten. Folks mobilitet, i hovedsak bil, gjorde at andre kriterier som f.eks. ikke bryte ut av allerede etablert sosialt nettverk betydde mer enn nærhet til arbeidsplassen. Etter el-bilens inntog i samfunnet, kan det se ut som om det er fremtidig kollaps av veinettet som eventuelt vil sette begrensinger på folks mobilitet. Selv om fremtiden skulle innskjerpe folks mobilitet, så tror Froland kommune at folk allikevel ikke ønsker å bo opp etter et industriområde. El-sykkel og utvidet kollektivtransport medfører at folk i fremtiden også vil bosette seg med en buffersone mellom bosted og industriområde.

Hva har vi av kraft og nett i Agder

Agder har i hovedsak vannkraft. Hovednettet går fra Sør-Rogaland over Agder og videre øst over. En av Hoved transformatorene ligger på Bøylestad i Froland. Det er forbindelse linje til utlandet

bl.a. Danmark, Sverige og England. Det mangler forbindelse med Nord-Norge.

Hvordan vil planer for ny kraft og utvikling av kraftnettet påvirke situasjonen på sikt

Våre gjensidige strømforbindelser med andre land medfører i dag at vi kan hente strøm fra deres produksjon når f.eks. vannstanden i magasinene er lave. De andre landene kan hente vannkraft fra oss når det f.eks. er vindstille.

Dersom det er en målsetning å være uavhengig av andre lands strømproduksjon har man i dag et problem ved vinterstid at det ikke er potensial for kraftproduksjon og man må tære på vannmengden i vannmagasinene. Med fremtidens forventet økt kraftforbruk vil vannmengden i vannmagasinene være tomme lenge før vinteren er over. Utfordringen blir å finne potensiale for kraftproduksjon når det ikke er potensiale for kraftproduksjon ved våre vannverk. Vind er det også på vinteren og vindturbiner vil kunne produsere da. Men, man kan utelukke solenergi. Kraftproduksjon fra atomkraftverk er uavhengig av ytre omstendigheter. Og tilsvarende for kraftproduksjon fra gasskraftverk på laget gass fra tanker.

Det vil være mulig i tider med overproduksjon av kraft, å anvende overproduksjonen til å lagre energien, enten ved oppfylling av vannmagasinene ved hjelp av pumpekraft, eller fremstille gass som lagres på tanker til forbruk i gasskraftverk.

Dersom man ikke tar i bruk atomkraftverk, vil Froland kommune konkludere med at planene for ny kraft vil medføre at man gjør seg mindre avhengig av kraften fra de andre landene, men helt uavhengig er man ikke.

For å anvende overproduksjon av kraft til pumpekraft eller fremstilling av gass, så forutsettes det at de andre landene som vi deler strømforbindelse med ikke etterspør kraft. Vi må kunne konkludere med at planene for ny kraft vil bidra til økt eksport av kraft til de andre landene under forutsetning av at de andre landene ikke produserer mer kraft.

Fordi de nye planene for kraftproduksjon medfører økt eksport, så må utenlandskabelen opprettholdes. Strømforbindelse med Nord-Norge må anlegges for å øke stabiliteten og med hensyn til beredskap.

Hva er potensialet for energieffektivisering og hvordan kan det realiseres

Froland kommune har mistanke om at begrensinger i strømmettet frem til i dag, er som følge av samfunnsøkonomiske årsaker, og ikke som følge av klima og natur. Spenningsfall i ledningsanlegget har fått ry for seg å være lite. Når det nå planlegges en fordobling av kraftproduksjonen i landet, så vil selv en liten promille spenningsfall gi store mengder kraftsvinn. Froland kommune tror derfor at det er et stort potensial å hente inn ved planlegging etter energieffektivisering.

Hvilke muligheter og begrensinger ligger i hvordan kraftnettet er plassert og dimensjonert

Mest effektivt vil det bli om produksjon og forbruker ligger ved siden av hverandre. Slik sett skulle det ikke være behov for forbindelse med andre ytre omstendigheter. Men, av hensyn til strømstabilitet vil man måtte opprettholde strømforbindelsen til utlandet og opprette strømforbindelse med Nord-Norge. Strømmettet vil være utsatt som terror mål, og strømforbindelse med hele landet, vil medføre at man ikke blir handlingslammet ved et enkelt terrorangrep. Froland kommune tror at ved å plassere de største kraftprodusentene og største kraftkrevende industriområdene tett opp etter hovedkraftlinje, som er prosjektert for å lede store kraftmengde med minimalt spenningsfall, vil effektivisere energien i landet vårt. Mindre kraftproduksjon kan lokaliseres til distribusjonsnettet for å dekke kraftbehovet til forbrukerne tilkoblet distribusjonsnettet, og dermed avlaste hovedkraftlinjen.

Hva er mulighetene og konsekvensene av de ulike energiproduksjonene (eks. vannkraft, vindkraft, solkraft og atomkraft)

Vannkraftproduksjon er naturgitt hvor den må ligge, da den er avhengig av vannfall i tillegg til å ligge i nærhet av linje. Den har sin fordel i at den kan lagre energi i form av demninger. Den krever veginfrastruktur spesielt under oppføring, men også litt under drift i form av tilsyn.

Pumpekraft er ikke annet enn vannkraftproduksjon. Forholdene må ligge til rette og er naturgitt hvor det kan ligge.

Vindkraft vil f.eks. stille krav til veginfrastruktur under oppføring. Hvor avhengig den er av

veginfrastrukturen under drift, avhenger av hvor mye tilsyn et slikt anlegg må ha. Den må nødvendigvis ligge på et område utsatt for vind, da fortrinnsvis fjelltopper. P.g.a. støy fra vindturbinene må det også anlegges i god avstand fra beboelse. Vindkraft er ferskvare. Tidsmessig kan produksjonen inntreffe med sesong hvor forbruket er mye, og etterspørselen er stor. Solcelleparker må være støyvennlig kraftproduksjon. Den kan plasseres i eller i nærhet av boligbebyggelse. Sannsynligvis krever ikke et slikt anlegg like mye veginfrastruktur under oppføring som vindkraft. Hvor avhengig den er av veginfrastrukturen under drift, avhenger av hvor mye tilsyn et slikt anlegg må ha. Solkraft er ferskvare. Tidsmessig inntreffer produksjonen med sjeldent med sesong hvor forbruket er mye, og etterspørselen er stor.

P.g.a. frykten for strålingsfaren bør atomkraftverk plasseres i god avstand fra beboelse. Frykten for strålingsfare setter også begrensinger for størrelsen av anlegget, og av terrorhensyn må det vurderes plassert inn i fjell. Den krever sikkert veginfrastruktur under oppføring. Hvor avhengig den er av veginfrastrukturen under drift, avhenger av hvor mye tilsyn et slikt anlegg må ha av tilsyn. Vi antar at det er mye.

I forslaget til planprogram oppgis kraftproduksjon med hydrogen som råvare, altså gasskraftverk. Det oppgis også utfordringene med framstilling av hydrogen, og vi leser lite samfunnsøkonomisk, men av beredskapsmessig betydning. I samme kategori er gasskraftverk med metangass som råvare. Metangassen kan utvinnes fra vårt rense- og avfallsanlegg. Dette er gasser som uansett om det blir framstilling, vil gå ut i atmosfæren. Fordelen er at gassen kan lagres i beholdere og anvendes ved behov. Et slikt anlegg vil kreve veginfrastruktur under drift, og bør i tillegg til å ligge inn på hovedlinje også ligge rimelig nærhet av vårt rense- og avfallsanlegg.

Hvordan er naturen vår i dag

Vi har frem til nå ikke hatt restriksjoner på arealer og tatt uhemmet av naturarealer til utbyggingsområder, med det resultat at naturområdene er skrumpet betydelig inn. Imidlertid har det vært søkelys på både global forurensing og lokal forurensing og betydelig tiltak er gjort og vil bli gjort. Froland kommune vil ikke gå så langt at vi vil friskmelde Agder naturen, men man øyner forbedringer og vil nok påstå at Agder naturen i dag er mer bærekraftig enn den var for noen år tilbake. Fremtidige utfordringer vil være å ivareta sammenhengende naturområder med hensyn til vilt.

Hvilke arealkonflikter er det som oppstår mellom natur og industriutvikling

Den grunnleggende konflikten er at industriutvikling og naturområder er om de samme arealene. Utslipp fra industrien, enten det er til luft eller vann, kan ha påvirkninger på naturen. Froland kommune er av den oppfatning at inngrepet på naturen til fordel for industriutvikling, kunne gjøres mer skånsomt ved å tillatte «naturen mer inn på industriområde». Det tenkes på grønne bufferområder, grønne lommer, mindre asfalterte arealer inn på industriområdene.

Hva er potensialet i å fortette eller bygge på «grå arealer», områder som allerede er bygd ned og ikke lenger har naturlig dekke.

Froland kommune tror kanskje ikke dette potensiale er særlig stort. Det er som oftest en grunn til at de er blitt «grå arealer». Det er feilslått arealformål, kanskje som følge av manglende infrastruktur som f.eks. tilstrekkelig vegforbindelse. Det hjelper ikke å endre arealformålet dersom også det nye arealformålet har samme krav til infrastruktur.

Hvilket potensial ligger i restaurering av ødelagt natur som kompensasjon for naturinngrep

Restaurering av ødelagt natur vil kreve ressurser og man må fatte beslutning om at man er villig til å anvende disse ressursene for dette formålet. Froland kommune ser et større potensial i å ta «grå arealer» og tilbakeføre dem til natur, enn å lete etter formål som muligens kan passe til det «grå arealet». Kanskje man også kunne anvendt jordforbedringsprodukter fra våre rensestasjoner, som man ikke direkte kan anvende i landbruket?

Hvordan bør vi balansere kunnskapsusikkerhet og naturhensyn ved industriutvikling

Froland kommune er av den oppfatning at man skal innhente all tilgjengelig kunnskap om natur før arealene kan anvendes til industri. Spørsmålet blir, etter at man har innhentet all tilgjengelig kunnskap og det fremdeles råder en usikkerhet hva konsekvensene blir av nedbygging av

naturområde vil medføre, hvilke hensyn vektes, industri eller natur. Froland kommune mener det her må vektes mellom samfunnsøkonomi og usikkerheten/sannsynligheten. Det kan ikke være slik at en usikkerhet av natur konsekvensene gjør naturhensyn egenrådende, og tilsvarende at enhver samfunnsøkonomisk betydning gjør industriutvikling egenrådende.

Hvor kommer klimagassutslippene fra i dag, når det gjelder industri, energi, arealbruk og karbonrike arealer

For noen år siden overhørte man teknisk sjef i Kristiansand kommune sin hjertesukk etter at kommunen kom uheldig ut av miljødirektoratets anslag over klimagassutslipp innenfor kommunen. En del av industrien, som f.eks. solcelleprodusenter, hadde mye klimagassutslipp. Samtidig bidrar solcelleanlegg globalt til en besparelse på energi og ditto klimagassutslipp. Konklusjon er at den lokalt direkte klimagassutslipp må vektes opp mot globalt indirekte klimagassbesparelse.

Sløsing av fornybar energi, som f.eks. unødvendig spenningsfall, bidrar til indirekte klimagassutslipp. Sløsing bidrar til at man må erstatte tapt fornybar energi med enten fossil energi eller overdimensjonerte kraftanleggene for fornybar energi. Overdimensjoneringen bidrar til økt arealforbruk ditto innskjerpet naturområde og redusert karbonopptak.

For å oppnå balanse i klimagassutslipp og karbonopptak (lav energi samfunn) anser Froland kommune produktiv skog vel så viktig å ivareta som å ivareta myr. Myr har som følge av oksygenmangel lokk over karbon som ved frigjøring vil gå opp i atmosfæren. Men den vil ikke ta opp mer karbonopptak via fotosyntesen enn annen gressmatte.

Hva er barrierene og mulighetene for å kutte klimagassutslippene

Reduksjon av klimagassutslippene kan i hovedsak gjøres ved å erstatte fossilt energi med fornybar energi, altså teknologiske løsninger. En annen måte for å oppnå reduksjon av klimagassutslipp er reduksjon av energiforbruk uten å redusere ytelse, som f.eks. bedre isolerte boliger, og altså teknologiske løsninger.

En av barrierene er at man ikke har en fullgod løsning for lagring av fornybar energi. Selv om man er kommet langt i teknologien av batterier, så er den enda ikke oppe på nivå av fossil energi. Du vil kunne kjøre lengre på en full bensintank enn ett full-ladet batteri.

En annen barriere er økonomi. Det er ikke alle i regionen som har råd til å erstatte sin gamle energikrevende bolig med en null-energi-bolig.

Hvordan kan vi ta vare på eller styrke naturens evne til karbonbinding

Produktiv skog må høstes. Moderne skogshøsting må utføres på en slik metode at man får en rask revegering og rask fullgod karbonbinding igjen. Restprodukter etter foredling må kunne tilføres tilbake til skogen som jordforbedring og gjødsling.

Hvordan kan Agder ta en aktiv rolle i utviklingen av grønn industri uten å bidra til å øke utslippene

Agder fylkeskommune har en viktig posisjon fordi de innehar en helhetlig oversikt og kan korrigere slik at rett kraftproduksjon blir plassert på riktig sted, og tilsvarende rett kraftkrevende industriområder blir lagt til rett sted. Med sin helhetlige oversikt kan de også være pådriver for å få til en gunstig industriell symbiose.

Hvordan må vi prioritere for å bidra til å nå klimamålene

Et av klimamålene er en reduksjon av klimagassutslippene ned til 1 tonn karbondioksid ekvivalent pr. innbygger innen 2050. Noen oppfatter dette som et mål for hver kommune, uten å se på den enkelte kommunes oppbygging og potensiale for reduksjon. F.eks. Froland kommune som ikke har havn eller industri, men en gjennomfartsvei til innlandskommunene, har minimalt evne selv til å påvirke klimagassutslippet i kommunen.

Og så har vi Kristiansand kommune, som har klimagassutslipp som følge av industri, men samtidig bidrar denne industrien til klimagassreduksjon globalt.

Konklusjonen er at vi må kartlegge nåværende klimagassutslipp som man råder over. Veie opp klimagassutslippet opp mot eventuelt globalt direkte eller indirekte klimagassreduksjon. Det må prioriteres å redusere de lokale direkte klimagassutslippet der dette har overveiende større enn den globale direkte eller indirekte klimagass reduksjon.

Hva er det viktigst å unngå dersom vi skal oppnå noe innenfor alle planens kjernetema

Vi må unngå en ensartet kraftkrevende industri, som f.eks. kun batteriproduksjon. Man kan nok oppnå et felles samarbeid og en viss sunn konkurranse, men man det blir vanskelig å oppnå industriell symbiose og man er sårbar for konjunktursvingninger. En allsidig kraftkrevende industri vil lettere kunne utnytte industriell symbiose og lettere omstille seg ved konjunkturedringer. Rett kraftproduksjon og industri til rett sted. Det kan geografisk medføre skjev fordeling mellom regionens kommuner. Alle kommunene ønsker seg nye tiltrengte arbeidsplasser. Det må synliggjøres og argumenteres med at store arbeidsplasser har sin rette plass der befolkningen er tettest. Så får man heller prøve å fordele mindre arbeidsplasser til mer perifer beboelse.

Hva gir mest energi, flest arbeidsplasser eller mest verdiskaping, for minst mulig naturinngrep

Hovedvekt på effektiv energi, altså produksjon i nærhet av forbruker, gir mest energi og minst mulig naturinngrep. Største industriene lokalisert i nærhet av befolkningen og industriell symbiose med mindre industri/arbeidsplasser i perifere områder vil gi størst ringvirkninger og verdiskaping.

Hva er de beste mulighetene våre i Agder for å få til en bærekraftig omstilling

Våre beste muligheter for å få til en bærekraftig omstilling er å samarbeide regionalt og nasjonalt. Vi må unngå å komme i konkurranse med naboregionene. Agder har et fortrinn i grønn omstilling ved at vi innehar både erfaring innen kraftproduksjon og teknologiske kunnskaper/tjenester. Men, vi må ikke være tilbakelemt, for da vil andre land og andre regioner innhente dette fortrinnet. Kapring av ny grønn industri handler mye om å være første mann ute.

Finnes det gode verktøy eller forbilder vi kan se til hos andre

Omlegging til det grønne skifte handler mye om å være pioner. Selvsagt kan man høste erfaring fra andre land som f.eks. har erfaring med vindkraftproduksjon. Forskning på det teknologiske løsninger pågår i flere land. Rogaland har hatt biologisk kraftproduksjon en stund, og noe kan hentes derfra. Kanskje man ikke må se på eksakt samme omstillinger, men kikke bort på familiære omstillinger som har lyktes og trekke paralleller til denne omstillingen.

Hvordan kan vi sikre forpliktende samarbeid for å håndtere utfordringene

Vi må sikre at alle tjener på samarbeidet.

Med hilsen

Ole Tom Ørnevik
Ingeniør

Brevet er godkjent elektronisk.

Saksframlegg

Arkivsak-dok. 25/4548-2
Saksbehandler Matthieu Aemisegger

Utvalg	Møtedato
Kommunestyret 2023 - 2027	25.09.2025

Høringsuttalelse: Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Kommunedirektørens forslag til vedtak

Grimstad kommune stiller seg positivt til oppstarten av arbeidet med regional plan for grønn industri og energi. Kommunen sender en høringsuttalelse med vekt på:

- Tidlig involvering i fase 2 av planprosessen
- At studenter trekkes inn i medvirkningen
- At kommunalsjef for samfunnsutvikling i Grimstad kommune vurderes som representant fra Østre Agder.

Vedlegg

Høringsbrev

Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Kommuneplanen

Regional plan for grønn industri og energi berører flere av Grimstad kommunes satsingsområder i kommuneplanen, spesielt innen grønnere hverdag og næringsutvikling.

Sammendrag

Agder fylkeskommune har sendt forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi på høring. Planen tar utgangspunkt i samfunnsflokten om hvordan regionen kan nå mål for klima og naturmangfold samtidig som industri- og energitiltak skal utvikles. Planprogrammet legger opp til en prosess frem til 2027, med tre faser: fastsettelse av planprogram, utarbeidelse av planforslag med utvidet medvirkning, og endelig høring/vedtak. Grimstad kommune støtter initiativet og mener planen kan bli et viktig verktøy for å balansere naturhensyn, klimaambisjoner og næringsutvikling, men understreker behovet for tidlig involvering, studentmedvirkning og sterk regional representasjon i planarbeidet.

Fakta

Fylkestinget vedtok 3.juni å sende ut forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi på høring og offentlig ettersyn. Planarbeidet er satt i gang som oppfølging av Regionplan Agder og den nye planen skal erstatte energiplanen for Agder fra 2007. Planprogrammet er første trinn i arbeidet og tar utgangspunkt i en av de tre samfunnsflokkene for Agder: *Vi skal nå målene for*

klima og naturmangfold samtidig som regionen skal utvikles med industri og energiltak.

For å klare det skal planen rette innsatsen mot krysningspunktene der utfordringer ved industri, energi, klima og natur møtes. Planprogrammet legger som første steg opp til prosessen på vei mot en plan som kan peke ut retning for hvordan vi best kan møte utfordringene i Agder.

Formålet med planen er å søke regionale løsninger på fem sentrale spørsmål, som alle må sees i sammenheng:

- Hvilke prioriteringer er nødvendige for å sette kurs mot et lavutslippssamfunn?
- Hva må til for å sikre at kraftutbygging og industriutvikling skjer på naturens premisser?
- Hvordan bør vi legge til rette for verdiskaping og mer bærekraftig industri?
- Hva skal til for å sikre stabil og tilstrekkelig tilgang på energi i årene som kommer?
- Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?

Ønsket effekt av arbeidet med planen er:

1. Et godt kunnskapsgrunnlag som løfter regionens kompetanse innenfor plantemaene
2. En god prosess med involvering og aktiviteter som skaper møteplasser for relevante partner og gjør det lettere å ha dialog om plantemaene i Agder
3. En plan med tydelig retning for hvordan vi skal løse utfordringene om motstridende mål innen industri og energiutviklingen i Agder
4. En plan som forplikter til felles prioriteringer og satsinger innen utvikling av grønn industri og energi.

Det tas utgangspunkt i internasjonale, nasjonale, regionale og kommunale planer og strategier som gir føringer om at en ny regional plan for grønn industri og energi skal:

- Følge opp fylkeskommunens mål om miljø, klima og arealbruk
- Bidra til bedre måloppnåelse innen relevante deler av satsingsområdene bærekraftig verdiskaping og attraktivt og miljøvennlig Agder
- Vurdere og avveie areal- og energibehov på tvers av kommunegrensene, med formål om å tilrettelegge for fornybar energiproduksjon, kraftforedlende industri og styrke utviklingen i regionen
- Inneholde plankart, og regionale planbestemmelser ved behov
- Ta utgangspunkt i strategien for kraftforedlende industri, samtidig som planen skal fungere mer som et styringsverktøy for kommunene, der hensyn til energi, natur og samfunnsøkonomi blir avveid
- Oppdatere energistrategi for Agder til dagens utfordrings- og mulighetsbilde

Prosess og framdrift

Planprosessen vil vare i omtrent to år, fra og med oppstart våren 2025. Arbeidet avsluttes i begynnelsen av 2027 ved at fylkestinget vedtar en endelig plan. Planarbeidet vil foregå i tre faser:

1. Utarbeidelse og fastsettelse av planprogram
2. Utarbeidelse av planforslag
3. Planforslag på høring og revidering av forslaget

Fase 1:

Vi er i første fase nå. Perioden vil bli preget av høringen av planprogrammet og arbeid med kunnskapsgrunnlaget. Planprogrammet blir behandlet politisk av fylkesutvalget som fastsetter det ferdige programmet etter høringen.

Fase 2:

I denne fasen vil planforslaget og forslag til handlingsprogram bli utarbeidet. Arbeid med kunnskapsgrunnlaget, medvirkning og vurdering av mulige grep og løsninger vil prege fasen. En sentral del av arbeidet med planen er å bruke denne fasen til å arrangere utvidet medvirkning.

Fase 3:

Planen blir behandlet i relevante politiske utvalg, før fylkestinget sender planen på høring. Etter høringen og revisjon av forslaget, går planen på ny gjennom behandling i politiske utvalg, før fylkestinget til slutt vedtar planen.

Vurderinger:

Kommunedirektøren stiller seg positiv til initiativet om en regional plan for grønn industri og energi. Planen tar opp sentrale spørsmål og kan bli et nyttig styringsverktøy for å balansere lokal naturforvaltning, klimaambisjoner og næringsutvikling.

Det er viktig for Grimstad kommune å bli tidlig involvert i fase 2, og kommunen bidrar gjerne til å etablere møteplasser og arenaer for kunnskapsdeling, tidlige innspill og faglige råd til arbeidet. Planen viser til involvering av ungdommer under punkt 5.3.2 i forslag til planprogram (utvidet medvirkning). Som universitetsby ønsker Grimstad at også studenter fra både UiA og Fagskolen involveres i arbeidet.

Avslutningsvis ønsker kommunedirektøren at referansegruppen (jf. punkt 5.1 i forslag til planprogram) får en bred sammensetning med god regional kunnskap og erfaring. Kommunedirektøren foreslår at kommunalsjef for samfunnsutvikling i Grimstad kommune, vurderes som representant fra Østre Agder.

Konklusjon

Grimstad kommune støtter forslaget til planprogram for regional plan for grønn industri og energi. Kommunedirektøren anbefaler at kommunestyret i sitt høringssvar fremhever betydningen av tidlig involvering i fase 2, inkludering av studenter i medvirkningsprosessen og sikring av god regional representasjon i referansegruppen. Dette vil bidra til en mer helhetlig og forankret planprosess som gir forutsigbarhet for både næringsliv, lokalsamfunn og miljø.

AGDER FYLKESKOMMUNE
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Vår ref.:
2025013037-6
(Bes oppgitt ved henvendelse)
Deres ref.:

Dato:
13.10.2025

Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi - underretning om vedtak

Areal- miljøutvalget fremmet vedlagte innstilling til formannskapet i sak nr. 181/25, «Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi», møtedato 18.09.2025.

Formannskapet behandlet denne innstillingen i sak nr. 70/25, møtedato 08.10.2025 og fattet vedtaket som gjengis nedenfor og som også går fram av vedlagte møteprotokoll.

1. *Formannskapet er negative til at det lages en plan for grønn industri og energi, men anbefaler at det heller lages en strategi som peker på følgende:*
2. *Agder har allerede en høy andel utbygd og fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Dette må være en førende premiss for arbeidet med regional plan for grønn industri og energi.*
3. *Dagens regulering av kraftmarkedet og hvordan prisdannelsen bidrar til at NO2-regionen får utnyttet kraftoverskuddet, må være tema. Drive for strømprisen, konsekvenser strømprisen har- og kan få for Agders attraktivitet samt tiltak for å sikre at næringsliv og innbyggere i prisområde NO2 i framtiden får strømpriser på linje med resten av landet, blir derfor setrale elementer å utrede i planprosessen.*
4. *Det bør være et mål at fylkeskommunene innenfor energiområdet NO2, Rogaland, Agder og Telemark, er mest mulig samkjørte i sine prosesser med regionale planer for grønn industri og energi.*
5. *Planprogrammets forslag om at kjernekraft også skal være en del av innholdet i den regionale planen støttes.*
6. *Kartlegging av realistiske grå arealer egnet for energiutbygging og kartlegging av potensialet for energieffektivisering må være sentrale føringer i planarbeidet.*
7. *Det bør vurderes om skatter og avgifter kan være et aktuelt tema for planarbeidet.*
8. *Planen bør primært gi skriftlige føringer gjennom handlingsprogram og retningslinjer. Dersom kart skal benyttes, må det framgå tydelig at dette er en illustrasjon og ikke må oppfattes som et arealformål berørte kommuner må innarbeide i sine planer.*
9. *Det vises til øvrige vurderinger i saksframstillingen som vil inngå i høringsuttalelsen.*

10. Planprogrammet skal også inkludere overordnede prinsipper for sol- og batteriparker.

Med hilsen

Thor Skjevrak
Rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og gyldig uten underskrift

Vedlegg:

Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi - høringsuttalelse fra Kristiansand kommune

Vedtak ARMU, 18092025, Sak 181/25, Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi - høringsuttalelse fra Kristiansand kommune

Vedtak Form, 08102025, Sak 70/25, Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi - høringsuttalelse fra Kristiansand kommune

Dato 1. juli 2025
Saksnr.: 2025013037-2
Saksbehandler Thor Skjevraak
Godkjent av Tone Iglebæk
Camilla Bruno Dunsæd

Saksgang

Areal- og miljøutvalget
Formannskapet

Møtedato

18.09.2025
08.10.2025

Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi - høringsuttalelse fra Kristiansand kommune

Forslag til vedtak

1. Formannskapet ser positivt på at det lages en plan for grønn industri og energi og vil påpeke følgende:
2. Agder har allerede en høy andel utbygd fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Dette må være en førende premiss for arbeidet med regional plan for grønn industri og energi.
3. Dagens regulering av kraftmarkedet og hvordan prisdannelsen bidrar til at NO2-regionen får utnyttet kraftoverskuddet, må være tema. Drivere for strømprisen, konsekvenser strømprisen har- og kan få for Agders attraktivitet samt tiltak for å sikre at næringsliv og innbyggere i prisområde NO2 i framtiden får strømpriser på linje med resten av landet, blir derfor sentrale elementer å utrede i planprosessen.
4. Det bør være et mål at fylkeskommunene innenfor energiområdet NO2, Rogaland, Agder og Telemark, er mest mulig samkjørte i sine prosesser med regionale planer for grønn industri og energi.
5. Planprogrammets forslag om at kjernekraft også skal være en del av innholdet i den regionale planen støttes.
6. Kartlegging av realistiske grå arealer egnet for energiutbygging og kartlegging av potensialet for energieffektivisering må være sentrale føringer i planarbeidet.
7. Det bør vurderes om skatter og avgifter kan være et aktuelt tema for planarbeidet.
8. Planen bør primært gi skriftlige føringer gjennom handlingsprogram og retningslinjer. Dersom kart skal benyttes, må det framgå tydelig at dette er en illustrasjon og ikke må oppfattes som et arealformål berørte kommuner må innarbeide i sine planer.
9. Det vises til øvrige vurderinger i saksfremstillingen som vil inngå i høringsuttalelsen.

Sammendrag

Agder fylkeskommune har sendt forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi på høring. Bakgrunnen for planarbeidet er omstillingen av energiforbruket vårt fra fossil- til fornybar energi. Høringsfristen er 22.09.2025.

Utgangspunktet for planarbeidet er en av samfunnsflokene som ble beskrevet i Regionplan Agder 2030; «*Vi må redusere klimagassutslipp og sikre naturmangfold, samtidig som vi skal utvikle regionen med industri, næring, bolig, infrastruktur og produksjon av ren energi*». Fylkeskommunen beskriver samfunnsfloker som komplekse utfordringer uten enkle løsninger, men som krever bredt samarbeid og målrettet innsats for å finne en vei videre.

Fylkeskommunens målsetting med planarbeidet er å søke regionale løsninger for følgende fem spørsmål som må sees i sammenheng:

1. Hvilke prioriteringer er nødvendige for å sette kurs mot et lavutslippssamfunn?
2. Hva må til for å sikre at kraftutbygging og industriutvikling skjer på naturens premisser?
3. Hvordan bør vi legge til rette for verdiskapning og mer bærekraftig industri?
4. Hva skal til for å sikre stabil og tilstrekkelig tilgang på energi i årene som kommer?
5. Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?

Disse spørsmålene kobles mot fire kjernetemaer i planarbeidet; industri, energi, natur og klima.

Tilnærmingen med kjernetemaer er for å synliggjøre en forenklet framstilling av en komplisert virkelighet og hensikten er å sette fingeren på de utfordringene som knytter seg til samfunnsflokene. Til hvert av kjernetemaene er det igjen knyttet såkalte utforskende spørsmål som er vist i grønn ramme i saksframlegget nedenfor. De utforskende spørsmålene skal uttrykke sentrale problemstillinger for det videre planarbeidet.

Fylkeskommunen legger opp til en omfattende og krevende planprosess som vil sette betydelige krav til deres organisering.

Agder har allerede en høy andel utbygd fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd og kommunedirektøren mener dette må være sentrale premisser både for planprogrammet og den videre planprosessen. Oversikt over realistiske grå arealer egnet for energiutbygging bør foreligge så tidlig i planprosessen som råd.

Det pågår tilsvarende planprosesser i de andre fylkeskommunene, Rogaland og Telemark, innenfor energiområdet NO2. Kommunedirektøren mener de tre planprosessene bør være mest mulig samkjørte.

Kommunedirektøren støtter at kjernekraft blir med som tema i det videre planarbeidet og anbefaler også at fylkeskommunen vurderer om skatter og avgifter kan være et aktuelt tema. Kommunedirektøren mener også at strømpris må være med som eget tema i det videre planarbeidet.

Redaksjonelle forhold og vurderinger som inngår i høringsuttalelsen som også bør innarbeides i planprogrammet:

- Planprogrammets forslag om å utvikle UFF-rammeverket til å omfatte spørsmålsstillinger tilknyttet arealbruk og natur støttes.

- Flere av de utforskende spørsmålene som gjengis i planprogrammet er av en slik karakter at de heller må framgå av kunnskapsgrunnlaget som skal ligge til grunn for planarbeidet.
- Det legges til grunn at havvind blir et tema i planarbeidet.
- Kunnskapsgrunnlaget bør vise erfaringstall/normtall for nedbygging av natur ved ulike former for energiutbygginger. Dette bør også omfatte areal til energilagring og energitransport.
- Planforslaget må bygge på et kunnskapsgrunnlag som må være ferdigstilt før planforslaget.
- Totalberedskapsmeldingen, Stortingsmelding nr. 9 2024-2025, og Nasjonal sikkerhetsstrategi, mai 2025, bør vises i planprogrammets oversikt over nasjonale føringer.
- Regional strategi for kraftforedlende industri på Agder, vedtatt 2022, bør vises i planprogrammets oversikt over regionale føringer.
- Uttrykkene «bærekraftig industri» og «bærekraftige bedrifter» benyttes. Planprogrammet må forklare hva som menes med disse.
- Formålsspørsmål nr. 5 lyder «Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?» Det bør gå fram av planprogrammet om det er utfordringer som går fram av de fire spørsmålene ovenfor, eller om det er snakk om andre utfordringer

Vedlegg:

Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Saksutredning

Bakgrunn for saken

Agder fylkeskommune har sendt forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi på høring. Gjennom føringer i Regionplan Agder 2030 har fylkestinget vedtatt at det skal utarbeides slik regional plan.

Planprogram kan litt forenklet sies å være en plan for planleggingen. Planprogrammet skal bl.a. gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosess, alternativer som vil bli vurdert, medvirkning og behov for utredninger. Forslaget til planprogram omtales som planprogrammet i den videre saksutredningen.

Fylkeskommunen understreker at planprogrammet ikke handler om løsninger på utfordringene eller hvilke grep som skal tas. Dette blir tema for selve planprosessen og plandokumentet.

Kapitlene i planprogrammet er:

1. behovet for en regional plan
2. føringer for arbeidet
3. plantema og avgrensning av plantemaer
4. gjennomføring av planprosess

Nedenfor gjengis hovedinnholdet i kapitlene.

1., Behovet for en regional plan

Bakgrunnen for planarbeidet er omstillingen av energiforbruket vårt fra fossil- til fornybar energi. Dette er en svært stor og omfattende oppgave. Global oppvarming og ekstremvær, tap av natur og utfordringer knyttet til energi er temaer som preger samfunnsdebatten. Samtidig skaper motsetninger mellom lokale interesser og nasjonale behov debatt om blant annet strømekspert, utbygging og vern.

Forslaget til planprogram peker på at omstillingen til et lavutslippssamfunn krever nytenking, men også forutsigbarhet for lokalsamfunn og næringsliv. Fylkeskommunen sin ambisjon er at en regional plan for grønn industri og energi kan komme til kjernen av utfordringene rundt forholdet mellom natur, klima, industri og energi.

Samfunnsflokken I Regionplan Agder 2030 er utfordringene for regionen spisset til tre samfunnsflokke. Fylkeskommunen beskriver samfunnsflokke som komplekse utfordringer uten enkle løsninger, men som krever bredt samarbeid og målrettet innsats for å finne en vei videre. Felles for de tre samfunnsflokkene er at det er knapphet på ressurser enten det gjelder areal, kraft, arbeidskraft, kompetanse eller økonomi. Samfunnsflokken som er utgangspunktet til behovet for en regional plan for grønn industri og energi har slik ordlyd:

Vi må redusere klimagassutslipp og sikre naturmangfold, samtidig som vi skal utvikle regionen med industri, næring, bolig, infrastruktur og produksjon av ren energi.

Målsetting og effekt Fylkeskommunens målsetting med planarbeidet er å søke regionale løsninger for følgende fem spørsmål som alle må sees i sammenheng:

1. Hvilke prioriteringer er nødvendige for å sette kurs mot et lavutslippssamfunn?
2. Hva må til for å sikre at kraftutbygging og industriutvikling skjer på naturens premisser?
3. Hvordan bør vi legge til rette for verdiskapning og mer bærekraftig industri?
4. Hva skal til for å sikre stabil og tilstrekkelig tilgang på energi i årene som kommer?
5. Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?

Fylkeskommunens ambisjon om ønsket effekt av arbeidet med planen er:

- Et godt kunnskapsgrunnlag
- En god prosess
- En plan med tydelig retning
- En plan som forplikter

Samfunnsfloken løses ikke ved kun å jobbe med ett enkelt av temaene. Fylkeskommunen mener en godt forankret plan med bred støtte i kommunene kan fungere som et styringsverktøy for utviklingen videre og skape større forutsigbarhet.

2., Føringer for planarbeidet

Planprogrammet, som er vedlagt saksframlegget, viser til internasjonale -, nasjonale - og regionale føringer. Disse føringene er nærmere omtalt i planprogrammet som er vedlagt denne saken. Her nevnes kun to av føringene.

Fylkeskommunens mobilitetsplan peker på at Kristiansand havn og Langemyr godsterminal skal beholde sin konkurransedyktige posisjon.

I avsnittet "interregionale problemstillinger" vises det til at Agder har felles utfordringer med Telemark og Rogaland som også omfattes av prisområde NO2. Telemark og Rogaland er i gang med tilsvarende planarbeid. Dette danner ikke direkte føringer for Agder, men representerer en mulighet for samarbeid og kunnskapsdeling.

3., Plantema og avgrensning av plantemaer

Arbeidet med planen skal ta utgangspunkt i relevante målsettinger nedfelt i Regionplan Agder 2030. Tabellen nedenfor viser hvilke hovedmålsettinger som fylkeskommunen har vurdert til å være mest relevante i forhold til ovennevnte samfunnsfloke.

Nr.	Mål
1.5.	Naturen i Agder er livskraftig og mangfoldig både på land, i vann og i havet, og vi ivaretar naturens karbonlagre.
1.9.	I 2030 har Agder redusert direkte klimagassutslipp med 55 prosent i forhold til referanseåret 2017, og i 2050 er Agder et lavutslippssamfunn der direkte klimagassutslipp er redusert med over 90 prosent.
2.1.	Næringslivet i Agder preges av innovative etableringer og flere vekstkraftige bedrifter.
2.4.	Økt verdiskaping basert på bærekraftig ressursforvaltning og tilgang på fornybar energi
2.5.	Regionen har smart, energieffektiv og naturvennlig produksjon, distribusjon og bruk av energi, blant annet ved å ha lagt til rette for industrietableringer i tilknytning til kraftknutepunkt.
2.6.	Agder er omstilt til en mer sirkulær økonomi, der gjenbruk og ombruk av ressurser prioriteres.
4.1.	Sammen gjør vi reisen enkel, trygg og grønn.

Planarbeidet skal konkretisere hvordan målene skal nås og hvordan de skal vurderes opp mot hverandre der de overlapper.

Fire kjernetemaer i planarbeidet

Forslaget til planprogram omtaler fire kjernetemaer som vil stå sentralt i planarbeidet og som skal håndteres i forhold til samfunnsfloken som er beskrevet ovenfor. De fire kjernetemaene er:

- industri
- energi
- natur
- klima

Ovenfor i saksutredningen framgår de fem spørsmålene som angir fylkeskommunens målsettinger med planarbeidet. Disse spørsmålene skal kobles mot kjernetemaene.

Fylkeskommunen skriver at tilnærmingen med kjernetemaene er en forenklet framstilling av en komplisert virkelighet. Hensikten er å sette fingeren på de utfordringene som knytter seg til samfunnsflokken; reduksjon av klimagassutslipp og sikring av naturmangfold samtidig som en skal utvikle regionen med industri, næring, bolig, infrastruktur og produksjon av ren energi.

Til hvert av kjernetemaene er det knyttet egne spørsmål til planarbeidet, omtalt som utforskende spørsmål. Disse vises i saksframlegget nedenfor i grønne rammer. De utforskende spørsmålene uttrykker sentrale problemstillinger til det videre planarbeidet og er tenkt å fungere som en refleksjon for «leseren» i det videre planarbeidet.

Kjernetema industri

Agder har en betydelig større industrisektor enn mange andre regioner i landet og er også en av de store eksportregionene i Norge.

Fylkeskommunens regionale strategi for kraftforedlende industri på Agder, vedtatt 2022, danner utgangspunkt for arbeidet med planen innenfor temaet industri. Strategien peker på hvordan Agder kan være en attraktiv region for etablering og videreutvikling av grønn, sirkulær og kraftforedlende industri basert på regionens fortrinn og kraftressurser. Her trekkes tre forhold fram som avgjørende for å lykkes med store industrielle investeringer. Den lokasjon som kan garantere rask gjennomføring av en investering vil ha et fortrinn. Nye industriinvesteringer må være mest mulig bærekraftige samt unngå risikofaktorer knyttet til bl.a. kraftleveranse.

Industriell symbiose betyr at virksomheter samarbeider om ressursbruk f.eks. at den ene parts avfall kan bli den andre parts ressurs. Dette vil, sammen med industriens lokalisering og betydningen for arealbruk, miljøbelastning og lokalmiljøer, være en viktig del av tilnærmingen til kjernetemaet industri.

Industrietableringer må vurderes i sammenheng med infrastruktur og dagens arealbruk. Tilgang til eksisterende vei og kraftnett reduserer behovet for areal. Tilgang til kaier er viktig ved behov for samspill mellom land- og sjøbasert logistikk.

Spørsmål til planarbeidet:

- Hva slags industri har vi i Agder i dag?
- Hva er styrkene for dagens industri og kan vi bygge videre på det?
- Hva skal til for å gjøre det enklere å etablere bærekraftige bedrifter i Agder?
- Hvordan kan vi bygge mer sirkulære systemer og realisere industriell symbiose?
- Hva er god lokalisering av framtidens industri?

Kjernetema energi

Planarbeidet vil omhandle hele veien fra kraftproduksjon, -distribusjon og lagring (f.eks. pumpekraft, hydrogen og batterier), fram til bruk av energien. Kjernetemaet energi vil omfatte alle sektorer i samfunnet, men industrien vil få størst oppmerksomhet i planarbeidet.

Energi beskriver den totale mengden arbeid som utføres og beskrives i kilowattimer (kWh), mens effekt handler om hvor raskt energien leveres og måles i kilowatt (kW). Det er altså ikke tilstrekkelig å vurdere om en har tilstrekkelig energi – en må også vurdere tilstrekkelig effekt for å sikre stabil forsyning når krafta trengs.

Energieffektivisering og ressursbruk vil også bli temaer i planarbeidet. Dette både av hensyn til miljøet, reduksjon av kostnader og husholdning av begrensede energiresurser.

Planarbeidet vil i første rekke rette seg mot fornybar energiproduksjon. Planprogrammet viser til mål 2.4 i regionplanen som ekskluderer bl.a. kjernekraft i sin omtale av fornybar energi fordi kjernekraft er avhengig av anriket uran som brensel. Det understrekes likevel at planprogrammet ikke skal være til hinder for at kjernekraft også kan være en del av innholdet i planarbeidet.

Det som skjer i områdene rundt Agder, både nasjonalt og internasjonalt knyttet til kraftproduksjon, distribusjon og forbruk, vil kunne få betydning for kraftsituasjonen i Agder og derfor blir denne utviklingen en premiss for planarbeidet.

Energiforsyningen er kritisk infrastruktur. Risiko og sårbarhet knyttet til energi blir derfor tema for planarbeidet.

Om strømpris skriver fylkeskommunen at dette ikke blir eget tema i planarbeidet siden denne i stor grad bestemmes av forhold som ligger utenfor planens kjerneområde. Indirekte kan det likevel bli et tema f.eks. gjennom energieffektivisering, utbygging av energiproduksjon eller – nettkapasitet.

Spørsmål til planarbeidet:

- Hva har vi av kraft og nett i Agder?
- Hvordan vil planer for ny kraft og utvikling av kraftnettet påvirke situasjonen på sikt?
- Hva er potensialet for energieffektivisering og hvordan kan det realiseres?
- Hvilke muligheter og begrensinger ligger i hvordan kraftnettet er plassert og dimensjonert?
- Hva er mulighetene og konsekvensene av de ulike energiproduksjonene (eks. vannkraft, vindkraft, solkraft og atomkraft)?

Kjernetema natur

Naturen er under press bl.a. på grunn av konflikter med de andre kjernetemaene industri, energi og klima. For å ivareta naturens mangfold og verdier, må beslutninger om arealbruk bygge på kunnskap om konsekvenser for naturen både på kort- og lang sikt.

Samfunnet må utvikles på en måte som ikke fører til tap av viktige naturverdier, men som balanserer behovet for utvikling med hensynet til naturen. Planprogrammet viser til helhetlig tilnærming til arealbruk og at nedbygging kan få konsekvenser utover selve området der inngrepene skjer. Når naturområder deles opp, blir det vanskeligere for arter å bevege seg mellom leveområdene sine. I tillegg kan økt menneskelig aktivitet påvirke økosystemer og arter utenfor det berørte området, eksempelvis villrein.

Planprogrammet nevner også muligheten for å etablere erstatningsområder dersom natur bygges ned, såkalt naturrestaurering, og kriterier for etablering av slike områder.

Spørsmål til planarbeidet:

- Hvordan er naturen vår i dag?
- Hvilke arealkonflikter er det som oppstår mellom natur og industriutvikling?
- Hva er potensialet i å fortette eller bygge på «grå arealer», områder som allerede er bygd ned og ikke lenger har naturlig dekke.
- Hvilket potensial ligger i restaurering av ødelagt natur som kompensasjon for naturinngrep?
- Hvordan bør vi balansere kunnskapsusikkerhet og naturhensyn ved industriutvikling?

Kjernetema klima

Den langsiktige målsettingen i Regionplan Agder 2030 er å bidra til at Agder blir et lavutslippssamfunn innen 2050.

Forslaget til planprogram for grønn energi og industri ønsker at planprosessen og plandokumentet skal bidra til reduksjon av utslipp av klimagasser gjennom en helhetlig tilnærming som ser energiproduksjon, industri, transport og arealbruk i sammenheng. Økt elektrifisering av samfunnet og karbonfangst kan være en del av løsningen. Samtidig må en ta vare på naturens evne til å ta opp- og lagre karbon gjennom skog og myr. God plassering av boliger, arbeidsplasser og andre publikumsaktiviteter kan bidra til å redusere behovet for transport.

Det pekes på at Agder har store fortrinn i det grønne skiftet gjennom vår allerede høye andel fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Likevel krever omstillingen til et lavutslippssamfunn mer enn kun grønn produksjon. Omstillingen vil også kreve smart og effektiv bruk av energien og god utnyttelse av kapasiteten.

Klimatilpasning og konsekvenser av et endret klima blir ikke tema for planarbeidet.

Fylkeskommunen ønsker i det videre planarbeidet å undersøke om og hvordan det er mulig å bruke UFF-rammeverket i spørsmålene knyttet til arealbruk og natur. Dette rammeverket er et verktøy for å arbeide systematisk med å redusere klimagassutslipp og gir en struktur for å vurdere tiltak på ulike nivå:

- Unngå: Hva kan vi unngå å gjøre?
- Flytte: Hva kan vi endre eller erstatte med mer klimavennlige løsninger?
- Forbedre: Hvordan kan vi gjøre dagens løsninger mer bærekraftige?
- Denne metodikken kan brukes for flere sektorer.

Spørsmål til planarbeidet:

- Hvor kommer klimagassutslippene fra i dag, når det gjelder industri, energi, arealbruk og karbonrike arealer?
- Hva er barrierene og mulighetene for å kutte klimagassutslippene?
- Hvordan kan vi ta vare på eller styrke naturens evne til karbonbinding?
- Hvordan kan Agder ta en aktiv rolle i utviklingen av grønn industri uten å bidra til å øke utslippene?
- Hvordan må vi prioritere for å bidra til å nå klimamålene?

Kjernetemaene samlet

Planarbeidet vil handle om å legge til rette for verdiskapning og sikring av tilstrekkelig energiforsyning innenfor rammene av klima- og naturhensyn. Planprogrammet peker på at temaene henger tett sammen og viser som eksempel at fornybar energi både kan være del av en løsning på klimautfordringene og en mulighet for verdiskapning, men kan samtidig komme i konflikt med naturverdier som er viktige for klimaet.

Planprogrammet viser til at når det spørres om hvordan én konkret utfordring kan løses, kan en få svar med enkle løsninger, men understreker at slike svar sjelden fanger opp kompleksiteten i en større sammenheng. Derfor er det nettopp spørsmålene som favner om hele samfunnsflokken som er de viktigste å stille, og i forslaget til planprogram har spørsmålene slik ordlyd:

Spørsmål til planarbeidet:

- Hva er det viktigst å unngå dersom vi skal oppnå noe innenfor alle planens kjernetema?
- Hva gir mest energi, flest arbeidsplasser eller mest verdiskaping, for minst mulig naturinngrep?
- Hva er de beste mulighetene våre i Agder for å få til en bærekraftig omstilling?
- Finnes det gode verktøy eller forbilder vi kan se til hos andre?
- Hvordan kan vi sikre forpliktende samarbeid for å håndtere utfordringene?

Overlapp med andre regionale planer eller strategier som er under utvikling

Her viser planprogrammet til de pågående prosessene med regional strategi for kompetanse, regional strategi for innovasjon og bærekraftig verdiskapning samt regional strategi for landbruk.

Tema som ikke skal være en del av den regionale planen

Her nevner planprogrammet temaene havrettet næring som ikke er energiproduksjon, mineralutvinning og massehåndtering på regionalt nivå

Konsekvensutredning

Planen skal konsekvensutredes i henhold til plan- og bygningslovens § 4.2 som sier at regionale planer med retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging skal inneholde en konsekvensutredning av planens virkninger for miljø og samfunn.

Planprogrammet viser til at planarbeidet skal omfatte hele Agder og at det derfor vil være hensiktsmessig med en konsekvensutredning på et overordnet nivå i tråd med KU-forskriften § 18.

Ifølge planprogrammet vil planens rammer bli vurdert opp mot et nullalternativ som innebærer en situasjon der det ikke foreligger noen regional plan for grønn industri og energi.

Valg av virkemidler i planen vil ha stor betydning for utformingen av konsekvensutredningen. Planprogrammet nevner som eksempel at bruk av plankart vil gi et behov for mer konkret og stedsorientert tilnærming enn bruk av overordnede mål og retningslinjer. Konsekvensutredningen vil bli basert på offentlig tilgjengelig kunnskap. Det blir ikke gjennomført egne feltundersøkelser.

Planens virkemidler

Planprogrammet viser til at Regionplan Agder 2030 legger føringer om at fylkeskommunale planer skal inneholde plankart og regionale planbestemmelser ved behov. Beslutningsgrunnlaget for å vurdere behovet for plankart og planbestemmelser vil bestå i:

- kartlegging av nåsituasjon
- identifisere hva regionale bestemmelser eller plankart kan bidra til å løse
- definere alternative løsninger til kart og planbestemmelser
- vurdere fordeler og ulemper ved ulike tilnærminger

Andre virkemidler som kan være aktuelle i plandokumentet er bruk av mål, strategier og retningslinjer. Dette vil bli avklart gjennom planprosessen.

Planen skal som alle regionale planer ha et handlingsprogram som beskriver hvilke tiltak som skal gjennomføres, hvilke ressurser som trengs, hvem som skal samarbeide og hvem som har ansvar for å gjennomføre de ulike tiltakene.

4., Gjennomføring av planprosess

Fylkestinget er regional planmyndighet og vedtar å sende planforslaget på offentlig ettersyn og til slutt vedtar endelig plan. Fylkesutvalget er politisk styringsgruppe. Det etableres også administrativ styringsgruppe og administrativ prosjektgruppe.

Referansegruppa bestående av deltakere fra NVE, Statnett, nettselskaper, statsforvalteren, fylkeskommunen og en representant for hver av regionene Kristiansand, Lister, Setesdal og østre Agder, følger prosessen og kommer med faglige råd og anbefalinger.

I tillegg skal næringslivet, aktuelle organisasjoner, akademia, m.fl. involveres.

Proessen startet våren 2025 og fylkeskommunen sin målsetting er at fylkestinget vedtar planen våren 2027.

Planarbeidet vil foregå i tre faser:

1. Utarbeiding og fastsetting av planprogram, arbeid med kunnskapsgrunnlag
2. Utarbeiding av forslag til plan og handlingsprogram, arbeid med kunnskapsgrunnlag, vurdering av mulige plangrep og løsninger, medvirkning
3. Høring og vedtak

Juridisk grunnlag

Det går ikke spesifikt fram av oversendelsesbrevet, men kommunedirektøren legger til grunn at planprosessen vil foregå i samsvar med plan – og bygningslovens § 8-1 om regional plan.

Økonomiske konsekvenser

At fylkeskommunen utarbeider en regional plan for grønn industri og energi vil ikke ha økonomiske konsekvenser for Kristiansand kommune.

Uttalelse fra rådene (Eldrerådet, Rådet for personer med funksjonsnedsettelse, Studentutvalget og Ungdommens bystyre)
Det er ikke innhentet uttalelse fra rådene.

Barn og unges interesser

Av befolkningsgrupper er ungdom valgt ut som spesielt viktig å involvere i planarbeidet. Dette vil skje gjennom involvering av ungdommens fylkesutvalg.

Medvirkning med innbyggere/brukerrepresentanter

Fylkeskommunen vil legge vekt på tidlig involvering noe som betyr at den viktigste involveringen skjer etter at planprogrammet er behandlet.

Planprogrammet bruker begrepet utvidet medvirkning. Ifølge fylkeskommunen er et viktig steg i prosessen å skape arenaer for kunnskapsdeling, tidlige innspill og råd til arbeidet. Fylkeskommunen legger derfor spesielt opp til dette i en egen delfase før planforslag foreligger. Alt som skjer innenfor denne delfasen, vil være medvirkning som går utover prosesskravene i plan – og bygningsloven. Mer konkret blir denne delfasen vinteren/våren 2026.

Aktuelle aktiviteter under den utvidete medvirkningen kan eksempelvis være dialogmøter, arbeidsverksteder eller kunnskapsseminarer. Kommunene nevnes konkret som en aktør det er viktig at blir godt involvert i utarbeidningen av planforslaget. Berørte statlige aktører, næringslivet, nettaktører, academia og utvalgte interesseorganisasjoner vil også bli involvert i den utvidete medvirkningen. Av befolkningsgrupper er ungdom valgt ut som spesielt viktig å involvere i arbeidet, jfr. ovenfor.

Informasjon om planarbeidet vil legges ut på egen nettside og sosiale medier kan bli brukt som et supplement til nettsiden. Nettstedet Agdertall.no vil bli brukt til å formidle det mest relevante grunnlaget underveis i prosessen, men allerede nå ligger det relevant kunnskapsgrunnlag på siden under kategorier for energi og klima, næringsliv og areal og natur.

Alle parter vil inviteres til å komme med skriftlige innspill og alle kommunestyrer vil få tilbud om presentasjon av planforslaget. Fylkeskommunen har mål om å arrangere hørings- og innspillmøter.

Klima- og miljøkonsekvenser

I planprogrammets kap. 2 går det fram at Norge står i en omstilling for å møte klimautfordringene og sikre bærekraftig vekst. Global oppvarming og ekstremvær, tap av natur og utfordringer knyttet til energi er temaer som preger samfunnsdebatten. Samtidig skaper motsetninger mellom lokale interesser og nasjonale behov om blant annet utbygging og vern. Forholdet til klima- og miljøkonsekvenser blir derfor en sentral del av planarbeidet.

HMS/Folkehelse

HMS og folkehelse er ikke omtalt i planprogrammet.

Vurdering

Agder fylkeskommune legger opp til en omfattende og krevende planprosess med samfunnsfloke, overordnede spørsmål som skal besvares, kjernetemaer og utforskende spørsmål som tilnærming. Energitemaet har stor oppmerksomhet i samfunnet og prosessen blir viktig for å få en god regional plan.

Den foreslåtte prosessen vil kreve betydelige ressurser av fylkeskommunen. Framdriftsplanen som skisseres i planprogrammet, kan virke noe knapp, men kommunedirektøren legger til grunn at fylkeskommunen har vurdert den som realistisk og tilstrekkelig.

Bakgrunnen for arbeidet med regional plan for grønn industri og energi er føringer gitt i Regionplan Agder 2030. Målsettingen med planarbeidet er å søke en regional løsning der de fem spørsmålene gjengitt innledningsvis i saksframlegget blir sett i sammenheng.

Det går fram av planprogrammet, under kjernetema klima, at Agder har store fortrinn i det grønne skiftet gjennom allerede høy andel utbygd fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Når det skrives om kraftoverskudd, kan det stilles spørsmål ved i hvilken grad dette er tilgjengelig for regionens næringsliv og innbyggere. Kommunedirektøren mener planprosessen må bidra til å avklare hvorvidt dette kraftoverskuddet fortsatt er tilgjengelig for eksisterende- og framtidig næringsliv. Er dagens regulering av kraftmarkedet og prisdannelsen et hinder for at NO2-regionen får utnyttet kraftoverskuddet?

Det går og fram at omstilling til et lavutslippssamfunn vil kreve smart og effektiv bruk av energien og god utnyttelse av den kapasiteten som allerede finnes. Dette er forhold som kommunedirektøren også mener må være sentrale som premisser for planarbeidet.

Det er gjennomført mange store kraftutbygginger i Agder og dermed også store naturinngrep. Kommunedirektøren mener derfor at en allerede her i oppstarten av planarbeidet bør signalisere en restriktiv holdning til nedbygging av natur. Skal forpliktelsene Norge har påtatt seg gjennom naturavtalen oppfylles, er en mer kritisk tilnærming til nedbygging av naturarven nødvendig. Vi som lever nå forvalter naturen for våre etterkommere, og dette hensynet må ha reell betydning. Kommunedirektøren støtter derfor planprogrammets forslag om å forsøke UFF-rammeverket i spørsmålsstillinger knyttet til arealbruk og natur.

En konsekvens av å unngå nedbygging av natur og å bidra til at større deler av kraftoverskuddet foredles i regionen, er å se på hvilke muligheter som finnes for å få mer tilgang på energi uten å bygge ned natur. Kunnskapsgrunnlaget bør tydeliggjøre hvilke muligheter som ligger i å oppgradere eksisterende energianlegg, hvor mye energi som kan frigjøres til andre formål dersom oppvarming av boliger kan sikres gjennom f.eks. jordvarme og solkraft. Kommunedirektøren mener derfor at energieffektivisering bør ha betydelig oppmerksomhet i planarbeidet.

Planprogrammet er bygd opp med presentasjon av kjernetemaer og utforskende spørsmål som skal fungere som en invitasjon til refleksjon over det videre planarbeidet. Meningen med slik tilnærming er å gi en forenklet framstilling av en komplisert virkelighet for å kunne sette fingeren på de utfordringene som nevnes i samfunnsflokken; *«Vi må redusere klimagassutslipp og sikre naturmangold, samtidig som vi skal utvikle regionen med industri, næring, bolig, infrastruktur og produksjon av ren energi»*. Fylkeskommunen mener denne metoden kan egne seg i saker med komplekse samfunnsutfordringer der det sjelden finnes enkle svar.

Planprogrammet legger opp til en bred og analytisk tilnærming til store og sammensatte temaer der målet er en godt forankret plan som kan håndtere samfunnsflokken. Kommunedirektøren stiller spørsmål ved om denne tilnærmingen kan bli for omfattende, særlig med utgangspunkt i den framdriftsplanen som er lagt til grunn.

Det framgår ikke på hvilket nivå i planprosessen de utforskende spørsmålene er tenkt besvart. Flere av spørsmålene er også av en slik karakter at de heller må framgå som faktaopplysning i kunnskapsgrunnlaget. Det er flere tilfeller av slike utforskende spørsmål i alle de grønne boksene ovenfor. Kommunedirektøren trekker fram «Hva slags industri har vi i Agder i dag?» og «Hva har vi av kraft og nett i Agder?» som to eksempler. Dette

er konkrete spørsmål som det finnes god statistikk på og som heller må framgå av kunnskapsgrunnlaget.

Spørsmålet om balansering av kunnskapsusikkerhet og naturhensyn er et annet eksempel. Her er det naturmangfoldlovens § 9 om føre-var-prinsippet som skal legges til grunn.

Interregionale problemstillinger I dette kapitlet viser planprogrammet til at Agder har felles utfordringer med de andre regionene innenfor prisområde NO2 og at fylkeskommunene i Telemark og Rogaland er i gang med tilsvarende planarbeid. Dette danner ikke direkte føringer for Agder, men representerer en mulighet for samarbeid og kunnskapsdeling.

Kommunedirektøren støtter denne vurderingen og mener det er meget viktig at Agder fylkeskommune holder seg godt orientert om planarbeidet hos naboene i NO2 siden mange av utfordringene er felles. Eksempelvis er det planer om – og også under utbygging flere gigantiske energikrevende virksomheter som datalagring og batteriproduksjon i hele NO2. Planarbeidet bør bidra til å synliggjøre samlet konsekvens av alle etableringene og også stille spørsmålet om hvor mye slik utbygging NO2-området vil tåle. Ideelt bør planarbeidet i de tre fylkene ha så lik framdrift som mulig.

Kjernetema energi og strømpris Planprogrammet har en diskusjon omkring kjernekraft før det konkluderes med at dette også vil være en del av planens innhold.

Kommunedirektøren mener dette er en riktig konklusjon. Det er mange forhold omkring kjernekraft som må vurderes, men kjernekraften er utslippsfri, væruavhengig og den krever beskjedne arealinngrep sammenlignet med andre energiformer.

Planprogrammet foreslår at strømpris ikke skal være med som tema siden strømprisen i stor grad bestemmes av forhold som ligger utenfor planens kjerneområder.

Kommunedirektøren mener dette blir en for defensiv tilnærming når NO2-området både har landets høyeste strømpris og høyeste energiproduksjon. Strømprisen har betydning for Agders attraktivitet både for nye etablerere og for eksisterende virksomheter. Dersom planarbeidet skal bidra til å utvikle regionen på en mer bærekraftig måte, må det gjennom planarbeidet beskrives hva som er driverne for strømprisen, hvorfor de blir som de blir i NO2-området og hvilke konsekvenser strømpris har for Agders attraktivitet for næringsliv og innbyggere. Det er også nyttig å få kunnskap om hva som kan gjøres for å sikre at Agders næringsliv og innbyggere ikke får vesentlige ulemper sammenlignet med næringsliv og innbyggere i andre landsdeler.

Kjernetema natur: Planprogrammet viser til at nedbygging av natur kan få konsekvenser utover området der selve inngrepet skjer. Kommunedirektøren mener dette er en viktig poengtering. Kunnskapsgrunnlaget bør legge vekt på å få fram samlede arealtall for nedbygging av natur knyttet til energiutbygging, også areal som trengs til både lagring og transport av energi.

Et av de utforskende spørsmålene går på hva som er potensialet i å fortette eller bygge på grå arealer. Kommunedirektøren mener dette spørsmålet har stor betydning og derfor må svares ut i kunnskapsgrunnlaget. Utgangspunktet bør være Kommunal- og distriktsdepartementet sin definisjon på grå arealer som er «arealer som allerede er tatt i bruk, eller sterkt påvirket av menneskelig bygge- og anleggsvirksomhet, herunder alle typer bebyggelse, konstruksjoner og permanent opparbeidet overflate samt tilhørende arealer».

Skatt og avgift Kommunedirektøren foreslår at også skatter og avgifter blir vurdert som et aktuelt tema i planarbeidet. Kort fortalt er prinsippet om at forurenser betaler for atferd som ikke bidrar til lavutslippsamfunnet og premieres for det motsatte samt mulighetene som finnes for lokale tilpasninger i skatte- og avgiftssystemet noe som bør utredes.

Havvind Kap. 4.4 omtaler tema som ikke skal være en del av den regionale planen. Et av punktene heter «Havrettet næring med unntak av energiproduksjon».

Kommunedirektøren legger derfor til grunn at den regionale planen vil ha med et tema

som omhandler havvind og tiltak for at dette kan bli en viktig næring for aktuelle bedrifter i Agder.

Bruk av kart Det vises til planprogrammets kap. 4.6 om virkemidler i planarbeidet og føringer lagt i Regionplan Agder 2030. Kommunedirektøren mener det bør utvises en viss varsomhet med bruk av kart fordi de fort kan tolkes for bokstavelig og at lokalisering av nye tiltak vil skje i henhold til kartet. Kart bør derfor ha liten målestokk og det må tydelig framgå at de kun skal betraktes som illustrasjoner. Det sentrale i plandokumentet bør bli en skriftlig framstilling med overordnede mål, strategier for fornybar energi i Agder og kriterier for områders egnethet for utbygging, men der hensynet til å unngå nedbygging av natur må veies særlig tungt.

Kunnskapsgrunnlaget I planprogrammet kap. 5.3 og fig. 4 illustreres framdriften for planarbeidet. Framdriften er inndelt i faser.

Fase 1, planprogramfasen, vil pågå til slutten av 2025 og vil preges av arbeidet med planprogrammet og kunnskapsgrunnlaget.

Fase 2, utarbeidelse av planforslaget, vil særlig foregå i første halvdel av 2026. I denne fasen vil planforslag og forslag til handlingsprogram bli utarbeidet. Arbeid med kunnskapsgrunnlaget, medvirkning og vurdering av mulige grep og løsninger vil også prege fasen og i tilknytning til programmets fig. 5 står det spesifikt at arbeidet med kunnskapsgrunnlaget vil pågå gjennom hele fase 2.

Dersom denne formuleringen skal tolkes bokstavelig, står det altså at arbeid med kunnskapsgrunnlaget kan pågå helt fram til planforslaget foreligger. Kommunedirektøren er ikke uenig i at det jobbes med kunnskapsgrunnlaget også i fase 2, men arbeidet med kunnskapsgrunnlaget bør være mest mulig fullstendig før utarbeidelsen av planforslaget.

Nasjonale føringer I planprogrammets kap. 3.2, mener kommunedirektøren følgende dokument også bør nevnes:

- Totalberedskapsmeldingen, (St.meld. nr. 9 2024-2025), legger stor vekt på kritisk infrastruktur og behovet for robust strømforsyning.
- Nasjonal sikkerhetsstrategi, mai 2025, peker på risiko mot energisystemet og viktigheten av energisikkerhet for bl.a. industrien.

Regionale føringer Planprogrammet referer til regional strategi for kraftforedlende industri på Agder, vedtatt 2022, men denne strategien er ikke med i oversikten i kap. 3.3.

Redaksjonelle forhold som bør endres i planprogrammet

- Uttrykkene «bærekraftig industri» og «bærekraftige bedrifter» benyttes. Planprogrammet må forklare hva som menes med disse.
- Formålsspørsmål nr. 5 lyder «Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?» Det bør gå fram av planprogrammet om det er utfordringer som går fram av de fire spørsmålene ovenfor, eller om det er snakk om andre utfordringer.

Konklusjon (jf. forslag til vedtak)

Kommunedirektøren foreslår følgende vedtak:

1. Formannskapet ser positivt på at det lages en plan for grønn industri og energi og vil påpeke følgende:
2. Agder har allerede en høy andel utbygd fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Dette må være en førende premiss for arbeidet med regional plan for grønn industri og energi.

3. Dagens regulering av kraftmarkedet og hvordan prisdannelsen bidrar til at NO2-regionen får utnyttet kraftoverskuddet, må være tema. Drivere for strømprisen, konsekvenser strømprisen har- og kan få for Agders attraktivitet samt tiltak for å sikre at næringsliv og innbyggere i prisområde NO2 i framtiden får strømpriser på linje med resten av landet, blir derfor sentrale elementer å utrede i planprosessen.
4. Det bør være et mål at fylkeskommunene innenfor energiområdet NO2, Rogaland, Agder og Telemark, er mest mulig samkjørte i sine prosesser med regionale planer for grønn industri og energi.
5. Planprogrammets forslag om at kjernekraft også skal være en del av innholdet i den regionale planen støttes.
6. Kartlegging av realistiske grå arealer egnet for energiutbygging og kartlegging av potensialet for energieffektivisering må være sentrale føringer i planarbeidet.
7. Det bør vurderes om skatter og avgifter kan være et aktuelt tema for planarbeidet.
8. Planen bør primært gi skriftlige føringer gjennom handlingsprogram og retningslinjer. Dersom kart skal benyttes, må det framgå tydelig at dette er en illustrasjon og ikke må oppfattes som et arealformål berørte kommuner må innarbeide i sine planer.
9. Det vises til øvrige vurderinger i saksfremstillingen som vil inngå i høringsuttalelsen.

SAKSUTSKRIFT

Arkivsak-dok. 25/00836-2
 Saksbehandler Inge Hedenstad Stangeland

Høring av planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Saksgang	Møtedato	Saknr
1 Formannskapet	20.08.2025	48/25
2 Kommunestyret	03.09.2025	36/25

Formannskapet har behandlet saken i møte 20.08.2025 sak 48/25**Møtebehandling****Votering**

Kommunedirektørens innstilling ble enstemmig innstilt.

Formannskapets innstilling

Kvinesdal kommune støtter initiativet om en regional plan for grønn industri og energi.

Kvinesdal kommune anbefaler at planprogrammet justeres med:

- Presisering om at planarbeidet skal se nærmere på forutsetninger, ressursbehov og løsninger for etablering av industrielle symbioser, herunder etablering og drift av nødvendig infrastruktur for transport av overskuddsvarme, O₂, CO₂ m.v.
- Presisering om at landbasert oppdrett fra marin næring inngår som muligheter innen industrielle symbioser/grønn industri med tanke på bruk av overskuddsvarme, oksygen m.v.
- Presisering av at planarbeidet bør se nærmere på fangst og bruk av biogent og fossilt CO₂ som kan kombineres med produksjon av grønt hydrogen. Dette kan gi muligheter for verdikjeder innen emetanol, efuels m.v. og bidra til kutt av CO₂-utslipp fra industri.
- Forutsetninger, mulige løsninger og avveining av de ulike kjernetema knyttet til utvikling av grønn og sirkulær industri i kraftknutepunktene bør utredes særskilt.

Kvinesdal kommune stiller seg positiv til å delta i referansegruppe eller delta på samlinger og arrangement i forbindelse med planarbeidet.

Kommunestyret har behandlet saken i møte 03.09.2025 sak 36/25

Møtebehandling

Votering

Ahmed Lindov fremmet forslag om at «blant annet» tas inn under 3. kulepunkt før grønt hydrogen. Formannskapetets innstilling med endringsforslaget til Ahmed Lindov ble enstemmig vedtatt

Kommunestyrets vedtak

Kvinesdal kommune støtter initiativet om en regional plan for grønn industri og energi.

Kvinesdal kommune anbefaler at planprogrammet justeres med:

- Presisering om at planarbeidet skal se nærmere på forutsetninger, ressursbehov og løsninger for etablering av industrielle symbioser, herunder etablering og drift av nødvendig infrastruktur for transport av overskuddsvarme, O₂, CO₂ m.v.
- Presisering om at landbasert oppdrett fra marin næring inngår som muligheter innen industrielle symbioser/grønn industri med tanke på bruk av overskuddsvarme, oksygen m.v.
- Presisering av at planarbeidet bør se nærmere på fangst og bruk av biogent og fossilt CO₂ som kan kombineres med produksjon av blant annet grønt hydrogen. Dette kan gi muligheter for verdikjeder innen metanol, efuels m.v. og bidra til kutt av CO₂-utslipp fra industri.
- Forutsetninger, mulige løsninger og avveining av de ulike kjernetema knyttet til utvikling av grønn og sirkulær industri i kraftknutepunktene bør utredes særskilt.

Kvinesdal kommune stiller seg positiv til å delta i referansegruppe eller delta på samlinger og arrangement i forbindelse med planarbeidet.

Høring av planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Kommunedirektørens innstilling:

Kvinesdal kommune støtter initiativet om en regional plan for grønn industri og energi.

Kvinesdal kommune anbefaler at planprogrammet justeres med:

- Presisering om at planarbeidet skal se nærmere på forutsetninger, ressursbehov og løsninger for etablering av industrielle symbioser, herunder etablering og drift av nødvendig infrastruktur for transport av overskuddsvarme, O₂, CO₂ m.v.
- Presisering om at landbasert oppdrett fra marin næring inngår som muligheter innen industrielle symbioser/grønn industri med tanke på bruk av overskuddsvarme, oksygen m.v.
- Presisering av at planarbeidet bør se nærmere på fangst og bruk av biogent og fossilt CO₂ som kan kombineres med produksjon av grønt hydrogen. Dette kan gi muligheter for verdikjeder innen emetanol, efuels m.v. og bidra til kutt av CO₂-utslipp fra industri.
- Forutsetninger, mulige løsninger og avveining av de ulike kjernetema knyttet til utvikling av grønn og sirkulær industri i kraftknutepunktene bør utredes særskilt.

Kvinesdal kommune stiller seg positiv til å delta i referansegruppe eller delta på samlinger og arrangement i forbindelse med planarbeidet.

Vedlegg

_25_00836-1 Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi
488103_2_1

Saken kort fortalt

Fylkestinget i Agder har sendt på høring forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og næring med høringsfrist 22. september 2025.

Fylkeskommunens formål med en ny regionalplan er å «*komme til kjernen av utfordringene rundt forholdet mellom natur, klima, industri og energi*». Det pekes på fem hovedspørsmål som regionalplanen skal løse og se i sammenheng med hverandre:

- «1. Hvilke prioriteringer er nødvendige for å sette kurs mot et lavutslippssamfunn?
2. Hva må til for å sikre at kraftutbygging og industriutvikling skjer på naturens premisser?
3. Hvordan bør vi legge til rette for verdiskaping og mer bærekraftig industri?
4. Hva skal til for å sikre stabil og tilstrekkelig tilgang på energi i årene som kommer?
5. Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?»

Bakgrunn

Det er utarbeidet et høringsforslag til planprogram for regionalplan for grønn industri og energi, se vedlegg. Planprogrammet beskriver formålet med planen, organisering av planarbeidet og forutsetninger i form av nasjonale forventninger, statlige planretningslinjer for klima og miljø og arealbruk og mobilitet og diverse fylkeskommunale regionplaner, eksempelvis Regionplan Lister 2030.

Det blir for hvert kjernetema: industri, energi, natur og klima, oppstilt aktuelle spørsmål og problemstillinger som planarbeidet skal søke å finne svar på.

Vurdering

En regionalplan for grønn industri og energi legger opp til å behandle viktige problemstillinger om hvordan det kan skaffes til veie mer fornybar energi samtidig som natur og arealer brukes på en bærekraftig måte. På den ene side er det ønske om økt fornybar kraftproduksjon som kan elektrifisere samfunnet, redusere klimagassutslipp og opprettholde lave kraftpriser til gunst for industri og innbyggere. På den andre side er det stor oppmerksomhet knyttet til å ta i bruk natur til for eksempel landbasert vindkraft og bakkebaserte solkraftanlegg. Det er motvilje mot å bruke natur til etablering og forsterking av kraftnettet enten det gjelder natur, landskap eller friluftsliv. En regionalplan for grønn industri og energi vil bli utfordret i synet på bruk av arealer og natur. Planprosessene for etablering av industrielle symbioser på Lista fly og næringspark i Farsund er midt i kjernen knyttet til bærekraftig grønn industriutvikling og natur- og arealbruk.

Regionalplanen for grønn industri og energi bør se nærmere på fangst og bruk av CO₂ enten det er biogent CO₂ fra biogassanlegg/biofyringsanlegg eller punktutslipp fra av CO₂ fra for eksempel smelteverk. Fangst av CO₂ koblet mot produksjon av grønt hydrogen kan gi flere muligheter som produksjon av metanol og efuels samtidig som klimagassutslipp kan kuttes.

Regionalplan 2030 ønsker blant annet å lokalisere og videreutvikle næring og industri til «kraftknutepunkter» med stor produksjon av fornybar energi og sterke nettforbindelser med sentral- og regionalnett. Eksempler på slike kraftknutepunkt er Kvinesdal og Sirdal. Det er meget fornuftig å bygge opp virksomhet rundt kraftknutepunktene med tanke på mindre behov for bygging av nye kraftlinjer som krever arealer og investeringer som er tidkrevende å realisere. Samtidig bør det nok så få innbyggere rundt disse kraftknutepunktene. Det kan være krevende å finne nok virksomheter og innbyggere som for eksempel vil ha behov for overskuddsvarme fra nye virksomheter som hydrogen- og ammoniakkproduksjon eller store datasentre. Samtidig legger nasjonale føringer om arealbruk opp til «fortetting» av boområder og lave klimagassutslipp fra transport, gjerne med løsninger for gang- og sykkelavstand mellom bolig, arbeidsplass og sosial infrastruktur. Regionalplanen må ta inn over seg at det er gode grunner til at kraftknutepunktene er etablert der de ligger!

Regionplanen skal ikke behandle problemstillinger om sirkulærøkonomi spesielt, men skal se nærmere på såkalte industrielle symbioser innen grønn industriutvikling. Med industriell symbiose menes at nærliggende virksomheter samarbeider om bruk av energi og ressurser, eksempelvis at en virksomhet benytter overskuddsvarme eller «avfall/restråstoff» fra en nærliggende virksomhet i sin produksjon. Det er noen sentrale utfordringer og problemer knyttet til etablering av industrielle symbiose. Det ene er kunnskap og kompetanse på hvilke virksomheter som kan eller bør inngå i en industriell symbiose. Det andre er tilstrekkelige menneskelige og økonomiske ressurser over tid til å koble ulike aktører som kanskje har ulik tidshorisont for sine virksomheter. Det tredje er hvem som skal investere og drifte infrastruktur for overføring av overskuddsvarme, oksygen, CO₂ o.l. Den enkelte virksomhet har gjerne verken interesse, kompetanse eller økonomiske midler til å etablere eller drifte infrastruktur «utenfor gjerdet» selv om naboen og samfunnet tjener på slike investeringer i infrastruktur. Denne typen utfordringer bør drøftes og problematiseres i planarbeidet.

Planprogrammet avgrensar planarbeidet slik at «havrettet næring» bortsett fra energiproduksjon holdes utenfor regionalplanen, se planprogrammet punkt 4.4. Dette er en snever tankegang ettersom energiproduksjon, bruk av energi og etablering av industrielle symbioser er meget aktuelle for blå næringer som landbasert oppdrett av fisk og alger med tilhørende prosesser med bruk av overskuddsvarme og oksygen. Det bør presiseres i planprogrammet at landbasert oppdrett m.m. er aktuelle og naturlige deler av industrielle symbioser som det siktes til i planprogrammet for grønn industri.

Kvinesdal kommune bør stille seg positiv til å delta i referansegruppe og på ulike arrangementer i tilknytning til regionalplanarbeidet.

Økonomiske konsekvenser

Ingen spesielle.

Konsekvenser for barn og unge

Ingen spesielle.

Konsekvenser for klima og miljø

Gode løsninger og avveininger av hovedtemaene i regionalplanen: industri, næring, natur og klima kan gi muligheter for en bærekraftig vekst i Agder.

Konsekvenser for folkehelse

Ingen spesielle.

Konklusjon

Kvinesdal kommune støtter forslaget til planprogram for regionalplan for grønn industri og energi, men har noen forslag til justeringer og presiseringer, jf. vurderingsdelen over.

RETT UTSKRIFT

DATO 4.september.2025

KYSTVERKET

AGDER FYLKESKOMMUNE
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Deres ref
25/13030

Vår ref
2025/2308-2

Arkiv nr

Saksbehandler
Tanya Boye Worsley

Dato
24.09.2025

Uttalelse - oppstart av planarbeid og forslag til planprogram - regional plan for grønn industri og energi - Agder fylke

Vi viser til brev av 6. juni 2025 om oppstart av planarbeid og offentlig ettersyn av forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi. Vi beklager sent svar.

Formålet med planarbeidet er å søke regionale løsninger på hvordan klimagassutslipp kan reduseres og naturmangfold sikres, samtidig som regionen utvikles med industri, næring og produksjon av ren energi.

Kystverkets rolle

Kystverket er en nasjonal etat for kystforvaltning, sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning. Kystverket ligger under Nærings- og fiskeridepartementet.

Et velfungerende sjøtransportssystem bestående av farleder, havner og havneterminaler er svært viktig for næringsutvikling langs kysten. Det er også viktig for at norske bedrifter skal kunne ta del i større handels- og produksjonsnettverk og for persontransport. I tillegg er sjøveien av sentral sikkerhetspolitisk betydning og muliggjør beredskap og forsvarsevne.

Kystverket har veiledning og informasjon på våre [nettsider](#).

Aktuelle føringer

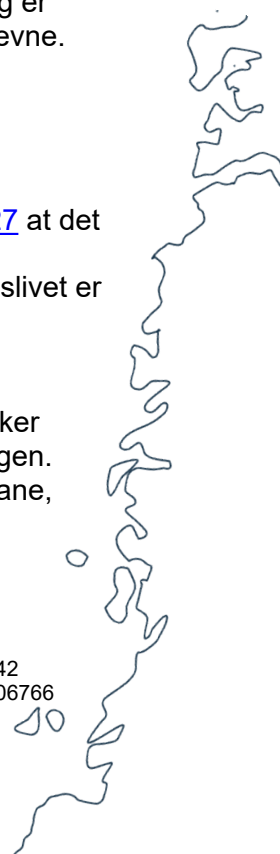
Det følger av [Nasjonale forventinger til regional og kommunal planlegging 2023-2027](#) at det skal legges til rette for videre utvikling av havner og sjøtransport, og lokalisering og nødvendige arealer vurderes i et regionalt perspektiv. Videre går det frem at næringslivet er avhengig av god infrastruktur og effektive logistikknutepunkter, som godsterminaler, farleder for skipstrafikken og havner».

Det går frem av [statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet](#) at effektiv og sikker trafikkavvikling og god fremkommelighet for godstransport skal ivaretas i planleggingen. Videre følger det at behovet for terminalfunksjoner og godshåndtering mellom jernbane, havn og vei må inngå i den helhetlige planleggingen.

Sentral postadresse: Kystverket, postboks 1502,
6025 ÅLESUND

Telefon: 07847
E-post: post@kystverket.no
Internett: <https://kystverket.no>

Org.Nr.: 874783242
Bankgiro: 7694 05 06766

Vi viser til [statlige planretningslinjer for klima og energi](#) hvor det går frem at kommunene skal sette av tilstrekkelig areal på egnede steder til hurtigladestasjoner og fyllestasjoner for hydrogen og biodrivstoff for kjøretøy og fartøy, og søke å koordinere dette slik at det er en god lokal og regional spredning på ladestasjonene. Kommunene skal vurdere mulighetene for å sette av tilstrekkelig areal til alternative drivstoff og landstrøm til større fartøy. Fylkeskommunen bør i sin planlegging vurdere hensiktsmessig plassering av ladeinfrastruktur i et regionalt perspektiv, i dialog med relevante aktører.

Gjennom Regional plan for mobilitet for Agder 2023-2033 har fylkeskommunen mål om å gjøre reisen enkel, trygg og grønn. Planen inneholder strategier som er knyttet til sjøtransport og havn.

Kystverkets uttalelse

Det går frem av forslag til planprogram at planarbeidet handler om å legge til rette for verdiskaping og sikre tilstrekkelig energiforsyning, innenfor rammene av klima- og naturhensyn. Det er definert fire kjernetema for planarbeidet: industri, energi, natur og klima.

Ifølge planprogrammet er Agder en av de store eksportregionene i Norge og blant landets største eksportører av industrielle produkter. Næringer som prosessindustri, mekanisk industri og offshore leverandørindustri trekkes frem som spesielt viktige. Kystverket viser til at sjøtransport utgjør et svært viktig transporttilbud for nevnte næringer. For å videreutvikle grønn industri på Agder vil sjønære arealer med tilgang til havn/kaianlegg være sentralt. Gode transportmuligheter på sjøen er også viktige for å begrense behovet for veitransport og gir lavere bedrifts- og samfunnsøkonomiske transportkostnader.

Planarbeidet omhandler også energiproduksjon og -distribusjon. Kystverket forventer at planen vil belyse og vurdere eventuelle virkninger for sjøtransport.

Det er forventet en økning av elektriske fartøy i fremtiden, det er derfor viktig at det tilrettelegges for nødvendig infrastruktur som ladestasjoner og landstrømanlegg for å imøtekomme dette. Vi ber om at dette vurderes gjennom planarbeidet.

Kystverkets modell for maritime utslipp, [MarU](#), gir en oversikt over hvordan utslipp fra sjøfarten fordeler seg på skipstyper, -størrelser, geografiske områder, identifiserer trafikktyper, energibehov og mer. Modellen kan benyttes for kartlegging av utslipp knyttet til sjøtransporten, og for å identifisere målrettede og kostnadseffektive tiltak for utslippskutt, og kan gi nyttig informasjon til planarbeidet.

Med hilsen

Ruben Alseth
avdelingsleder

Tanya Boye Worsley
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Eksterne kopimottakere:
Fiskeridirektoratet

Postboks 185 Sentrum

5804

BERGEN

Behandles av:	Møtedato:	Utv. Saksnr:
Plan- og miljøutvalget	07.10.2025	114/25
Formannskapet	08.10.2025	082/25

Arkivnr:	Saksbehandler: Berent Philip Moe	Dok.dato: 15.09.2025
Arkivsaksnr.: 25/2384-1	Tittel: Næringssjef	

Høring og offentlig ettersyn av forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

Lillesand formannskap avgir følgende høringsuttalelse til "Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi" :

1. Lillesand formannskap ser positivt på at det lages en plan for grønn industri og energi og vil delta i videre prosess og referansegrupper.
2. Agder har allerede en høy andel utbygd fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Dette må være en førende premiss for arbeidet med regional plan for grønn industri og energi.
3. Dagens regulering av kraftmarkedet og hvordan prisdannelsen bidrar til at NO2-regionen får utnyttet kraftoverskuddet, må være tema. Drivere for strømprisen, konsekvenser strømprisen har- og kan få for Agders attraktivitet samt tiltak for å sikre at næringsliv og innbyggere i prisområde NO2 i framtiden får strømpriser på linje med resten av landet, blir derfor sentrale elementer å utrede i planprosessen.
4. Det bør være et mål at fylkeskommunene innenfor energiområdet NO2, Rogaland, Agder og Telemark, er mest mulig samkjørte i sine prosesser med regionale planer for grønn industri og energi.
5. Planprogrammets forslag om at havvind og kjernekraft også skal være en del av innholdet i den regionale planen støttes.
6. Kartlegging av grå arealer egnet for energiutbygging og kartlegging av potensialet for energieffektivisering må være sentrale føringer i planarbeidet.
7. Det bør vurderes om skatter og avgifter kan være et aktuelt tema for planarbeidet.
8. Planen bør primært gi skriftlige føringer gjennom handlingsprogram og retningslinjer. Dersom kart skal benyttes, må det framgå tydelig at dette er en illustrasjon og ikke må oppfattes som et arealformål berørte kommuner må innarbeide i sine planer.
9. Det vises til øvrige vurderinger i saksfremstillingen som vil inngå i høringsuttalelsen.
10. Planprogrammets forslag bør inneholde hvordan energi og effekt fordeles, og hvordan en balansert tilgang til kraft kan sikres for alle kommunene, etter behovs og sikkerhetsbasert prioriteringskriterier.

07.10.2025 Behandling i Plan- og miljøutvalget

Thorvaldsen (H) fremmet forslag om at saken tas til orientering.

Vedtak: Forslaget fra Thorvaldsen (H) **vedtas**.

PMU- 114/25

Plan- og miljøutvalgets innstilling:

Plan- og miljøutvalget tar saken til orientering.

Sammendrag

Agder fylkeskommune har sendt ut *forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi* på høring. Planprogrammet skal redegjøre for formålet med planarbeidet m.m. Selve planarbeidet skal belyse omstilling av energiforbruket til fornybare kilder.

Planen skal adressere en av de samfunnsflokene som er beskrevet i Regionplan Agder 2030: «*Vi må redusere klimagassutslipp og sikre naturmangfold, samtidig som vi skal utvikle regionen med industri, næring, bolig, infrastruktur og produksjon av ren energi.*»

Samfunnsfloker er komplekse utfordringer som krever bredt samarbeid og målrettet innsats for å finne gode løsninger. Fylkeskommunen ønsker å finne regionale svar på fem sentrale spørsmål:

1. *Hvilke prioriteringer må gjøres for å nå målet om et lavutslippssamfunn?*
2. *Hvordan kan kraftutbygging og industriutvikling skje på naturens premisser?*
3. *Hvordan kan vi legge til rette for verdiskaping og bærekraftig industri?*
4. *Hva kreves for å sikre stabil og tilstrekkelig energitilgang fremover?*
5. *Hvordan kan vi samarbeide om å løse disse utfordringene?*

Disse spørsmålene er koblet til fire hovedtemaer i planarbeidet: industri, energi, natur og klima, hvor tverrsnittet av de fire hovedtemanene utgjør kjernetema for planen. Hensikten med denne tematiske tilnærmingen er å gjøre komplekse problemstillinger mer håndterbare og å rette oppmerksomheten mot de viktigste utfordringene. Til hvert tema er det knyttet utforskende spørsmål som skal bidra til å styre det videre arbeidet.

Planen er viktig fordi den skal legge føringer for hvordan regionen skal møte utfordringer knyttet til energiomstilling, industriutvikling og klima. Lillesand kommune støtter arbeidet og ønsker å bidra aktivt i den videre prosessen. Kommunens hoved innspill gjelder strømprisens betydning, rettferdig kraftfordeling, havvind og kjernekraft som energikilder, folkehelseperspektiver og bruk av kart som illustrasjon, ikke juridisk arealformål.

Vedlegg: Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Bakgrunn for saken

Planprogrammet skal redegjøre for formålet med planarbeidet, hvordan prosessen skal gjennomføres, hvilke alternativer som skal vurderes, hvordan medvirkning skal sikres, og hvilke utredninger som er nødvendige. Lillesand kommune er invitert til å avgi høringsuttalelse til planprogrammet. Lillesand kommune har fått utsatt høringsfrist til 9.10 slik at formannskapet kan behandle saken 9.10.

Saksopplysninger

Planprogrammet inneholder fire hovedkapitler: behovet for en regional plan, føringer for arbeidet, plantema og avgrensning, samt gjennomføring av planprosess.

Planen skal adressere en av de samfunnsflokene som er beskrevet i Regionplan Agder 2030: behovet for å redusere klimagassutslipp og sikre naturmangfold, samtidig som regionen skal utvikles med industri, næring, bolig, infrastruktur og produksjon av ren energi. Planarbeidet skal struktureres rundt fire hovedtemaer: industri, energi, natur og klima, og

knyttet til fem sentrale spørsmål om prioriteringer, naturhensyn, verdiskaping, energitilgang og samarbeid.

Relevante lover og regelverk inkluderer plan- og bygningsloven §§ 8-1 og 8-2 om regional planlegging, samt nasjonale føringer som Totalberedskapsmeldingen og Nasjonal sikkerhetsstrategi.

Vurderinger

Planprogrammet for regional plan for grønn industri og energi tar opp komplekse og tverrsektorielle utfordringer som krever bredt samarbeid. Kommunedirektøren vurderer at planprogrammet har en god tematisk struktur og adresserer relevante samfunnsflokke, men at enkelte områder bør styrkes for å sikre et godt grunnlag for videre planarbeid. Kommunedirektøren mener at følgende punkter er viktige for Lillesand kommune:

- 1. Strømpris og kraftoverskudd i Agder**
Det må legges til grunn at Agder har et betydelig kraftoverskudd. Samtidig må dagens regulering av kraftmarkedet og prisdannelsen i NO2-området vurderes som en sentral rammebetingelse. Strømprisens betydning for næringsliv og bosetting i regionen bør behandles som et eget tema.
- 2. Strukturelle forhold i strømmettet**
Planen bør belyse hvordan strukturelle forhold i strømmettet påvirker pris, kapasitet og utviklingsmuligheter. Dette er avgjørende for å sikre rettferdig og balansert tilgang til kraft.
- 3. Rettferdig kraftfordeling**
Det bør vurderes hvordan kraftressurser fordeles mellom kommunene, og om det er behov for regionale avtaler eller prioriteringskriterier basert på nærhet, behov og beredskap.
- 4. Samordning mellom fylker i NO2-området**
Det bør være et mål at Agder, Telemark og Rogaland samordner sine planprosesser for grønn industri og energi for å sikre helhetlig tilnærming.
- 5. Kunnskapsgrunnlag og analyser**
Planen bør bygge på et oppdatert kunnskapsgrunnlag, inkludert omverdensanalyse og markedsanalyse for fornybar energi. Utforskende spørsmål bør i stor grad komplementeres med analytisk og faktabasert kunnskap.
- 6. Arealbruk og grå arealer**
Kartlegging av grå arealer egnet for energiutbygging bør prioriteres tidlig. UFF-rammeverket (Unngå – Flytte – Forbedre) bør benyttes i vurderinger av arealbruk og naturinngrep.
- 7. Industriell symbiose og samarbeid**
Planen bør belyse hvordan industriell symbiose kan utvikles som modell for bærekraftig ressursutnyttelse. Det bør identifiseres mulige pilotprosjekter og samarbeidsarenaer.
- 8. Havind, kjernekraft og virkemidler**
Lillesand kommune støtter at havind og kjernekraft inkluderes som tema. Skatter og avgifter bør vurderes som virkemidler, med utgangspunkt i prinsippet om at forurensner betaler.
- 9. Planens form og virkning**
Planen bør primært gi føringer gjennom mål, strategier og handlingsprogram. Dersom kart benyttes, må det fremgå tydelig at disse kun er illustrative og ikke juridisk bindende.

Lillesand kommunes rolle og betydning i planarbeidet

Lillesand kommune har flere pågående initiativer innen grønn næringsutvikling, innovasjon og samarbeid med akademia, som gir kommunen et godt utgangspunkt for å bidra til det

regionale planarbeidet. Lillesand er en del av Region Kristiansand som har felles satsinger områder innen fornybar og grønn omstilling, hvor energi står sentralt.

Det er derfor viktig at Lillesand kommune gir sine innspill, både for å sikre lokal forankring og for å bidra til en helhetlig og *gjennomførbar* regional plan for grønn industri og energi som harmonerer med den kommende kommunale handlingsplanen.

Medvirkning med innbyggere/brukerrepresentanter

Fylkeskommunen vil legge vekt på tidlig involvering noe som betyr at den viktigste involveringen skjer etter at planprogrammet er behandlet.

Planprogrammet bruker begrepet utvidet medvirkning. Ifølge fylkeskommunen er et viktig steg i prosessen å skape arenaer for kunnskapsdeling, tidlige innspill og råd til arbeidet. Fylkeskommunen legger derfor spesielt opp til dette i en egen delfase før planforslag foreligger. Alt som skjer innenfor denne delfasen, vil være medvirkning som går utover prosesskravene i plan og bygningsloven. Mer konkret blir denne delfasen vinteren/våren 2026.

Alle parter vil inviteres til å komme med skriftlige innspill og alle kommunestyrer vil få tilbud om presentasjon av planforslaget. Fylkeskommunen har mål om å arrangere hørings- og innspillmøter.

Kommuneplanens samfunnsdel

Planprogrammet er i tråd med Lillesand kommunes mål om bærekraftig næringsutvikling, grønn omstilling og samarbeid for å møte komplekse samfunnsutfordringer. Det er også relevant for arealdelen, ettersom planarbeidet berører arealbruk og naturinngrep.

En regional plan for grønn industri og energi kan styrke Agders posisjon nasjonalt, bidra til verdiskaping og sikre energitilgang. Den kan også påvirke bosettingsmønstre og regional balanse i krafttilgang og prisnivå.

Økonomiske konsekvenser

Avgivelse av høringsuttalelse til planprogrammet har ingen direkte økonomiske konsekvenser for Lillesand kommune. Dersom kommunen deltar i referansegruppe eller andre samarbeidsfora, vil dette kunne medføre noe administrativ ressursbruk, men innenfor eksisterende rammer.

Eventuelle tiltak som følger av den endelige regionale planen, for *eksempel* investeringer i infrastruktur, energiutbygging eller næringsutvikling, må vurderes og behandles i kommunens økonomiplan og budsjettprosesser når de blir aktuelle.

Barn og unges interesser

Planarbeidet har indirekte betydning for barn og unge gjennom langsiktig påvirkning på klima, miljø og næringsutvikling. En grønn og bærekraftig industri kan bidra til fremtidige arbeidsplasser og et trygt oppvekstmiljø.

Klima og miljø

Planprogrammet har stor relevans for klima- og miljømål. Det legger til rette for omstilling til fornybare energikilder, mer effektiv ressursbruk og redusert naturinngrep gjennom kartlegging av grå arealer og bruk av UFF-rammeverket.

Kommunedirektørens vurdering

Kommunedirektøren støtter målsettingene og den tematiske tilnærmingen i planprogrammet for regional plan for grønn industri og energi. Det er positivt at planarbeidet tar utgangspunkt i samfunnsfloker og søker helhetlige løsninger gjennom bredt samarbeid.

Kommunedirektøren vurderer det som viktig å bidra aktivt i prosessen, og stiller administrative ressurser tilgjengelig for deltakelse i referansegruppe og videre medvirkning.

Energi og kraftsituasjon

Planprogrammet må ta utgangspunkt i at Agder har et betydelig kraftoverskudd. Samtidig er det avgjørende at dagens regulering av kraftmarkedet og prisdannelsen i NO₂-området belyses. Strømprisens betydning for næringsliv og bosetting i regionen bør behandles som et eget tema. Det bør også vurderes hvordan kraftressurser fordeles i Region Kristiansand, og hvordan rettferdig og balansert tilgang kan sikres gjennom regionale avtaler eller prioriteringskriterier.

Natur og arealbruk

Planen bør legge til rette for tidlig kartlegging av grå arealer, områder som allerede er påvirket av menneskelig aktivitet som kan egne seg for energiutbygging. UFF-rammeverket (Unngå – Flytte – Forbedre) bør benyttes i vurderinger av arealbruk og naturinngrep. Dersom kart benyttes i planen, må det tydelig komme frem at disse er illustrative og ikke juridisk bindende.

Teknologi og næring

Det er positivt at kjernekraft og havvind inngår som tema i planarbeidet. Det bør også vurderes hvordan industriell symbiose kan utvikles som en bærekraftig modell for ressursutnyttelse og samarbeid mellom aktører. Pilotprosjekter og regionale samarbeidsarenaer bør identifiseres.

Totalberedskap

Planprogrammet bør forholde seg til nasjonale føringer som Totalberedskapsmeldingen og Nasjonal sikkerhetsstrategi. Energi- og industriplanlegging må ses i sammenheng med samfunnssikkerhet og beredskap.

Folkehelse og HMS

Planarbeidet bør inkludere vurderinger av hvordan grønn industri og energiløsninger påvirker folkehelse og arbeidsmiljø. Dette gjelder både fysisk miljø, støy, utslipp og trygghet i lokalsamfunn.

Virkemidler og kunnskapsgrunnlag

Planen bør bygge på et oppdatert og faktabasert kunnskapsgrunnlag, inkludert omverdensanalyse og markedsanalyse for fornybar energi. Utforskende spørsmål bør i større grad erstattes med konkret kunnskap. Skatter og avgifter bør vurderes som virkemidler, med utgangspunkt i prinsippet om at forurensere betaler.

Konklusjon

Kommunedirektøren anbefaler at Lillesand bystyre avgir høringsuttalelse til forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi. Uttalelsen bygger på kommunens erfaring med grønn næringsutvikling og understreker behovet for tydelige rammevilkår, solid kunnskapsgrunnlag og regional samordning. Kommunedirektøren anbefaler at Lillesand kommune bidrar aktivt i videre planarbeid og stiller seg tilgjengelig for referansegruppe.

AGDER FYLKESKOMMUNE
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Teknisk forvaltning

Dato: 07.10.2025
Vår ref.: 25/00098-124
Deres ref.:
Saksbehandler: Glenn Anderson
Telefon:

Høringssvar til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Gjelder saksreferanse 25/13030 postmottak@agderfk.no

Lindesnes kommunestyret har fattet følgende vedtak 25.09.25:

Kommunestyret ser positivt på at det lages en plan for grønn industri og energi og vil påpeke følgende:

1. Agder har allerede en høy andel utbygd fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Dette må være en førende premiss for arbeidet med regional plan for grønn industri og energi.
2. Dagens regulering av kraftmarkedet og hvordan prisdannelsen bidrar til at NO2-regionen får utnyttet kraftoverskuddet, må være tema. Drivere for strømprisen, konsekvenser strømprisen har- og kan få for Agders attraktivitet samt tiltak for å sikre at næringsliv og innbyggere i prisområde NO2 i framtiden får strømpriser på linje med resten av landet, blir derfor sentrale elementer å utrede i planprosessen.
3. Det bør være et mål at fylkeskommunene innenfor energiområdet NO2, Rogaland, Agder og Telemark, er mest mulig samkjørte i sine prosesser med regionale planer for grønn industri og energi.
4. Planprogrammets forslag om at kjernekraft også skal være en del av innholdet i den regionale planen støttes.
5. Kartlegging av realistiske grå arealer egnet for energiutbygging og kartlegging av potensialet for energieffektivisering må være sentrale føringer i planarbeidet.
6. Planen bør primært gi skriftlige føringer gjennom handlingsprogram og retningslinjer. Dersom kart skal benyttes, må det framgå tydelig at dette er en illustrasjon og ikke må oppfattes som et arealformål berørte kommuner må innarbeide i sine planer.
7. Det vises til øvrige vurderinger i saksfremstillingen som vil inngå i høringsuttalelsen.

Ved henvendelse angående saken vennligst referer til saksnr.: 25/00098-124

Med hilsen

Glenn Anderson

Brevet er elektronisk godkjent og har ingen signatur

Vedlegg:

Vedtak

Saksutskrift - Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi -

Høringsuttalelse fra Lindesnes kommune

Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi - høringsuttalelse fra
Lindesnes kommune

Saksprotokoll

Arkivsak-dok. 25/00098
Saksbehandler Glenn Anderson

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Utvalg for areal og miljø	16.09.2025	50/25
2 Formannskapet	18.09.2025	50/25
3 Kommunestyret	25.09.2025	57/25

Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi - høringsuttalelse fra Lindesnes kommune

---

Kommunestyret har behandlet saken i møte 25.09.2025 sak 57/25

Møtebehandling

Rådmannens opprinnelige forslag fremmet av Morgan Salminen (SV):

Kommunestyret ser positivt på at det lages en plan for grønn industri og energi og vil påpeke følgende:

1. Agder har allerede en høy andel utbygd fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Dette må være en førende premiss for arbeidet med regional plan for grønn industri og energi.
2. Dagens regulering av kraftmarkedet og hvordan prisdannelsen bidrar til at NO2-regionen får utnyttet kraftoverskuddet, må være tema. Drivere for strømprisen, konsekvenser strømprisen har- og kan få for Agders attraktivitet samt tiltak for å sikre at næringsliv og innbyggere i prisområde NO2 i framtiden får strømpriser på linje med resten av landet, blir derfor sentrale elementer å utrede i planprosessen.
3. Det bør være et mål at fylkeskommunene innenfor energiområdet NO2, Rogaland, Agder og Telemark, er mest mulig samkjørte i sine prosesser med regionale planer for grønn industri og energi.
4. Planprogrammets forslag om at kjernekraft også skal være en del av innholdet i den regionale planen støttes.
5. Kartlegging av realistiske grå arealer egnet for energiutbygging og kartlegging av potensialet for energieffektivisering må være sentrale føringer i planarbeidet.
6. Planen bør primært gi skriftlige føringer gjennom handlingsprogram og retningslinjer. Dersom kart skal benyttes, må det framgå tydelig at dette er en illustrasjon og ikke må oppfattes som et arealformål berørte kommuner må innarbeide i sine planer.
7. Det vises til øvrige vurderinger i saksfremstillingen som vil inngå i høringsuttalelsen.

Votering

Innstillingen fra Formannskapet ble satt opp mot rådmannens forslag: rådmannens forslag vedtatt med 1 uavh. (Svein Jarle Haugland), 1SP (Per Goldmann Nilsen), 3KrF, 1MDG, 3SV, 6V, 5Ap for og 8FrP, 6H, 2INP, 1SP (Astrid Kolstad Varhaug), 1K og 1Uavh (Ronni Ellefsen) mot.

Kommunestyrets vedtak

Kommunestyret ser positivt på at det lages en plan for grønn industri og energi og vil påpeke følgende:

1. Agder har allerede en høy andel utbygd fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Dette må være en førende premiss for arbeidet med regional plan for grønn industri og energi.
2. Dagens regulering av kraftmarkedet og hvordan prisdannelsen bidrar til at NO2-regionen får utnyttet kraftoverskuddet, må være tema. Drivere for strømprisen, konsekvenser strømprisen har- og kan få for Agders attraktivitet samt tiltak for å sikre at næringsliv og innbyggere i prisområde NO2 i framtiden får strømpriser på linje med resten av landet, blir derfor sentrale elementer å utrede i planprosessen.
3. Det bør være et mål at fylkeskommunene innenfor energiområdet NO2, Rogaland, Agder og Telemark, er mest mulig samkjørte i sine prosesser med regionale planer for grønn industri og energi.
4. Planprogrammets forslag om at kjernekraft også skal være en del av innholdet i den regionale planen støttes.
5. Kartlegging av realistiske grå arealer egnet for energiutbygging og kartlegging av potensialet for energieffektivisering må være sentrale føringer i planarbeidet.
6. Planen bør primært gi skriftlige føringer gjennom handlingsprogram og retningslinjer. Dersom kart skal benyttes, må det framgå tydelig at dette er en illustrasjon og ikke må oppfattes som et arealformål berørte kommuner må innarbeide i sine planer.
7. Det vises til øvrige vurderinger i saksfremstillingen som vil inngå i høringsuttalelsen.

SAKSUTSKRIFT

Arkivsak-dok. 25/00098-99

Saksbehandler Glenn Anderson

Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi - Høringsuttalelse fra Lindesnes kommune

Saksgang	Møtedato	Saknr
1 Utvalg for areal og miljø	16.09.2025	50/25
2 Formannskapet	18.09.2025	50/25
3 Kommunestyret	25.09.2025	57/25

Utvalg for areal og miljø har behandlet saken i møte 16.09.2025 sak 50/25**Møtebehandling**Primærforslag fra FrP.

"Lindesnes kommune mener planprogram og oppstart av regional plan for grønn industri og energi stanses. Lindesnes kommune er likevel positiv til initiativet og mener derfor at dette arbeidet kan startes på nytt med mål om at det skal bli en veileder til bruk for kommuner og regionsamarbeid i sitt utviklingsarbeid.

Begrunnelsen for dette er at en slik plan, slik det er lagt opp, vil bli et innsigelsesverktøy etter plan- og bygningsloven. Lindesnes kommune mener at kommunale planer, det kommunale selvstyre og den kommunale forvaltningen skal ha full råderett over egne beslutninger. "

Sekundært:

Støtter vi forslag 1-4 fra Høyre med følgende endring i pkt 5.

5. Nytt pkt. 6: Planen bør gi kommunene kunnskapsgrunnlag og anbefalinger for egne beslutningsvalg. Planen ~~bør~~ skal være underordnet det kommunale selvstyret i arealpolitikken og ikke kunne gi grunnlag for innsigelse fra fylkeskommunens side.

Votering

Primærforslag fra FRP ble satt opp mot rådmannens forslag til vedtak.

Frp sitt primærforslag vedtatt med 5 (1Ap(Jan Øyvind Åvik), 2 FRP, 1H, 1V) mot 2 (1AP (Ina Birkeland), 1KRF) stemmer.

Utvalg for areal og miljøes innstilling

Lindesnes kommune mener planprogram og oppstart av regional plan for grønn industri og energi stanses. Lindesnes kommune er likevel positiv til initiativet og mener derfor at dette arbeidet kan startes på nytt med mål om at det skal bli en veileder til bruk for kommuner og regionsamarbeid i sitt utviklingsarbeid.

Begrunnelsen for dette er at en slik plan, slik det er lagt opp, vil bli et innsigelsesverktøy etter plan- og bygningsloven. Lindesnes kommune mener at kommunale planer, det kommunale selvstyre og den kommunale forvaltningen skal ha full råderett over egne beslutninger.

Formannskapet har behandlet saken i møte 18.09.2025 sak 50/25

Møtebehandling

Forslag fremmet av Alf Erik Andersen:

Lindesnes kommune mener planprogram og oppstart av regional plan for grønn industri og energi stanses. Lindesnes kommune er likevel positiv til initiativet og mener derfor at dette arbeidet kan startes på nytt med mål om at det skal bli en veileder til bruk for kommuner og regionsamarbeid i sitt utviklingsarbeid.

Begrunnelsen for dette er at en slik plan, slik det er lagt opp, vil bli et innsigelsesverktøy etter plan- og bygningsloven. Lindesnes kommune mener at kommunale planer, det kommunale selvstyre og den kommunale forvaltningen skal ha full råderett over egne beslutninger.

Votering

Fremmet forslag ble vedtatt med 3FrP, 2H og 1INP mot 2V, 1AP, 1KrF og 1SV.

Formannskapets vedtak/innstilling

Lindesnes kommune mener planprogram og oppstart av regional plan for grønn industri og energi stanses. Lindesnes kommune er likevel positiv til initiativet og mener derfor at dette arbeidet kan startes på nytt med mål om at det skal bli en veileder til bruk for kommuner og regionsamarbeid i sitt utviklingsarbeid.

Begrunnelsen for dette er at en slik plan, slik det er lagt opp, vil bli et innsigelsesverktøy etter plan- og bygningsloven. Lindesnes kommune mener at kommunale planer, det kommunale selvstyre og den kommunale forvaltningen skal ha full råderett over egne beslutninger.

Kommunestyret har behandlet saken i møte 25.09.2025 sak 57/25

Møtebehandling

Rådmannens opprinnelige forslag fremmet av Morgan Salminen (SV):

Kommunestyret ser positivt på at det lages en plan for grønn industri og energi og vil påpeke følgende:

1. Agder har allerede en høy andel utbygd fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Dette må være en førende premiss for arbeidet med regional plan for grønn industri og energi.
2. Dagens regulering av kraftmarkedet og hvordan prisdannelsen bidrar til at NO2-regionen får utnyttet kraftoverskuddet, må være tema. Drivere for strømprisen, konsekvenser strømprisen har- og kan få for Agders attraktivitet samt tiltak for å sikre at næringsliv og innbyggere i prisområde NO2 i framtiden får strømpriser på linje med resten av landet, blir derfor sentrale elementer å utrede i planprosessen.
3. Det bør være et mål at fylkeskommunene innenfor energiområdet NO2, Rogaland, Agder og Telemark, er mest mulig samkjørte i sine prosesser med regionale planer for grønn industri og energi.
4. Planprogrammets forslag om at kjernekraft også skal være en del av innholdet i den regionale planen støttes.
5. Kartlegging av realistiske grå arealer egnet for energiutbygging og kartlegging av potensialet for energieffektivisering må være sentrale føringer i planarbeidet.
6. Planen bør primært gi skriftlige føringer gjennom handlingsprogram og retningslinjer. Dersom kart skal benyttes, må det framgå tydelig at dette er en illustrasjon og ikke må oppfattes som et arealformål berørte kommuner må innarbeide i sine planer.
7. Det vises til øvrige vurderinger i saksfremstillingen som vil inngå i høringsuttalelsen.

Votering

Innstillingen fra Formannskapet ble satt opp mot rådmannens forslag: rådmannens forslag vedtatt med 1 uavh. (Svein Jarle Haugland), 1SP (Per Goldmann Nilsen), 3KrF, 1MDG, 3SV, 6V, 5Ap for og 8FrP, 6H, 2INP, 1SP (Astrid Kolstad Varhaug), 1K og 1Uavh (Ronni Ellefsen) mot.

Kommunestyrets vedtak

Kommunestyret ser positivt på at det lages en plan for grønn industri og energi og vil påpeke følgende:

1. Agder har allerede en høy andel utbygd fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Dette må være en førende premiss for arbeidet med regional plan for grønn industri og energi.
2. Dagens regulering av kraftmarkedet og hvordan prisdannelsen bidrar til at NO2-regionen får utnyttet kraftoverskuddet, må være tema. Drivere for strømprisen, konsekvenser strømprisen har- og kan få for Agders attraktivitet samt tiltak for å sikre at næringsliv og innbyggere i prisområde NO2 i framtiden får strømpriser på linje med resten av landet, blir derfor sentrale elementer å utrede i planprosessen.
3. Det bør være et mål at fylkeskommunene innenfor energiområdet NO2, Rogaland, Agder og Telemark, er mest mulig samkjørte i sine prosesser med regionale planer for grønn industri og energi.
4. Planprogrammets forslag om at kjernekraft også skal være en del av innholdet i den regionale planen støttes.
5. Kartlegging av realistiske grå arealer egnet for energiutbygging og kartlegging av potensialet for energieffektivisering må være sentrale føringer i planarbeidet.
6. Planen bør primært gi skriftlige føringer gjennom handlingsprogram og retningslinjer. Dersom kart skal benyttes, må det framgå tydelig at dette er en illustrasjon og ikke må oppfattes som et arealformål berørte kommuner må innarbeide i sine planer.

7. Det vises til øvrige vurderinger i saksfremstillingen som vil inngå i høringsuttalelsen.

Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi - Høringsuttalelse fra Lindesnes kommune

Rådmannens forslag til vedtak

Kommunestyret ser positivt på at det lages en plan for grønn industri og energi og vil påpeke følgende:

1. Agder har allerede en høy andel utbygd fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Dette må være en førende premiss for arbeidet med regional plan for grønn industri og energi.
2. Dagens regulering av kraftmarkedet og hvordan prisdannelsen bidrar til at NO2-regionen får utnyttet kraftoverskuddet, må være tema. Drivere for strømprisen, konsekvenser strømprisen har- og kan få for Agders attraktivitet samt tiltak for å sikre at næringsliv og innbyggere i prisområde NO2 i framtiden får strømpriser på linje med resten av landet, blir derfor sentrale elementer å utrede i planprosessen.
3. Det bør være et mål at fylkeskommunene innenfor energiområdet NO2, Rogaland, Agder og Telemark, er mest mulig samkjørte i sine prosesser med regionale planer for grønn industri og energi.
4. Planprogrammets forslag om at kjernekraft også skal være en del av innholdet i den regionale planen støttes.
5. Kartlegging av realistiske grå arealer egnet for energiutbygging og kartlegging av potensialet for energieffektivisering må være sentrale føringer i planarbeidet.
6. Planen bør primært gi skriftlige føringer gjennom handlingsprogram og retningslinjer. Dersom kart skal benyttes, må det framgå tydelig at dette er en illustrasjon og ikke må oppfattes som et arealformål berørte kommuner må innarbeide i sine planer.
7. Det vises til øvrige vurderinger i saksfremstillingen som vil inngå i høringsuttalelsen.

Vedlegg

Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Høringsbrev

Saksutskrift Agder fylkeskommune

Saken kort fortalt

Agder fylkeskommune har sendt forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi på høring. Bakgrunnen for planarbeidet er omstillingen av energiforbruket vårt fra fossil- til fornybar energi. Høringsfristen er 22.09.2025.

Utgangspunktet for planarbeidet er en av samfunnsflokene som ble beskrevet i Regionplan Agder 2030; «*Vi må redusere klimagassutslipp og sikre naturmangfold, samtidig som vi skal utvikle regionen med industri, næring, bolig, infrastruktur og produksjon av ren energi*». Fylkeskommunen beskriver samfunnsflokke som komplekse utfordringer uten enkle løsninger, men som krever bredt samarbeid og målrettet innsats for å finne en vei videre.

Fylkeskommunens målsetting med planarbeidet er å søke regionale løsninger for følgende fem spørsmål som må sees i sammenheng:

1. Hvilke prioriteringer er nødvendige for å sette kurs mot et lavutslippssamfunn?
2. Hva må til for å sikre at kraftutbygging og industriutvikling skjer på naturens premisser?
3. Hvordan bør vi legge til rette for verdiskapning og mer bærekraftig industri?
4. Hva skal til for å sikre stabil og tilstrekkelig tilgang på energi i årene som kommer?
5. Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?

Disse spørsmålene kobles mot fire kjernetemaer i planarbeidet; industri, energi, natur og klima.

Tilnærmingen med kjernetemaer er for å synliggjøre en forenklet framstilling av en komplisert virkelighet og hensikten er å sette fingeren på de utfordringene som knytter seg til samfunnsflokken. Til hvert av kjernetemaene er det igjen knyttet såkalte utforskende spørsmål som er vist i grønn ramme i saksframlegget nedenfor. De utforskende spørsmålene skal uttrykke sentrale problemstillinger for det videre planarbeidet.

Fylkeskommunen legger opp til en omfattende og krevende planprosess som vil sette betydelige krav til deres organisering.

Agder har allerede en høy andel utbygd fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd og Rådmannen mener dette må være sentrale premisser både for planprogrammet og den videre planprosessen. Oversikt over realistiske grå arealer egnet for energiutbygging bør foreligge så tidlig i planprosessen som råd.

Det pågår tilsvarende planprosesser i de andre fylkeskommunene, Rogaland og Telemark, innenfor energiområdet NO2. Rådmannen mener de tre planprosessene bør være mest mulig samkjørte.

Rådmannen støtter at kjernekraft blir med som tema i det videre planarbeidet og anbefaler også at fylkeskommunen vurderer om skatter og avgifter kan være et aktuelt tema. Rådmannen mener også at strømpris må være med som eget tema i det videre planarbeidet.

Redaksjonelle forhold og vurderinger som inngår i høringsuttalelsen som også bør innarbeides i planprogrammet:

- Planprogrammets forslag om å utvikle UFF-rammeverket til å omfatte spørsmålsstillinger tilknyttet arealbruk og natur støttes.
- Flere av de utforskende spørsmålene som gjengis i planprogrammet er av en slik karakter at de heller må framgå av kunnskapsgrunnlaget som skal ligge til grunn for planarbeidet.
- Det legges til grunn at havvind blir et tema i planarbeidet.
- Kunnskapsgrunnlaget bør vise erfaringstall/normtall for nedbygging av natur ved ulike former for energiutbygginger. Dette bør også omfatte areal til energilagring og energitransport.
- Planforslaget må bygge på et kunnskapsgrunnlag som må være ferdigstilt før planforslaget.
- Totalberedskapsmeldingen, Stortingsmelding nr. 9 2024-2025, og Nasjonal sikkerhetsstrategi, mai 2025, bør vises i planprogrammets oversikt over nasjonale føringer.
- Regional strategi for kraftforedlende industri på Agder, vedtatt 2022, bør vises i planprogrammets oversikt over regionale føringer.
- Uttrykkene «bærekraftig industri» og «bærekraftige bedrifter» benyttes. Planprogrammet må forklare hva som menes med disse.

- Formålsspørsmål nr. 5 lyder «Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?» Det bør gå fram av planprogrammet om det er utfordringer som går fram av de fire spørsmålene ovenfor, eller om det er snakk om andre utfordringer

Bakgrunn

Agder fylkeskommune har sendt forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi på høring. Gjennom føringer i Regionplan Agder 2030 har fylkestinget vedtatt at det skal utarbeides slik regional plan.

Planprogram kan litt forenklet sies å være en plan for planleggingen. Planprogrammet skal bl.a. gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosess, alternativer som vil bli vurdert, medvirkning og behov for utredninger. Forslaget til planprogram omtales som planprogrammet i den videre saksutredningen.

Fylkeskommunen understreker at planprogrammet ikke handler om løsninger på utfordringene eller hvilke grep som skal tas. Dette blir tema for selve planprosessen og plandokumentet.

Kapitlene i planprogrammet er:

1. behovet for en regional plan
2. føringer for arbeidet
3. plantema og avgrensning av plantemaer
4. gjennomføring av planprosess

Nedenfor gjengis hovedinnholdet i kapitlene.

1., Behovet for en regional plan

Bakgrunnen for planarbeidet er omstillingen av energiforbruket vårt fra fossil- til fornybar energi. Dette er en svært stor og omfattende oppgave. Global oppvarming og ekstremvær, tap av natur og utfordringer knyttet til energi er temaer som preger samfunnsdebatten. Samtidig skaper motsetninger mellom lokale interesser og nasjonale behov debatt om blant annet strømekспорт, utbygging og vern.

Forslaget til planprogram peker på at omstillingen til et lavutslippssamfunn krever nytenking, men også forutsigbarhet for lokalsamfunn og næringsliv.

Fylkeskommunen sin ambisjon er at en regional plan for grønn industri og energi kan komme til kjernen av utfordringene rundt forholdet mellom natur, klima, industri og energi.

Samfunnsflokken I Regionplan Agder 2030 er utfordringene for regionen spisset til tre samfunnsflokker. Fylkeskommunen beskriver samfunnsflokker som komplekse utfordringer uten enkle løsninger, men som krever bredt samarbeid og målrettet innsats for å finne en vei videre. Felles for de tre samfunnsflokkene er at det er knapphet på ressurser enten det gjelder areal, kraft, arbeidskraft, kompetanse eller økonomi. Samfunnsflokken som er utgangspunktet til behovet for en regional plan for grønn industri og energi har slik ordlyd:

Vi må redusere klimagassutslipp og sikre naturmangfold, samtidig som vi skal utvikle regionen med industri, næring, bolig, infrastruktur og produksjon av ren energi.

Målsetting og effekt Fylkeskommunens målsetting med planarbeidet er å søke regionale løsninger for følgende fem spørsmål som alle må sees i sammenheng:

1. Hvilke prioriteringer er nødvendige for å sette kurs mot et lavutslippssamfunn?
2. Hva må til for å sikre at kraftutbygging og industriutvikling skjer på naturens premisser?
3. Hvordan bør vi legge til rette for verdiskapning og mer bærekraftig industri?

4. Hva skal til for å sikre stabil og tilstrekkelig tilgang på energi i årene som kommer?
5. Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?

Fylkeskommunens ambisjon om ønsket effekt av arbeidet med planen er:

- Et godt kunnskapsgrunnlag
- En god prosess
- En plan med tydelig retning
- En plan som forplikter

Samfunnsfloken løses ikke ved kun å jobbe med ett enkelt av temaene. Fylkeskommunen mener en godt forankret plan med bred støtte i kommunene kan fungere som et styringsverktøy for utviklingen videre og skape større forutsigbarhet.

2., Føringer for planarbeidet

Planprogrammet, som er vedlagt saksframlegget, viser til internasjonale -, nasjonale - og regionale føringer. Disse føringene er nærmere omtalt i planprogrammet som er vedlagt denne saken. Her nevnes kun to av føringene.

Fylkeskommunens mobilitetsplan peker på at Kristiansand havn og Langemyr godsterminal skal beholde sin konkurransedyktige posisjon.

I avsnittet "interregionale problemstillinger" vises det til at Agder har felles utfordringer med Telemark og Rogaland som også omfattes av prisområde NO2. Telemark og Rogaland er i gang med tilsvarende planarbeid. Dette danner ikke direkte føringer for Agder, men representerer en mulighet for samarbeid og kunnskapsdeling.

3., Plantema og avgrensning av plantemaer

Arbeidet med planen skal ta utgangspunkt i relevante målsettinger nedfelt i Regionplan Agder 2030. Tabellen nedenfor viser hvilke hovedmålsettinger som fylkeskommunen har vurdert til å være mest relevante i forhold til ovennevnte samfunnsfloke.

Nr.	Mål
1.5.	Naturen i Agder er livskraftig og mangfoldig både på land, i vann og i havet, og vi ivaretar naturens karbonlagre.
1.9.	I 2030 har Agder redusert direkte klimagassutslipp med 55 prosent i forhold til referanseåret 2017, og i 2050 er Agder et lavutslippssamfunn der direkte klimagassutslipp er redusert med over 90 prosent.
2.1.	Næringslivet i Agder preges av innovative etableringer og flere vekstkraftige bedrifter.
2.4.	Økt verdiskaping basert på bærekraftig ressursforvaltning og tilgang på fornybar energi
2.5.	Regionen har smart, energieffektiv og naturvennlig produksjon, distribusjon og bruk av energi, blant annet ved å ha lagt til rette for industrietableringer i tilknytning til kraftknutepunkt.
2.6.	Agder er omstilt til en mer sirkulær økonomi, der gjenbruk og ombruk av ressurser prioriteres.
4.1.	Sammen gjør vi reisen enkel, trygg og grønn.

Planarbeidet skal konkretisere hvordan målene skal nås og hvordan de skal vurderes opp mot hverandre der de overlapper.

Fire kjernetemaer i planarbeidet

Forslaget til planprogram omtaler fire kjernetemaer som vil stå sentralt i planarbeidet og som skal håndteres i forhold til samfunnsfloken som er beskrevet ovenfor. De fire kjernetemaene er:

- industri
- energi
- natur
- klima

Ovenfor i saksutredningen framgår de fem spørsmålene som angir fylkeskommunens målsettinger med planarbeidet. Disse spørsmålene skal kobles mot kjernetemaene. Fylkeskommunen skriver at tilnærmingen med kjernetemaene er en forenklet framstilling av en komplisert virkelighet. Hensikten er å sette fingeren på de utfordringene som knytter seg til samfunnsflokken; reduksjon av klimagassutslipp og sikring av naturmangfold samtidig som en skal utvikle regionen med industri, næring, bolig, infrastruktur og produksjon av ren energi.

Til hvert av kjernetemaene er det knyttet egne spørsmål til planarbeidet, omtalt som utforskende spørsmål. Disse vises i saksframlegget nedenfor i grønne rammer. De utforskende spørsmålene uttrykker sentrale problemstillinger til det videre planarbeidet og er tenkt å fungere som en refleksjon for «leseren» i det videre planarbeidet.

Kjernetema industri

Agder har en betydelig større industrisektor enn mange andre regioner i landet og er også en av de store eksportregionene i Norge.

Fylkeskommunens regionale strategi for kraftforedlende industri på Agder, vedtatt 2022, danner utgangspunkt for arbeidet med planen innenfor temaet industri. Strategien peker på hvordan Agder kan være en attraktiv region for etablering og videreutvikling av grønn, sirkulær og kraftforedlende industri basert på regionens fortrinn og kraftressurser. Her trekkes tre forhold fram som avgjørende for å lykkes med store industrielle investeringer. Den lokasjon som kan garantere rask gjennomføring av en investering vil ha et fortrinn. Nye industriinvesteringer må være mest mulig bærekraftige samt unngå risikofaktorer knyttet til bl.a. kraftleveranse.

Industriell symbiose betyr at virksomheter samarbeider om ressursbruk f.eks. at den ene parts avfall kan bli den andre parts ressurs. Dette vil, sammen med industriens lokalisering og betydningen for arealbruk, miljøbelastning og lokalmiljøer, være en viktig del av tilnærmingen til kjernetemaet industri.

Industrietableringer må vurderes i sammenheng med infrastruktur og dagens arealbruk. Tilgang til eksisterende vei og kraftnett reduserer behovet for areal. Tilgang til kaier er viktig ved behov for samspill mellom land- og sjøbasert logistikk.

Spørsmål til planarbeidet:

- Hva slags industri har vi i Agder i dag?
- Hva er styrkene for dagens industri og kan vi bygge videre på det?
- Hva skal til for å gjøre det enklere å etablere bærekraftige bedrifter i Agder?
- Hvordan kan vi bygge mer sirkulære systemer og realisere industriell symbiose?
- Hva er god lokalisering av framtidens industri?

Kjernetema energi

Planarbeidet vil omhandle hele veien fra kraftproduksjon, -distribusjon og lagring (f.eks. pumpekraft, hydrogen og batterier), fram til bruk av energien. Kjernetemaet energi vil omfatte alle sektorer i samfunnet, men industrien vil få størst oppmerksomhet i planarbeidet.

Energi beskriver den totale mengden arbeid som utføres og beskrives i kilowattimer (kWh), mens effekt handler om hvor raskt energien leveres og måles i kilowatt (kW). Det er altså ikke tilstrekkelig å vurdere om en har tilstrekkelig energi – en må også vurdere tilstrekkelig effekt for å sikre stabil forsyning når krafta trengs.

Energieffektivisering og ressursbruk vil også bli temaer i planarbeidet. Dette både av hensyn til miljøet, redusering av kostnader og husholdning av begrensede energiresurser.

Planarbeidet vil i første rekke rette seg mot fornybar energiproduksjon. Planprogrammet viser til mål 2.4 i regionplanen som ekskluderer bl.a. kjernekraft i sin omtale av fornybar energi fordi kjernekraft er avhengig av anriket uran som brensel. Det understrekes likevel at planprogrammet ikke skal være til hinder for at kjernekraft også kan være en del av innholdet i planarbeidet.

Det som skjer i områdene rundt Agder, både nasjonalt og internasjonalt knyttet til kraftproduksjon, distribusjon og forbruk, vil kunne få betydning for kraftsituasjonen i Agder og derfor blir denne utviklingen en premiss for planarbeidet.

Energiforsyningen er kritisk infrastruktur. Risiko og sårbarhet knyttet til energi blir derfor tema for planarbeidet.

Om strømpris skriver fylkeskommunen at dette ikke blir eget tema i planarbeidet siden denne i stor grad bestemmes av forhold som ligger utenfor planens kjerneområde. Indirekte kan det likevel bli et tema f.eks. gjennom energieffektivisering, utbygging av energiproduksjon eller – nettkapasitet.

Spørsmål til planarbeidet:

- Hva har vi av kraft og nett i Agder?
- Hvordan vil planer for ny kraft og utvikling av kraftnettet påvirke situasjonen på sikt?
- Hva er potensialet for energieffektivisering og hvordan kan det realiseres?
- Hvilke muligheter og begrensinger ligger i hvordan kraftnettet er plassert og dimensjonert?
- Hva er mulighetene og konsekvensene av de ulike energiproduksjonene (eks. vannkraft, vindkraft, solkraft og atomkraft)?

Kjernetema natur

Naturen er under press bl.a. på grunn av konflikter med de andre kjernetemaene industri, energi og klima. For å ivareta naturens mangfold og verdier, må beslutninger om arealbruk bygge på kunnskap om konsekvenser for naturen både på kort- og lang sikt.

Samfunnet må utvikles på en måte som ikke fører til tap av viktige naturverdier, men som balanserer behovet for utvikling med hensynet til naturen. Planprogrammet viser til helhetlig tilnærming til arealbruk og at nedbygging kan få konsekvenser utover selve området der inngrepene skjer. Når naturområder deles opp, blir det vanskeligere for arter å bevege seg mellom leveområdene sine. I

tillegg kan økt menneskelig aktivitet påvirke økosystemer og arter utenfor det berørte området, eksempelvis villrein.

Planprogrammet nevner også muligheten for å etablere erstatningsområder dersom natur bygges ned, såkalt naturrestaurering, og kriterier for etablering av slike områder.

Spørsmål til planarbeidet:

- Hvordan er naturen vår i dag?
- Hvilke arealkonflikter er det som oppstår mellom natur og industriutvikling?
- Hva er potensialet i å fortette eller bygge på «grå arealer», områder som allerede er bygd ned og ikke lenger har naturlig dekke.
- Hvilket potensial ligger i restaurering av ødelagt natur som kompensasjon for naturinngrep?
- Hvordan bør vi balansere kunnskapsusikkerhet og naturhensyn ved industriutvikling?

Kjernetema klima

Den langsiktige målsettingen i Regionplan Agder 2030 er å bidra til at Agder blir et lavutslippssamfunn innen 2050.

Forslaget til planprogram for grønn energi og industri ønsker at planprosessen og plandokumentet skal bidra til reduksjon av utslipp av klimagasser gjennom en helhetlig tilnærming som ser energiproduksjon, industri, transport og arealbruk i sammenheng. Økt elektrifisering av samfunnet og karbonfangst kan være en del av løsningen. Samtidig må en ta vare på naturens evne til å ta opp- og lagre karbon gjennom skog og myr. God plassering av boliger, arbeidsplasser og andre publikumsaktiviteter kan bidra til å redusere behovet for transport.

Det pekes på at Agder har store fortrinn i det grønne skiftet gjennom vår allerede høye andel fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Likevel krever omstillingen til et lavutslippssamfunn mer enn kun grønn produksjon. Omstillingen vil også kreve smart og effektiv bruk av energien og god utnyttelse av kapasiteten.

Klimatilpasning og konsekvenser av et endret klima blir ikke tema for planarbeidet.

Fylkeskommunen ønsker i det videre planarbeidet å undersøke om og hvordan det er mulig å bruke UFF-rammeverket i spørsmålene knyttet til arealbruk og natur.

Dette rammeverket er et verktøy for å arbeide systematisk med å redusere klimagassutslipp og gir en struktur for å vurdere tiltak på ulike nivå:

- Unngå: Hva kan vi unngå å gjøre?
- Flytte: Hva kan vi endre eller erstatte med mer klimavennlige løsninger?
- Forbedre: Hvordan kan vi gjøre dagens løsninger mer bærekraftige?
- Denne metodikken kan brukes for flere sektorer.

Spørsmål til planarbeidet:

- Hvor kommer klimagassutslippene fra i dag, når det gjelder industri, energi, arealbruk og karbonrike arealer?
- Hva er barrierene og mulighetene for å kutte klimagassutslippene?
- Hvordan kan vi ta vare på eller styrke naturens evne til karbonbinding?
- Hvordan kan Agder ta en aktiv rolle i utviklingen av grønn industri uten å bidra til å øke utslippene?
- Hvordan må vi prioritere for å bidra til å nå klimamålene?

Kjernetemaene samlet

Planarbeidet vil handle om å legge til rette for verdiskapning og sikring av tilstrekkelig energiforsyning innenfor rammene av klima- og naturhensyn. Planprogrammet peker på at temaene henger tett sammen og viser som eksempel at fornybar energi både kan være del av en løsning på klimautfordringene og en mulighet for verdiskapning, men kan samtidig komme i konflikt med naturverdier som er viktige for klimaet.

Planprogrammet viser til at når det spørres om hvordan én konkret utfordring kan løses, kan en få svar med enkle løsninger, men understreker at slike svar sjelden fanger opp kompleksiteten i en større sammenheng. Derfor er det nettopp spørsmålene som favner om hele samfunnsflokken som er de viktigste å stille, og i forslaget til planprogram har spørsmålene slik ordlyd:

Spørsmål til planarbeidet:

- Hva er det viktigst å unngå dersom vi skal oppnå noe innenfor alle planens kjernetema?
- Hva gir mest energi, flest arbeidsplasser eller mest verdiskapning, for minst mulig naturinngrep?
- Hva er de beste mulighetene våre i Agder for å få til en bærekraftig omstilling?
- Finnes det gode verktøy eller forbilder vi kan se til hos andre?
- Hvordan kan vi sikre forpliktende samarbeid for å håndtere utfordringene?

Overlapp med andre regionale planer eller strategier som er under utvikling

Her viser planprogrammet til de pågående prosessene med regional strategi for kompetanse, regional strategi for innovasjon og bærekraftig verdiskapning samt regional strategi for landbruk.

Tema som ikke skal være en del av den regionale planen

Her nevner planprogrammet temaene havrettet næring som ikke er energiproduksjon, mineralutvinning og massehåndtering på regionalt nivå

Konsekvensutredning

Planen skal konsekvensutredes i henhold til plan- og bygningslovens § 4.2 som sier at regionale planer med retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging skal inneholde en konsekvensutredning av planens virkninger for miljø og samfunn.

Planprogrammet viser til at planarbeidet skal omfatte hele Agder og at det derfor vil være hensiktsmessig med en konsekvensutredning på et overordnet nivå i tråd med KU-forskriften § 18. Ifølge planprogrammet vil planens rammer bli vurdert opp mot et nullalternativ som innebærer en situasjon der det ikke foreligger noen regional plan for grønn industri og energi.

Valg av virkemidler i planen vil ha stor betydning for utformingen av konsekvensutredningen. Planprogrammet nevner som eksempel at bruk av plankart vil gi et behov for mer konkret og stedsorientert tilnærming enn bruk av overordnede mål og retningslinjer. Konsekvensutredningen vil bli basert på offentlig tilgjengelig kunnskap. Det blir ikke gjennomført egne feltundersøkelser.

Planens virkemidler

Planprogrammet viser til at Regionplan Agder 2030 legger føringer om at fylkeskommunale planer skal inneholde plankart og regionale planbestemmelser ved behov. Beslutningsgrunnlaget for å vurdere behovet for plankart og planbestemmelser vil bestå i:

- kartlegging av nåsituasjon
- identifisere hva regionale bestemmelser eller plankart kan bidra til å løse
- definere alternative løsninger til kart og planbestemmelser
- vurdere fordeler og ulemper ved ulike tilnærminger

Andre virkemidler som kan være aktuelle i plandokumentet er bruk av mål, strategier og retningslinjer. Dette vil bli avklart gjennom planprosessen.

Planen skal som alle regionale planer ha et handlingsprogram som beskriver hvilke tiltak som skal gjennomføres, hvilke ressurser som trengs, hvem som skal samarbeide og hvem som har ansvar for å gjennomføre de ulike tiltakene.

4., Gjennomføring av planprosess

Fylkestinget er regional planmyndighet og vedtar å sende planforslaget på offentlig ettersyn og til slutt vedtar endelig plan. Fylkesutvalget er politisk styringsgruppe. Det etableres også administrativ styringsgruppe og administrativ prosjektgruppe.

Referansegruppa bestående av deltakere fra NVE, Statnett, nettselskaper, statsforvalteren, fylkeskommunen og en representant for hver av regionene Kristiansand, Lister, Setesdal og østre Agder, følger prosessen og kommer med faglige råd og anbefalinger.

I tillegg skal næringslivet, aktuelle organisasjoner, akademia, m.fl. involveres.

Prosessen startet våren 2025 og fylkeskommunen sin målsetting er at fylkestinget vedtar planen våren 2027.

Planarbeidet vil foregå i tre faser:

1. Utarbeiding og fastsetting av planprogram, arbeid med kunnskapsgrunnlag
2. Utarbeiding av forslag til plan og handlingsprogram, arbeid med kunnskapsgrunnlag, vurdering av mulige plangrep og løsninger, medvirkning

Høring og vedtak

Vurdering

Agder fylkeskommune legger opp til en omfattende og krevende planprosess med samfunnsflope, overordnede spørsmål som skal besvares, kjernetemaer og utforskende spørsmål som tilnærming. Energitemaet har stor oppmerksomhet i samfunnet og prosessen blir viktig for å få en god regional plan.

Den foreslåtte prosessen vil kreve betydelige ressurser av fylkeskommunen. Framdriftsplanen som skisseres i planprogrammet, kan virke noe knapp, men Rådmannen legger til grunn at fylkeskommunen har vurdert den som realistisk og tilstrekkelig.

Bakgrunnen for arbeidet med regional plan for grønn industri og energi er føringer gitt i Regionplan Agder 2030. Målsettingen med planarbeidet er å søke en regional løsning der de fem spørsmålene gjengitt innledningsvis i saksframlegget blir sett i sammenheng.

Det går fram av planprogrammet, under kjernetema klima, at Agder har store fortrinn i det grønne skiftet gjennom allerede høy andel utbygd fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Når det skrives om kraftoverskudd, kan det stilles spørsmål ved i hvilken grad dette er tilgjengelig for regionens næringsliv og innbyggere. Rådmannen mener planprosessen må bidra til å avklare hvorvidt dette kraftoverskuddet fortsatt er tilgjengelig for eksisterende- og framtidig næringsliv. Er dagens regulering av kraftmarkedet og prisdannelsen et hinder for at NO2-regionen får utnyttet kraftoverskuddet?

Det går og fram at omstilling til et lavutslippssamfunn vil kreve smart og effektiv bruk av energien og god utnyttelse av den kapasiteten som allerede finnes. Dette er forhold som Rådmannen også mener må være sentrale som premisser for planarbeidet.

Skal forpliktelsene Norge har påtatt seg gjennom naturavtalen oppfylles, er en mer kritisk tilnærming til nedbygging av naturarven nødvendig. Vi som lever nå forvalter naturen for våre etterkommere, og dette hensynet må ha reell betydning. Rådmannen støtter derfor planprogrammets forslag om å forsøke UFF-rammeverket i spørsmålsstillinger knyttet til arealbruk og natur.

En konsekvens av å unngå nedbygging av natur og å bidra til at større deler av kraftoverskuddet foredles i regionen, er å se på hvilke muligheter som finnes for å få mer tilgang på energi uten å bygge ned natur. Kunnskapsgrunnlaget bør tydeliggjøre hvilke muligheter som ligger i å oppgradere eksisterende energianlegg, hvor mye energi som kan frigjøres til andre formål dersom oppvarming av boliger kan sikres gjennom f.eks. jordvarme og solkraft. Rådmannen mener derfor at energieffektivisering bør ha betydelig oppmerksomhet i planarbeidet.

Planprogrammet er bygd opp med presentasjon av kjernetemaer og utforskende spørsmål som skal fungere som en invitasjon til refleksjon over det videre planarbeidet. Meningen med slik tilnærming er å gi en forenklet framstilling av en komplisert virkelighet for å kunne sette fingeren på de utfordringene som nevnes i samfunnsflokken; *«Vi må redusere klimagassutslipp og sikre naturmangold, samtidig som vi skal utvikle regionen med industri, næring, bolig, infrastruktur og produksjon av ren energi».*

Fylkeskommunen mener denne metoden kan egne seg i saker med komplekse samfunnsutfordringer der det sjelden finnes enkle svar.

Planprogrammet legger opp til en bred og analytisk tilnærming til store og sammensatte temaer der målet er en godt forankret plan som kan håndtere samfunnsflokken. Rådmannen stiller spørsmål ved om denne tilnærmingen kan bli for omfattende, særlig med utgangspunkt i den framdriftsplanen som er lagt til grunn.

Det framgår ikke på hvilket nivå i planprosessen de utforskende spørsmålene er tenkt besvart. Flere av spørsmålene er også av en slik karakter at de heller må framgå som faktaopplysning i kunnskapsgrunnlaget. Det er flere tilfeller av slike utforskende spørsmål i alle de grønne boksene ovenfor. Rådmannen trekker fram «Hva slags industri har vi i Agder i dag?» og «Hva har vi av kraft og nett i Agder?» som to eksempler. Dette er konkrete spørsmål som det finnes god statistikk på og som heller må framgå av kunnskapsgrunnlaget.

Spørsmålet om balansering av kunnskapsusikkerhet og naturhensyn er et annet eksempel. Her er det naturmangfoldlovens § 9 om føre-var-prinsippet som skal legges til grunn.

Interregionale problemstillinger I dette kapitlet viser planprogrammet til at Agder har felles utfordringer med de andre regionene innenfor prisområde NO2 og at fylkeskommunene i Telemark og Rogaland er i gang med tilsvarende planarbeid. Dette danner ikke direkte føringer for Agder, men representerer en mulighet for samarbeid og kunnskapsdeling.

Rådmannen støtter denne vurderingen og mener det er meget viktig at Agder fylkeskommune holder seg godt orientert om planarbeidet hos naboene i NO2 siden mange av utfordringene er felles. Eksempelvis er det planer om – og også under utbygging flere gigantiske energikrevende virksomheter som datalagring og batteriproduksjon i hele NO2. Planarbeidet bør bidra til å synliggjøre samlet konsekvens av alle etableringene og også stille spørsmålet om hvor mye slik utbygging NO2-området vil tåle. Ideelt bør planarbeidet i de tre fylkene ha så lik framdrift som mulig.

Kjernetema energi og strømpris Planprogrammet har en diskusjon omkring kjernekraft før det konkluderes med at dette også vil være en del av planens innhold. Rådmannen mener dette er en riktig konklusjon. Det er mange forhold omkring kjernekraft som må vurderes, men kjernekraften er utslippsfri, væruavhengig og den krever beskjedne arealinngrep sammenlignet med andre energiformer.

Planprogrammet foreslår at strømpris ikke skal være med som tema siden strømprisen i stor grad bestemmes av forhold som ligger utenfor planens kjerneområder.

Rådmannen mener dette blir en for defensiv tilnærming når NO2-området både har landets høyeste strømpris og høyeste energiproduksjon. Strømprisen har betydning for Agders attraktivitet både for nye etablerere og for eksisterende virksomheter. Dersom planarbeidet skal bidra til å utvikle regionen på en mer bærekraftig måte, må det gjennom planarbeidet beskrives hva som er driverne for strømprisen, hvorfor de blir som de blir i NO2-området og hvilke konsekvenser strømpris har for Agders attraktivitet for næringsliv og innbyggere. Det er også nyttig å få kunnskap om hva som kan gjøres for å sikre at Agders næringsliv og innbyggere ikke får vesentlige ulemper sammenlignet med næringsliv og innbyggere i andre landsdeler.

Kjernetema natur: Planprogrammet viser til at nedbygging av natur kan få konsekvenser utover området der selve inngrepet skjer. Rådmannen mener dette er en viktig poengtering. Kunnskapsgrunnlaget bør legge vekt på å få fram samlede arealtall for nedbygging av natur knyttet til energiutbygging, også areal som trengs til både lagring og transport av energi. Et av de utforskende spørsmålene går på hva som er potensialet i å fortette eller bygge på grå arealer. Rådmannen mener dette spørsmålet har stor betydning og derfor må svares ut i kunnskapsgrunnlaget. Utgangspunktet bør være Kommunal- og distriktsdepartementet sin definisjon på grå arealer som er «arealer som allerede er tatt i bruk, eller sterkt påvirket av menneskelig bygge- og anleggsvirksomhet, herunder alle typer bebyggelse, konstruksjoner og permanent opparbeidet overflate samt tilhørende arealer».

Havvind Kap. 4.4 omtaler tema som ikke skal være en del av den regionale planen. Et av punktene heter «Havrettet næring med unntak av energiproduksjon». Rådmannen legger derfor til grunn at den regionale planen vil ha med et tema som omhandler havvind og tiltak for at dette kan bli en viktig næring for aktuelle bedrifter i Agder.

Bruk av kart Det vises til planprogrammets kap. 4.6 om virkemidler i planarbeidet og føringer lagt i Regionplan Agder 2030. Rådmannen mener det bør utvises en viss varsomhet med bruk av kart fordi de fort kan tolkes for bokstavelig og at lokalisering av nye tiltak vil skje i henhold til kartet. Kart bør derfor ha liten målestokk og det må tydelig framgå at de kun skal betraktes som illustrasjoner. Det sentrale i plandokumentet bør bli en skriftlig framstilling med overordnede mål, strategier for

fornybar energi i Agder og kriterier for områders egnethet for utbygging, men der hensynet til å unngå nedbygging av natur må veies særlig tungt.

Kunnskapsgrunnlaget I planprogrammet kap 5.3 og fig. 4 illustreres framdriften for planarbeidet. Framdriften er inndelt i faser.

Fase 1, planprogramfasen, vil pågå til slutten av 2025 og vil preges av arbeidet med planprogrammet og kunnskapsgrunnlaget.

Fase 2, utarbeidelse av planforslaget, vil særlig foregå i første halvdel av 2026. I denne fasen vil planforslag og forslag til handlingsprogram bli utarbeidet. Arbeid med kunnskapsgrunnlaget, medvirkning og vurdering av mulige grep og løsninger vil også prege fasen og i tilknytning til programmets fig. 5 står det spesifikt at arbeidet med kunnskapsgrunnlaget vil pågå gjennom hele fase 2.

Dersom denne formuleringen skal tolkes bokstavelig, står det altså at arbeid med kunnskapsgrunnlaget kan pågå helt fram til planforslaget foreligger. Rådmannen er ikke uenig i at det jobbes med kunnskapsgrunnlaget også i fase 2, men arbeidet med kunnskapsgrunnlaget bør være mest mulig fullstendig før utarbeidelsen av planforslaget.

Nasjonale føringer I planprogrammets kap. 3.2, mener Rådmannen følgende dokument også bør nevnes:

- Totalberedskapsmeldingen, (St.meld. nr. 9 2024-2025), legger stor vekt på kritisk infrastruktur og behovet for robust strømforsyning.
- Nasjonal sikkerhetsstrategi, mai 2025, peker på risiko mot energisystemet og viktigheten av energisikkerhet for bl.a. industrien.

Regionale føringer Planprogrammet referer til regional strategi for kraftforedlende industri på Agder, vedtatt 2022, men denne strategien er ikke med i oversikten i kap. 3.3.

Redaksjonelle forhold som bør endres i planprogrammet

- Uttrykkene «bærekraftig industri» og «bærekraftige bedrifter» benyttes. Planprogrammet må forklare hva som menes med disse.
- Formålsspørsmål nr. 5 lyder «Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?» Det bør gå fram av planprogrammet om det er utfordringer som går fram av de fire spørsmålene ovenfor, eller om det er snakk om andre utfordringer.

Økonomiske konsekvenser

At Agder fylkeskommunen utarbeider en regional plan for grønn industri og energi vil ikke ha økonomiske konsekvenser for Lindesnes kommune.

Interesser for barn og unge

Av befolkningsgrupper er ungdom valgt ut som spesielt viktig å involvere i planarbeidet. Dette vil skje gjennom involvering av ungdommens fylkesutvalg.

Hensyn til klima og miljø

I planprogrammets kap. 2 går det fram at Norge står i en omstilling for å møte klimautfordringene og sikre bærekraftig vekst. Global oppvarming og ekstremvær, tap av natur og utfordringer knyttet til energi er temaer som preger samfunnsdebatten. Samtidig skaper motsetninger mellom lokale interesser og nasjonale behov om blant annet utbygging og vern.

Forholdet til klima- og miljøkonsekvenser blir derfor en sentral del av planarbeidet.

Konklusjon

Kommunestyret ser positivt på at det lages en plan for grønn industri og energi og vil påpeke følgende:

8. Agder har allerede en høy andel utbygd fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Dette må være en førende premiss for arbeidet med regional plan for grønn industri og energi.
9. Dagens regulering av kraftmarkedet og hvordan prisdannelsen bidrar til at NO2-regionen får utnyttet kraftoverskuddet, må være tema. Drivere for strømprisen, konsekvenser strømprisen har- og kan få for Agders attraktivitet samt tiltak for å sikre at næringsliv og innbyggere i prisområde NO2 i framtiden får strømpriser på linje med resten av landet, blir derfor sentrale elementer å utrede i planprosessen.
10. Det bør være et mål at fylkeskommunene innenfor energiområdet NO2, Rogaland, Agder og Telemark, er mest mulig samkjørte i sine prosesser med regionale planer for grønn industri og energi.
11. Planprogrammets forslag om at kjernekraft også skal være en del av innholdet i den regionale planen støttes.
12. Kartlegging av realistiske grå arealer egnet for energiutbygging og kartlegging av potensialet for energieffektivisering må være sentrale føringer i planarbeidet.
13. Planen bør primært gi skriftlige føringer gjennom handlingsprogram og retningslinjer. Dersom kart skal benyttes, må det framgå tydelig at dette er en illustrasjon og ikke må oppfattes som et arealformål berørte kommuner må innarbeide i sine planer.
14. Det vises til øvrige vurderinger i saksfremstillingen som vil inngå i høringsuttalelsen.

RETT UTSKRIFT

DATO 26.september.2025

Arkivsak-dok.	25/00098-99
Saksbehandler	Glenn Anderson

Saksgang	Møtedato
Utvalg for areal og miljø	

Formannskapet

Kommunestyret

Saksframlegg

Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi - Høringsuttalelse fra Lindesnes kommune

Rådmannens forslag til vedtak

Kommunestyret ser positivt på at det lages en plan for grønn industri og energi og vil påpeke følgende:

1. Agder har allerede en høy andel utbygd fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Dette må være en førende premiss for arbeidet med regional plan for grønn industri og energi.
2. Dagens regulering av kraftmarkedet og hvordan prisdannelsen bidrar til at NO2-regionen får utnyttet kraftoverskuddet, må være tema. Drive for strømprisen, konsekvenser strømprisen har- og kan få for Agders attraktivitet samt tiltak for å sikre at næringsliv og innbyggere i prisområde NO2 i framtiden får strømpriser på linje med resten av landet, blir derfor sentrale elementer å utrede i planprosessen.
3. Det bør være et mål at fylkeskommunene innenfor energiområdet NO2, Rogaland, Agder og Telemark, er mest mulig samkjørte i sine prosesser med regionale planer for grønn industri og energi.
4. Planprogrammets forslag om at kjernekraft også skal være en del av innholdet i den regionale planen støttes.
5. Kartlegging av realistiske grå arealer egnet for energiutbygging og kartlegging av potensialet for energieffektivisering må være sentrale føringer i planarbeidet.
6. Planen bør primært gi skriftlige føringer gjennom handlingsprogram og retningslinjer. Dersom kart skal benyttes, må det framgå tydelig at dette er en illustrasjon og ikke må oppfattes som et arealformål berørte kommuner må innarbeide i sine planer.
7. Det vises til øvrige vurderinger i saksfremstillingen som vil inngå i høringsuttalelsen.

Vedlegg

Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Høringsbrev

Saksutskrift Agder fylkeskommune

Saken kort fortalt

Agder fylkeskommune har sendt forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi på høring. Bakgrunnen for planarbeidet er omstillingen av energiforbruket vårt fra fossil- til fornybar energi. Høringsfristen er 22.09.2025.

Utgangspunktet for planarbeidet er en av samfunnsflokene som ble beskrevet i Regionplan Agder 2030; «*Vi må redusere klimagassutslipp og sikre naturmangfold, samtidig som vi skal utvikle regionen med industri, næring, bolig, infrastruktur og produksjon av ren energi*». Fylkeskommunen beskriver samfunnsfloker som komplekse utfordringer uten enkle løsninger, men som krever bredt samarbeid og målrettet innsats for å finne en vei videre.

Fylkeskommunens målsetting med planarbeidet er å søke regionale løsninger for følgende fem spørsmål som må sees i sammenheng:

1. Hvilke prioriteringer er nødvendige for å sette kurs mot et lavutslippssamfunn?
2. Hva må til for å sikre at kraftutbygging og industriutvikling skjer på naturens premisser?
3. Hvordan bør vi legge til rette for verdiskapning og mer bærekraftig industri?
4. Hva skal til for å sikre stabil og tilstrekkelig tilgang på energi i årene som kommer?
5. Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?

Disse spørsmålene kobles mot fire kjernetemaer i planarbeidet; industri, energi, natur og klima.

Tilnærmingen med kjernetemaer er for å synliggjøre en forenklet framstilling av en komplisert virkelighet og hensikten er å sette fingeren på de utfordringene som knytter seg til samfunnsfloken. Til hvert av kjernetemaene er det igjen knyttet såkalte utforskende spørsmål som er vist i grønn ramme i saksframlegget nedenfor. De utforskende spørsmålene skal uttrykke sentrale problemstillinger for det videre planarbeidet.

Fylkeskommunen legger opp til en omfattende og krevende planprosess som vil sette betydelige krav til deres organisering.

Agder har allerede en høy andel utbygd fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd og Rådmannen mener dette må være sentrale premisser både for planprogrammet og den videre planprosessen. Oversikt over realistiske grå arealer egnet for energiutbygging bør foreligge så tidlig i planprosessen som råd.

Det pågår tilsvarende planprosesser i de andre fylkeskommunene, Rogaland og Telemark, innenfor energiområdet NO2. Rådmannen mener de tre planprosessene bør være mest mulig samkjørte.

Rådmannen støtter at kjernekraft blir med som tema i det videre planarbeidet og anbefaler også at fylkeskommunen vurderer om skatter og avgifter kan være et aktuelt tema. Rådmannen mener også at strømpris må være med som eget tema i det videre planarbeidet.

Redaksjonelle forhold og vurderinger som inngår i høringsuttalelsen som også bør innarbeides i planprogrammet:

- Planprogrammets forslag om å utvikle UFF-rammeverket til å omfatte spørsmålsstillinger tilknyttet arealbruk og natur støttes.
- Flere av de utforskende spørsmålene som gjengis i planprogrammet er av en slik karakter at de heller må framgå av kunnskapsgrunnlaget som skal ligge til grunn for planarbeidet.
- Det legges til grunn at havvind blir et tema i planarbeidet.
- Kunnskapsgrunnlaget bør vise erfaringstall/normtall for nedbygging av natur ved ulike former for energiutbygginger. Dette bør også omfatte areal til energilagring og energitransport.
- Planforslaget må bygge på et kunnskapsgrunnlag som må være ferdigstilt før planforslaget.
- Totalberedskapsmeldingen, Stortingsmelding nr. 9 2024-2025, og Nasjonal sikkerhetsstrategi, mai 2025, bør vises i planprogrammets oversikt over nasjonale føringer.
- Regional strategi for kraftforedlende industri på Agder, vedtatt 2022, bør vises i planprogrammets oversikt over regionale føringer.
- Uttrykkene «bærekraftig industri» og «bærekraftige bedrifter» benyttes. Planprogrammet må forklare hva som menes med disse.
- Formålsspørsmål nr. 5 lyder «Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?» Det bør gå fram av planprogrammet om det er utfordringer som går fram av de fire spørsmålene ovenfor, eller om det er snakk om andre utfordringer

Bakgrunn

Agder fylkeskommune har sendt forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi på høring. Gjennom føringer i Regionplan Agder 2030 har fylkestinget vedtatt at det skal utarbeides slik regional plan.

Planprogram kan litt forenklet sies å være en plan for planleggingen. Planprogrammet skal bl.a. gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosess, alternativer som vil bli vurdert, medvirkning og behov for utredninger. Forslaget til planprogram omtales som planprogrammet i den videre saksutredningen.

Fylkeskommunen understreker at planprogrammet ikke handler om løsninger på utfordringene eller hvilke grep som skal tas. Dette blir tema for selve planprosessen og plandokumentet.

Kapitlene i planprogrammet er:

1. behovet for en regional plan
2. føringer for arbeidet
3. plantema og avgrensning av plantemaer
4. gjennomføring av planprosess

Nedenfor gjengis hovedinnholdet i kapitlene.

1., Behovet for en regional plan

Bakgrunnen for planarbeidet er omstillingen av energiforbruket vårt fra fossil- til fornybar energi. Dette er en svært stor og omfattende oppgave. Global oppvarming og ekstremvær, tap av natur og utfordringer knyttet til energi er temaer som preger samfunnsdebatten. Samtidig skaper motsetninger mellom lokale interesser og nasjonale behov debatt om blant annet strømekспорт, utbygging og vern.

Forslaget til planprogram peker på at omstillingen til et lavutslippssamfunn krever nytenking, men også forutsigbarhet for lokalsamfunn og næringsliv.

Fylkeskommunen sin ambisjon er at en regional plan for grønn industri og energi kan komme til kjernen av utfordringene rundt forholdet mellom natur, klima, industri og energi.

Samfunnsflokken I Regionplan Agder 2030 er utfordringene for regionen spisset til tre samfunnsflokke. Fylkeskommunen beskriver samfunnsflokke som komplekse utfordringer uten enkle løsninger, men som krever bredt samarbeid og målrettet innsats for å finne en vei videre. Felles for de tre samfunnsflokkene er at det er knapphet på ressurser enten det gjelder areal, kraft, arbeidskraft, kompetanse eller økonomi. Samfunnsflokken som er utgangspunktet til behovet for en regional plan for grønn industri og energi har slik ordlyd:

Vi må redusere klimagassutslipp og sikre naturmangfold, samtidig som vi skal utvikle regionen med industri, næring, bolig, infrastruktur og produksjon av ren energi.

Målsetting og effekt Fylkeskommunens målsetting med planarbeidet er å søke regionale løsninger for følgende fem spørsmål som alle må sees i sammenheng:

1. Hvilke prioriteringer er nødvendige for å sette kurs mot et lavutslippssamfunn?
2. Hva må til for å sikre at kraftutbygging og industriutvikling skjer på naturens premisser?
3. Hvordan bør vi legge til rette for verdiskapning og mer bærekraftig industri?
4. Hva skal til for å sikre stabil og tilstrekkelig tilgang på energi i årene som kommer?
5. Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?

Fylkeskommunens ambisjon om ønsket effekt av arbeidet med planen er:

- Et godt kunnskapsgrunnlag
- En god prosess
- En plan med tydelig retning
- En plan som forplikter

Samfunnsflokken løses ikke ved kun å jobbe med ett enkelt av temaene. Fylkeskommunen mener en godt forankret plan med bred støtte i kommunene kan fungere som et styringsverktøy for utviklingen videre og skape større forutsigbarhet.

2., Føringer for planarbeidet

Planprogrammet, som er vedlagt saksframlegget, viser til internasjonale -, nasjonale - og regionale føringer. Disse føringene er nærmere omtalt i planprogrammet som er vedlagt denne saken. Her nevnes kun to av føringene.

Fylkeskommunens mobilitetsplan peker på at Kristiansand havn og Langemyr godsterminal skal beholde sin konkurransedyktige posisjon.

I avsnittet "interregionale problemstillinger" vises det til at Agder har felles utfordringer med Telemark og Rogaland som også omfattes av prisområde NO2. Telemark og Rogaland er i gang med tilsvarende planarbeid. Dette danner ikke direkte føringer for Agder, men representerer en mulighet for samarbeid og kunnskapsdeling.

3., Plantema og avgrensning av plantemaer

Arbeidet med planen skal ta utgangspunkt i relevante målsettinger nedfelt i Regionplan Agder 2030. Tabellen nedenfor viser hvilke hovedmålsettinger som fylkeskommunen har vurdert til å være mest relevante i forhold til ovennevnte samfunnsfloke.

Nr.	Mål
1.5.	Naturen i Agder er livskraftig og mangfoldig både på land, i vann og i havet, og vi ivaretar naturens karbonlagre.
1.9.	I 2030 har Agder redusert direkte klimagassutslipp med 55 prosent i forhold til referanseåret 2017, og i 2050 er Agder et lavutslippssamfunn der direkte klimagassutslipp er redusert med over 90 prosent.
2.1.	Næringslivet i Agder preges av innovative etableringer og flere vekstkraftige bedrifter.
2.4.	Økt verdiskaping basert på bærekraftig ressursforvaltning og tilgang på fornybar energi
2.5.	Regionen har smart, energieffektiv og naturvennlig produksjon, distribusjon og bruk av energi, blant annet ved å ha lagt til rette for industrietableringer i tilknytning til kraftknutepunkt.
2.6.	Agder er omstilt til en mer sirkulær økonomi, der gjenbruk og ombruk av ressurser prioriteres.
4.1.	Sammen gjør vi reisen enkel, trygg og grønn.

Planarbeidet skal konkretisere hvordan målene skal nås og hvordan de skal vurderes opp mot hverandre der de overlapper.

Fire kjernetemaer i planarbeidet

Forslaget til planprogram omtaler fire kjernetemaer som vil stå sentralt i planarbeidet og som skal håndteres i forhold til samfunnsflokken som er beskrevet ovenfor. De fire kjernetemaene er:

- industri
- energi
- natur
- klima

Ovenfor i saksutredningen framgår de fem spørsmålene som angir fylkeskommunens målsettinger med planarbeidet. Disse spørsmålene skal kobles mot kjernetemaene. Fylkeskommunen skriver at tilnærmingen med kjernetemaene er en forenklet framstilling av en komplisert virkelighet. Hensikten er å sette fingeren på de utfordringene som knytter seg til samfunnsflokken; reduksjon av klimagassutslipp og sikring av naturmangfold samtidig som en skal utvikle regionen med industri, næring, bolig, infrastruktur og produksjon av ren energi.

Til hvert av kjernetemaene er det knyttet egne spørsmål til planarbeidet, omtalt som utforskende spørsmål. Disse vises i saksframlegget nedenfor i grønne rammer. De utforskende spørsmålene uttrykker sentrale problemstillinger til det videre planarbeidet og er tenkt å fungere som en refleksjon for «leseren» i det videre planarbeidet.

Kjernetema industri

Agder har en betydelig større industrisektor enn mange andre regioner i landet og er også en av de store eksportregionene i Norge.

Fylkeskommunens regionale strategi for kraftforedlende industri på Agder, vedtatt 2022, danner utgangspunkt for arbeidet med planen innenfor temaet industri. Strategien peker på hvordan Agder kan være en attraktiv region for etablering og videreutvikling av grønn, sirkulær og kraftforedlende industri basert på regionens fortrinn og kraftressurser. Her trekkes tre forhold fram som avgjørende for å lykkes med store industrielle investeringer. Den lokasjon som kan garantere rask gjennomføring av en investering vil ha et fortrinn. Nye industriinvesteringer må være mest mulig bærekraftige samt unngå risikofaktorer knyttet til bl.a. kraftleveranse.

Industriell symbiose betyr at virksomheter samarbeider om ressursbruk f.eks. at den ene parts avfall kan bli den andre parts ressurs. Dette vil, sammen med industriens lokalisering og betydningen for arealbruk, miljøbelastning og lokalmiljøer, være en viktig del av tilnærmingen til kjernetemaet industri.

Industrietableringer må vurderes i sammenheng med infrastruktur og dagens arealbruk. Tilgang til eksisterende vei og kraftnett reduserer behovet for areal. Tilgang til kaier er viktig ved behov for samspill mellom land- og sjøbasert logistikk.

Spørsmål til planarbeidet:

- Hva slags industri har vi i Agder i dag?
- Hva er styrkene for dagens industri og kan vi bygge videre på det?
- Hva skal til for å gjøre det enklere å etablere bærekraftige bedrifter i Agder?
- Hvordan kan vi bygge mer sirkulære systemer og realisere industriell symbiose?
- Hva er god lokalisering av framtidens industri?

Kjernetema energi

Planarbeidet vil omhandle hele veien fra kraftproduksjon, -distribusjon og lagring (f.eks. pumpekraft, hydrogen og batterier), fram til bruk av energien. Kjernetemaet energi vil omfatte alle sektorer i samfunnet, men industrien vil få størst oppmerksomhet i planarbeidet.

Energi beskriver den totale mengden arbeid som utføres og beskrives i kilowattimer (kWh), mens effekt handler om hvor raskt energien leveres og måles i kilowatt (kW). Det er altså ikke tilstrekkelig å vurdere om en har tilstrekkelig energi – en må også vurdere tilstrekkelig effekt for å sikre stabil forsyning når krafta trengs.

Energieffektivisering og ressursbruk vil også bli temaer i planarbeidet. Dette både av hensyn til miljøet, reduisering av kostnader og husholdning av begrensede energiressurser.

Planarbeidet vil i første rekke rette seg mot fornybar energiproduksjon. Planprogrammet viser til mål 2.4 i regionplanen som ekskluderer bl.a. kjernekraft i sin omtale av fornybar energi fordi kjernekraft er avhengig av anriket uran som brensel. Det understrekes likevel at planprogrammet ikke skal være til hinder for at kjernekraft også kan være en del av innholdet i planarbeidet.

Det som skjer i områdene rundt Agder, både nasjonalt og internasjonalt knyttet til kraftproduksjon, distribusjon og forbruk, vil kunne få betydning for kraftsituasjonen i Agder og derfor blir denne utviklingen en premiss for planarbeidet.

Energiforsyningen er kritisk infrastruktur. Risiko og sårbarhet knyttet til energi blir derfor tema for planarbeidet.

Om strømpris skriver fylkeskommunen at dette ikke blir eget tema i planarbeidet siden denne i stor grad bestemmes av forhold som ligger utenfor planens kjerneområde. Indirekte kan det likevel bli et tema f.eks. gjennom energieffektivisering, utbygging av energiproduksjon eller – nettkapasitet.

Spørsmål til planarbeidet:

- Hva har vi av kraft og nett i Agder?
- Hvordan vil planer for ny kraft og utvikling av kraftnettet påvirke situasjonen på sikt?
- Hva er potensialet for energieffektivisering og hvordan kan det realiseres?
- Hvilke muligheter og begrensinger ligger i hvordan kraftnettet er plassert og dimensjonert?
- Hva er mulighetene og konsekvensene av de ulike energiproduksjonene (eks. vannkraft, vindkraft, solkraft og atomkraft)?

Kjernetema natur

Naturen er under press bl.a. på grunn av konflikter med de andre kjernetemaene industri, energi og klima. For å ivareta naturens mangfold og verdier, må beslutninger om arealbruk bygge på kunnskap om konsekvenser for naturen både på kort- og lang sikt.

Samfunnet må utvikles på en måte som ikke fører til tap av viktige naturverdier, men som balanserer behovet for utvikling med hensynet til naturen. Planprogrammet viser til helhetlig tilnærming til arealbruk og at nedbygging kan få konsekvenser utover selve området der inngrepene skjer. Når naturområder deles opp, blir det vanskeligere for arter å bevege seg mellom leveområdene sine. I tillegg kan økt menneskelig aktivitet påvirke økosystemer og arter utenfor det berørte området, eksempelvis villrein.

Planprogrammet nevner også muligheten for å etablere erstatningsområder dersom natur bygges ned, såkalt naturrestaurering, og kriterier for etablering av slike områder.

Spørsmål til planarbeidet:

- Hvordan er naturen vår i dag?
- Hvilke arealkonflikter er det som oppstår mellom natur og industriutvikling?
- Hva er potensialet i å fortette eller bygge på «grå arealer», områder som allerede er bygd ned og ikke lenger har naturlig dekke.
- Hvilket potensial ligger i restaurering av ødelagt natur som kompensasjon for naturinngrep?
- Hvordan bør vi balansere kunnskapsusikkerhet og naturhensyn ved industriutvikling?

Kjernetema klima

Den langsiktige målsettingen i Regionplan Agder 2030 er å bidra til at Agder blir et lavutslippssamfunn innen 2050.

Forslaget til planprogram for grønn energi og industri ønsker at planprosessen og plandokumentet skal bidra til reduksjon av utslipp av klimagasser gjennom en helhetlig tilnærming som ser energiproduksjon, industri, transport og arealbruk i sammenheng. Økt elektrifisering av samfunnet og karbonfangst kan være en del av løsningen. Samtidig må en ta vare på naturens evne til å ta opp- og lagre karbon gjennom skog og myr. God plassering av boliger, arbeidsplasser og andre publikumsaktiviteter kan bidra til å redusere behovet for transport.

Det pekes på at Agder har store fortrinn i det grønne skiftet gjennom vår allerede høye andel fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Likevel krever omstillingen til et lavutslippssamfunn mer enn kun grønn produksjon. Omstillingen vil også kreve smart og effektiv bruk av energien og god utnyttelse av kapasiteten.

Klimatilpasning og konsekvenser av et endret klima blir ikke tema for planarbeidet.

Fylkeskommunen ønsker i det videre planarbeidet å undersøke om og hvordan det er mulig å bruke UFF-rammeverket i spørsmålene knyttet til arealbruk og natur.

Dette rammeverket er et verktøy for å arbeide systematisk med å redusere klimagassutslipp og gir en struktur for å vurdere tiltak på ulike nivå:

- Unngå: Hva kan vi unngå å gjøre?
- Flytte: Hva kan vi endre eller erstatte med mer klimavennlige løsninger?
- Forbedre: Hvordan kan vi gjøre dagens løsninger mer bærekraftige?
- Denne metodikken kan brukes for flere sektorer.

Spørsmål til planarbeidet:

- Hvor kommer klimagassutslippene fra i dag, når det gjelder industri, energi, arealbruk og karbonrike arealer?
- Hva er barrierene og mulighetene for å kutte klimagassutslippene?
- Hvordan kan vi ta vare på eller styrke naturens evne til karbonbinding?
- Hvordan kan Agder ta en aktiv rolle i utviklingen av grønn industri uten å bidra til å øke utslippene?
- Hvordan må vi prioritere for å bidra til å nå klimamålene?

Kjernetemaene samlet

Planarbeidet vil handle om å legge til rette for verdiskapning og sikring av tilstrekkelig energiforsyning innenfor rammene av klima- og naturhensyn. Planprogrammet peker på at temaene henger tett sammen og viser som eksempel at fornybar energi både kan være del av en løsning på klimautfordringene og en mulighet for verdiskapning, men kan samtidig komme i konflikt med naturverdier som er viktige for klimaet.

Planprogrammet viser til at når det spørres om hvordan én konkret utfordring kan løses, kan en få svar med enkle løsninger, men understreker at slike svar sjelden fanger opp kompleksiteten i en større sammenheng. Derfor er det nettopp spørsmålene som favner om hele samfunnsflokken som er de viktigste å stille, og i forslaget til planprogram har spørsmålene slik ordlyd:

Spørsmål til planarbeidet:

- Hva er det viktigst å unngå dersom vi skal oppnå noe innenfor alle planens kjernetema?
- Hva gir mest energi, flest arbeidsplasser eller mest verdiskaping, for minst mulig naturinngrep?
- Hva er de beste mulighetene våre i Agder for å få til en bærekraftig omstilling?
- Finnes det gode verktøy eller forbilder vi kan se til hos andre?
- Hvordan kan vi sikre forpliktende samarbeid for å håndtere utfordringene?

Overlapp med andre regionale planer eller strategier som er under utvikling

Her viser planprogrammet til de pågående prosessene med regional strategi for kompetanse, regional strategi for innovasjon og bærekraftig verdiskaping samt regional strategi for landbruk.

Tema som ikke skal være en del av den regionale planen

Her nevner planprogrammet temaene havrettet næring som ikke er energiproduksjon, mineralutvinning og massehåndtering på regionalt nivå

Konsekvensutredning

Planen skal konsekvensutredes i henhold til plan- og bygningslovens § 4.2 som sier at regionale planer med retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging skal inneholde en konsekvensutredning av planens virkninger for miljø og samfunn.

Planprogrammet viser til at planarbeidet skal omfatte hele Agder og at det derfor vil være hensiktsmessig med en konsekvensutredning på et overordnet nivå i tråd med KU-forskriften § 18. Ifølge planprogrammet vil planens rammer bli vurdert opp mot et nullalternativ som innebærer en situasjon der det ikke foreligger noen regional plan for grønn industri og energi.

Valg av virkemidler i planen vil ha stor betydning for utformingen av konsekvensutredningen. Planprogrammet nevner som eksempel at bruk av plankart vil gi et behov for mer konkret og stedsorientert tilnærming enn bruk av overordnede mål og retningslinjer. Konsekvensutredningen vil bli basert på offentlig tilgjengelig kunnskap. Det blir ikke gjennomført egne feltundersøkelser.

Planens virkemidler

Planprogrammet viser til at Regionplan Agder 2030 legger føringer om at fylkeskommunale planer skal inneholde plankart og regionale planbestemmelser ved behov. Beslutningsgrunnlaget for å vurdere behovet for plankart og planbestemmelser vil bestå i:

- kartlegging av nåsituasjon
- identifisere hva regionale bestemmelser eller plankart kan bidra til å løse
- definere alternative løsninger til kart og planbestemmelser
- vurdere fordeler og ulemper ved ulike tilnærminger

Andre virkemidler som kan være aktuelle i plandokumentet er bruk av mål, strategier og retningslinjer. Dette vil bli avklart gjennom planprosessen.

Planen skal som alle regionale planer ha et handlingsprogram som beskriver hvilke tiltak som skal gjennomføres, hvilke ressurser som trengs, hvem som skal samarbeide og hvem som har ansvar for å gjennomføre de ulike tiltakene.

4., Gjennomføring av planprosess

Fylkestinget er regional planmyndighet og vedtar å sende planforslaget på offentlig ettersyn og til slutt vedtar endelig plan. Fylkesutvalget er politisk styringsgruppe. Det etableres også administrativ styringsgruppe og administrativ prosjektgruppe.

Referansegruppa bestående av deltakere fra NVE, Statnett, nettselskaper, statsforvalteren, fylkeskommunen og en representant for hver av regionene Kristiansand, Lister, Setesdal og østre Agder, følger prosessen og kommer med faglige råd og anbefalinger.

I tillegg skal næringslivet, aktuelle organisasjoner, academia, m.fl. involveres.

Proessen startet våren 2025 og fylkeskommunen sin målsetting er at fylkestinget vedtar planen våren 2027.

Planarbeidet vil foregå i tre faser:

1. Utarbeiding og fastsetting av planprogram, arbeid med kunnskapsgrunnlag
2. Utarbeiding av forslag til plan og handlingsprogram, arbeid med kunnskapsgrunnlag, vurdering av mulige plangrep og løsninger, medvirkning

Høring og vedtak

Vurdering

Agder fylkeskommune legger opp til en omfattende og krevende planprosess med samfunnsflope, overordnede spørsmål som skal besvares, kjernetemaer og utforskende spørsmål som tilnærming. Energitemaet har stor oppmerksomhet i samfunnet og prosessen blir viktig for å få en god regional plan.

Den foreslåtte prosessen vil kreve betydelige ressurser av fylkeskommunen. Framdriftsplanen som skisseres i planprogrammet, kan virke noe knapp, men Rådmannen legger til grunn at fylkeskommunen har vurdert den som realistisk og tilstrekkelig.

Bakgrunnen for arbeidet med regional plan for grønn industri og energi er føringer gitt i Regionplan Agder 2030. Målsettingen med planarbeidet er å søke en regional løsning der de fem spørsmålene gjengitt innledningsvis i saksframlegget blir sett i sammenheng.

Det går fram av planprogrammet, under kjernetema klima, at Agder har store fortrinn i det grønne skiftet gjennom allerede høy andel utbygd fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Når det skrives om kraftoverskudd, kan det stilles spørsmål ved i hvilken grad dette er tilgjengelig for regionens næringsliv og innbyggere. Rådmannen mener planprosessen må bidra til å avklare hvorvidt dette kraftoverskuddet fortsatt er tilgjengelig for eksisterende- og framtidig næringsliv. Er dagens regulering av kraftmarkedet og prisdannelsen et hinder for at NO2-regionen får utnyttet kraftoverskuddet? Det går og fram at omstilling til et lavutslippssamfunn vil kreve smart og effektiv bruk av energien og god utnyttelse av den kapasiteten som allerede finnes. Dette er forhold som Rådmannen også mener må være sentrale som premisser for planarbeidet.

Skal forpliktelsene Norge har påtatt seg gjennom naturavtalen oppfylles, er en mer kritisk tilnærming til nedbygging av naturarven nødvendig. Vi som lever nå forvalter naturen for våre etterkommere, og dette hensynet må ha reell betydning. Rådmannen støtter derfor planprogrammets forslag om å forsøke UFF-rammeverket i spørsmålsstillinger knyttet til arealbruk og natur.

En konsekvens av å unngå nedbygging av natur og å bidra til at større deler av kraftoverskuddet foredles i regionen, er å se på hvilke muligheter som finnes for å få mer tilgang på energi uten å bygge ned natur.

Kunnskapsgrunnlaget bør tydeliggjøre hvilke muligheter som ligger i å oppgradere eksisterende energianlegg, hvor mye energi som kan frigjøres til andre formål dersom oppvarming av boliger kan sikres gjennom f.eks. jordvarme og solkraft. Rådmannen mener derfor at energieffektivisering bør ha betydelig oppmerksomhet i planarbeidet.

Planprogrammet er bygd opp med presentasjon av kjernetemaer og utforskende spørsmål som skal fungere som en invitasjon til refleksjon over det videre planarbeidet. Meningen med slik tilnærming er å gi en forenklet framstilling av en komplisert virkelighet for å kunne sette fingeren på de utfordringene som nevnes i samfunnsflokken; *«Vi må redusere klimagassutslipp og sikre naturmangold, samtidig som vi skal utvikle regionen med industri, næring, bolig, infrastruktur og produksjon av ren energi»*. Fylkeskommunen mener denne metoden kan egne seg i saker med komplekse samfunnsutfordringer der det sjelden finnes enkle svar.

Planprogrammet legger opp til en bred og analytisk tilnærming til store og sammensatte temaer der målet er en godt forankret plan som kan håndtere samfunnsflokken. Rådmannen stiller spørsmål ved om denne tilnærmingen kan bli for omfattende, særlig med utgangspunkt i den framdriftsplanen som er lagt til grunn.

Det framgår ikke på hvilket nivå i planprosessen de utforskende spørsmålene er tenkt besvart. Flere av spørsmålene er også av en slik karakter at de heller må framgå som faktaopplysning i kunnskapsgrunnlaget. Det er flere tilfeller av slike utforskende spørsmål i alle de grønne boksene ovenfor. Rådmannen trekker fram «Hva slags industri har vi i Agder i dag?» og «Hva har vi av kraft og nett i Agder?» som to eksempler. Dette er konkrete spørsmål som det finnes god statistikk på og som heller må framgå av kunnskapsgrunnlaget.

Spørsmålet om balansering av kunnskapsusikkerhet og naturhensyn er et annet eksempel. Her er det naturmangfoldlovens § 9 om føre-var-prinsippet som skal legges til grunn.

Interregionale problemstillinger I dette kapitlet viser planprogrammet til at Agder har felles utfordringer med de andre regionene innenfor prisområde NO2 og at fylkeskommunene i Telemark og Rogaland er i gang med tilsvarende planarbeid. Dette danner ikke direkte føringer for Agder, men representerer en mulighet for samarbeid og kunnskapsdeling.

Rådmannen støtter denne vurderingen og mener det er meget viktig at Agder fylkeskommune holder seg godt orientert om planarbeidet hos naboene i NO2 siden mange av utfordringene er felles. Eksempelvis er det planer om – og også under utbygging flere gigantiske energikrevende virksomheter som datalagring og batteriproduksjon i hele NO2. Planarbeidet bør bidra til å synliggjøre samlet konsekvens av alle etableringene og også stille spørsmålet om hvor mye slik utbygging NO2-området vil tåle. Ideelt bør planarbeidet i de tre fylkene ha så lik framdrift som mulig.

Kjernetema energi og strømpris Planprogrammet har en diskusjon omkring kjernekraft før det konkluderes med at dette også vil være en del av planens innhold. Rådmannen mener dette er en riktig konklusjon. Det er mange forhold omkring kjernekraft som må vurderes, men kjernekraften er utslippsfri, væruavhengig og den krever beskjedne arealinngrep sammenlignet med andre energiformer.

Planprogrammet foreslår at strømpris ikke skal være med som tema siden strømprisen i stor grad bestemmes av forhold som ligger utenfor planens kjerneområder.

Rådmannen mener dette blir en for defensiv tilnærming når NO2-området både har landets høyeste strømpris og høyeste energiproduksjon. Strømprisen har betydning for Agders attraktivitet både for nye etablerere og for eksisterende virksomheter. Dersom planarbeidet skal bidra til å utvikle regionen på en mer bærekraftig måte, må det gjennom planarbeidet beskrives hva som er driverne for strømprisen, hvorfor de blir som de blir i NO2-området og hvilke konsekvenser strømpris har for Agders attraktivitet for næringsliv og innbyggere. Det er også nyttig å få kunnskap om hva som kan gjøres for å sikre at

Agders næringsliv og innbyggere ikke får vesentlige ulemper sammenlignet med næringsliv og innbyggere i andre landsdeler.

Kjernetema natur: Planprogrammet viser til at nedbygging av natur kan få konsekvenser utover området der selve inngrepet skjer. Rådmannen mener dette er en viktig poengtering. Kunnskapsgrunnlaget bør legge vekt på å få fram samlede arealtall for nedbygging av natur knyttet til energiutbygging, også areal som trengs til både lagring og transport av energi.

Et av de utforskende spørsmålene går på hva som er potensialet i å fortette eller bygge på grå arealer. Rådmannen mener dette spørsmålet har stor betydning og derfor må svares ut i kunnskapsgrunnlaget. Utgangspunktet bør være Kommunal- og distriktsdepartementet sin definisjon på grå arealer som er «arealer som allerede er tatt i bruk, eller sterkt påvirket av menneskelig bygge- og anleggsvirksomhet, herunder alle typer bebyggelse, konstruksjoner og permanent opparbeidet overflate samt tilhørende arealer».

Havvind Kap. 4.4 omtaler tema som ikke skal være en del av den regionale planen. Et av punktene heter «Havrettet næring med unntak av energiproduksjon». Rådmannen legger derfor til grunn at den regionale planen vil ha med et tema som omhandler havvind og tiltak for at dette kan bli en viktig næring for aktuelle bedrifter i Agder.

Bruk av kart Det vises til planprogrammets kap. 4.6 om virkemidler i planarbeidet og føringer lagt i Regionplan Agder 2030. Rådmannen mener det bør utvises en viss varsomhet med bruk av kart fordi de fort kan tolkes for bokstavelig og at lokalisering av nye tiltak vil skje i henhold til kartet. Kart bør derfor ha liten målestokk og det må tydelig framgå at de kun skal betraktes som illustrasjoner. Det sentrale i plandokumentet bør bli en skriftlig framstilling med overordnede mål, strategier for fornybar energi i Agder og kriterier for områders egnethet for utbygging, men der hensynet til å unngå nedbygging av natur må veies særlig tungt.

Kunnskapsgrunnlaget I planprogrammet kap 5.3 og fig. 4 illustreres framdriften for planarbeidet. Framdriften er inndelt i faser.

Fase 1, planprogramfasen, vil pågå til slutten av 2025 og vil preges av arbeidet med planprogrammet og kunnskapsgrunnlaget.

Fase 2, utarbeidelse av planforslaget, vil særlig foregå i første halvdel av 2026. I denne fasen vil planforslag og forslag til handlingsprogram bli utarbeidet. Arbeid med kunnskapsgrunnlaget, medvirkning og vurdering av mulige grep og løsninger vil også prege fasen og i tilknytning til programmets fig. 5 står det spesifikt at arbeidet med kunnskapsgrunnlaget vil pågå gjennom hele fase 2. Dersom denne formuleringen skal tolkes bokstavelig, står det altså at arbeid med kunnskapsgrunnlaget kan pågå helt fram til planforslaget foreligger. Rådmannen er ikke uenig i at det jobbes med kunnskapsgrunnlaget også i fase 2, men arbeidet med kunnskapsgrunnlaget bør være mest mulig fullstendig før utarbeidelsen av planforslaget.

Nasjonale føringer I planprogrammets kap. 3.2, mener Rådmannen følgende dokument også bør nevnes:

- Totalberedskapsmeldingen, (St.meld. nr. 9 2024-2025), legger stor vekt på kritisk infrastruktur og behovet for robust strømforsyning.
- Nasjonal sikkerhetsstrategi, mai 2025, peker på risiko mot energisystemet og viktigheten av energisikkerhet for bl.a. industrien.

Regionale føringer Planprogrammet referer til regional strategi for kraftforedlende industri på Agder, vedtatt 2022, men denne strategien er ikke med i oversikten i kap. 3.3.

Redaksjonelle forhold som bør endres i planprogrammet

- Uttrykkene «bærekraftig industri» og «bærekraftige bedrifter» benyttes. Planprogrammet må forklare hva som menes med disse.
- Formålsspørsmål nr. 5 lyder «Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?» Det bør gå fram av planprogrammet om det er utfordringer som går fram av de fire spørsmålene ovenfor, eller om det er snakk om andre utfordringer.

Økonomiske konsekvenser

At Agder fylkeskommunen utarbeider en regional plan for grønn industri og energi vil ikke ha økonomiske konsekvenser for Lindesnes kommune.

Interesser for barn og unge

Av befolkningsgrupper er ungdom valgt ut som spesielt viktig å involvere i planarbeidet. Dette vil skje gjennom involvering av ungdommens fylkesutvalg.

Hensyn til klima og miljø

I planprogrammets kap. 2 går det fram at Norge står i en omstilling for å møte klimautfordringene og sikre bærekraftig vekst. Global oppvarming og ekstremvær, tap av natur og utfordringer knyttet til energi er temaer som preger samfunnsdebatten. Samtidig skaper motsetninger mellom lokale interesser og nasjonale behov om blant annet utbygging og vern. Forholdet til klima- og miljøkonsekvenser blir derfor en sentral del av planarbeidet.

Konklusjon

Kommunestyret ser positivt på at det lages en plan for grønn industri og energi og vil påpeke følgende:

1. Agder har allerede en høy andel utbygd fornybar energi og et betydelig kraftoverskudd. Dette må være en førende premiss for arbeidet med regional plan for grønn industri og energi.
2. Dagens regulering av kraftmarkedet og hvordan prisdannelsen bidrar til at NO2-regionen får utnyttet kraftoverskuddet, må være tema. Drivere for strømprisen, konsekvenser strømprisen har- og kan få for Agders attraktivitet samt tiltak for å sikre at næringsliv og innbyggere i prisområde NO2 i framtiden får strømpriser på linje med resten av landet, blir derfor sentrale elementer å utrede i planprosessen.
3. Det bør være et mål at fylkeskommunene innenfor energiområdet NO2, Rogaland, Agder og Telemark, er mest mulig samkjørte i sine prosesser med regionale planer for grønn industri og energi.
4. Planprogrammets forslag om at kjernekraft også skal være en del av innholdet i den regionale planen støttes.
5. Kartlegging av realistiske grå arealer egnet for energiutbygging og kartlegging av potensialet for energieffektivisering må være sentrale føringer i planarbeidet.
6. Planen bør primært gi skriftlige føringer gjennom handlingsprogram og retningslinjer. Dersom kart skal benyttes, må det framgå tydelig at dette er en illustrasjon og ikke må oppfattes som et arealformål berørte kommuner må innarbeide i sine planer.
7. Det vises til øvrige vurderinger i saksfremstillingen som vil inngå i høringsuttalelsen.

Agder Fylkeskommune
Postboks 788 Stoa
4809 Arendal

Deres ref.:	Vår ref.:	Arkivkode:	Dato:	Saksbehandler:
	25/3121 - 3	FE-121, FA-S01	22.09.2025	Joakim Damkås

Svar på høring - forslag til planprogram om regional plan for grønn industri og energi

Vi viser til mottatte høring og sender med dette over Lyngdal kommunes høringssvar til planen, vedtatt av kommunestyret den 18. september 2025.

Lyngdal kommune takker for det oversendte utkastet til planprogram for regional plan for grønn industri og energi. Dette er et viktig planarbeid og en må sikre gode og inkluderende prosesser hvor også den lokale kunnskapen om muligheter og prioriteringer kommer godt fram. Det oversendte planprogrammet er etter kommunens syn et godt utgangspunkt for det videre planarbeidet. Lyngdal kommune har følgende konkrete tilbakemeldinger som vi ber om at blir tatt med i den endelige fastsettelse av planprogrammet:

- I planprogrammet på side to er god forankring og bred støtte i kommunene nevnt som en forutsetning for at planen skal fungere som et styringsverktøy. For Lyngdal kommune er dette helt sentralt og dette bør tas inn som et forpliktende prosessmål for planarbeidet. Vi ber derfor om at følgende setning tilføyes nederst i avsnitt 2.2 . "Planarbeidet skal gjennomføres med god forankring og resultere i et plandokument med bred støtte i kommunene."*
- Det er valgt ut fire gode kjernetemaer for planarbeidet og Lyngdal kommune støtter disse. Lyngdal kommune savner imidlertid infrastruktur som et femte kjernetema. Vi tenker her særlig på infrastruktur som grønn industri og energi er avhengig av slik som gode veier, havneinfrastruktur og nett for distribusjon av elektrisk kraft (vi er klar over at nett er nevnt i kjernetema energi). Vi foreslår at infrastruktur legges til som et femte kjernetema.*
- Lyngdal kommune jobber for etablering av kjernekraftverk lokalt. Vi støtter derfor at planprogrammet tydelig beskriver at kjernekraft vil være en del av planens innhold slik det fremkommer på s. 9.*
- Havrettet næring bør være inkludert i planarbeidet. Dersom havrettet næring ikke inkluderes bør det gis en nærmere begrunnelse for hvorfor dette ikke inkluderes. Lokale utredninger gjennomført av NIVA på oppdrag av Agder fylkeskommune (prosjektet "SAMAGDER - sjøarealer på Agder") peker på at det er potensiale for nettopp slik produksjon. Flere internasjonale rapporter konkluderer med at dyrking og fangst på lavtrofiske nivåer er den mest bærekraftige måte å øke global matproduksjon på. Fylkeskommunen er både vannregionmyndighet, som nå har et særlig fokus på kystvannsforekomstene,*

jamfør gjeldende vannregionplan. Innakva klynge er nylig gitt i oppdrag å revitalisere arbeidet i blått kompetansesenter sør. Vår vurdering er at en her utelater et potensielt viktig næringspolitisk område, som er en del av løsningen på nettopp den samfunnsfloken som er utgangspunktet for dette regionale planarbeidet.

- *Regionale planbestemmelser bør brukes med stor varsomhet og bare når det er helt nødvendig. Selv om det kan være gode grunner til å ta i bruk dette verktøyet så viser erfaring fra nylige planprosesser at det er vanskelig å få vedtatt regionale planer med planbestemmelser. Dette kompliserer og gir uforholdsmessig stor ressursbruk knyttet til planarbeidet.*
  - *Derfor ber vi om at det tilføyes en setning nr. 2 i avsnitt 4.6 etter setningen: Regionplan Agder 2030 legger føringer om at planen skal inneholde plankart og regionale planbestemmelser ved behov. Ny setning: Det vil ikke bli foreslått regionale planbestemmelser som en del av dette planarbeidet med mindre det er støtte til dette både i kommunen(e) som blir berørt og det forøvrig er bred støtte til den aktuelle planbestemmelsen.*
  - *Vi ber også om at tilføyelsen gjøres til kulepunkt 4 i kapittel 3.3 slik at kulepunktet lyder: Inneholde plankart, og regionale planbestemmelser ved behov. Det vil ikke bli foreslått regionale planbestemmelser som en del av dette planarbeidet med mindre det er støtte til dette både i kommunen(e) som blir berørt og det forøvrig er stor støtte til den aktuelle planbestemmelsen.*
- *Lyngdal kommune ber om at følgende setning tilføyes øverst på side 15 i planprogrammet: De regionale plan- og næringsnettverkene inviteres inn i planarbeidet og bidrar til å finne gode kandidater til prosjekt- og referansegruppe.*
- *Utvidet medvirkning er et godt grep. Det er bra at det legges opp til reell medvirkning som gir prosjektgruppen for planarbeidet kunnskap og informasjon på et så tidlig tidspunkt at det kan benyttes i arbeidet.*

Det vises forøvrig til saksutskrift som følger vedlagt.

Vennlig hilsen

Joakim Damkås
Kommunalsjef

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Vedlegg
Høringssvar - Planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Saksframlegg

Vår ref. 25/3121 - 1
Saksbehandler Joakim Damkås
Dato 12.06.2025

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
058/2025	Formannskapet	04.09.2025
054/2025	Kommunestyret	18.09.2025

Høringssvar - Planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Kommunedirektørens anbefaling

Lyngdal kommune sender følgende høringssvar:

Lyngdal kommune takker for det oversendte utkastet til planprogram for regional plan for grønn industri og energi. Dette er et viktig planarbeid og en må sikre gode og inkluderende prosesser hvor også den lokale kunnskapen om muligheter og prioriteringer kommer godt fram. Det oversendte planprogrammet er etter kommunens syn et godt utgangspunkt for det videre planarbeidet. Lyngdal kommune har følgende konkrete tilbakemeldinger som vi ber om at blir tatt med i den endelige fastsettelse av planprogrammet:

- I planprogrammet på side to er god forankring og bred støtte i kommunene nevnt som en forutsetning for at planen skal fungere som et styringsverktøy. For Lyngdal kommune er dette helt sentralt og dette bør tas inn som et forpliktende prosessmål for planarbeidet. Vi ber derfor om at følgende setning tilføyes nederst i avsnitt 2.2 . "Planarbeidet skal gjennomføres med god forankring og resultere i et plandokument med bred støtte i kommunene."
- Det er valgt ut fire gode kjernetemaer for planarbeidet og Lyngdal kommune støtter disse. Lyngdal kommune savner imidlertid infrastruktur som et femte kjernetema. Vi tenker her særlig på infrastruktur som grønn industri og energi er avhengig av slik som gode veier, havneinfrastruktur og nett for distribusjon av elektrisk kraft (vi er klar over at nett er nevnt i kjernetema energi). Vi foreslår at infrastruktur legges til som et femte kjernetema.
- Lyngdal kommune jobber for etablering av kjernekraftverk lokalt. Vi støtter derfor at planprogrammet tydelig beskriver at kjernekraft vil være en del av planens innhold slik det fremkommer på s. 9.
- Havrettet næring bør være inkludert i planarbeidet. Dersom havrettet næring ikke inkluderes bør det gis en nærmere begrunnelse for hvorfor dette ikke

inkluderes. Lokale utredninger gjennomført av NIVA på oppdrag av Agder fylkeskommune (prosjektet "SAMAGDER - sjøarealer på Agder") peker på at det er potensiale for nettopp slik produksjon. Flere internasjonale rapporter konkluderer med at dyrking og fangst på lavtrofiske nivåer er den mest bærekraftige måte å øke global matproduksjon på. Fylkeskommunen er både vannregionmyndighet, som nå har et særlig fokus på kystvannsforekomstene, jamfør gjeldende vannregionplan. Innakva klynge er nylig gitt i oppdrag å revitalisere arbeidet i blått kompetansesenter sør. Vår vurdering er at en her utelater et potensielt viktig næringspolitisk område, som er en del av løsningen på nettopp den samfunnsfloken som er utgangspunktet for dette regionale planarbeidet.

- Regionale planbestemmelser bør brukes med stor varsomhet og bare når det er helt nødvendig. Selv om det kan være gode grunner til å ta i bruk dette verktøyet så viser erfaring fra nylige planprosesser at det er vanskelig å få vedtatt regionale planer med planbestemmelser. Dette kompliserer og gir uforholdsmessig stor ressursbruk knyttet til planarbeidet.
  - Derfor ber vi om at det tilføyes en setning nr. 2 i avsnitt 4.6 etter setningen: *Regionplan Agder 2030 legger føringer om at planen skal inneholde plankart og regionale planbestemmelser ved behov.* Ny setning: *Det vil ikke bli foreslått regionale planbestemmelser som en del av dette planarbeidet med mindre det er støtte til dette både i kommunen(e) som blir berørt og det forøvrig er bred støtte til den aktuelle planbestemmelsen.*
  - Vi ber også om at tilføyelsen gjøres til kulepunkt 4 i kapittel 3.3 slik at kulepunktet lyder: *Inneholde plankart, og regionale planbestemmelser ved behov. Det vil ikke bli foreslått regionale planbestemmelser som en del av dette planarbeidet med mindre det er støtte til dette både i kommunen(e) som blir berørt og det forøvrig er stor støtte til den aktuelle planbestemmelsen.*
- Lyngdal kommune ber om at følgende setning tilføyes øverst på side 15 i planprogrammet: *De regionale plan- og næringsnettverkene inviteres inn i planarbeidet og bidrar til å finne gode kandidater til prosjekt- og referansegruppe.*
- Utvidet medvirkning er et godt grep. Det er bra at det legges opp til reell medvirkning som gir prosjektgruppen for planarbeidet kunnskap og informasjon på et så tidlig tidspunkt at det kan benyttes i arbeidet.

Det vises forøvrig til saksutskrift som følger vedlagt.

Sammendrag

Lyngdal kommune er en aktiv aktør i regional utvikling og har interesse av at regional plan for grønn industri og energi utformes på en måte som støtter opp under lokal vekst og verdiskaping. I denne saken skal Lyngdal kommune vedta sitt høringssvar til planprogrammet for dette planarbeidet - som veldig forenklet er planen for planarbeidet. I saken beskriver kommunedirektøren utkastet til planprogram som et godt utgangspunkt og kommer med fem forslag til endringer som vi mener vil gi et enda bedre utgangspunkt for planarbeidet.

Bakgrunn for saken

Fylkestinget vedtok 3. juni å sende ut forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi på høring og offentlig ettersyn. Fristen for å komme med innspill til

planprogrammet er 22. september. Planprogrammet er første steg i prosessen og skal fastsette rammer og retning for det videre planarbeidet.

Vedtak som innstilling fra Formannskapet , 04.09.2025 - 058/2025

Lyngdal kommune sender følgende høringssvar:

Lyngdal kommune takker for det oversendte utkastet til planprogram for regional plan for grønn industri og energi. Dette er et viktig planarbeid og en må sikre gode og inkluderende prosesser hvor også den lokale kunnskapen om muligheter og prioriteringer kommer godt fram. Det oversendte planprogrammet er etter kommunens syn et godt utgangspunkt for det videre planarbeidet. Lyngdal kommune har følgende konkrete tilbakemeldinger som vi ber om at blir tatt med i den endelige fastsettelse av planprogrammet:

- I planprogrammet på side to er god forankring og bred støtte i kommunene nevnt som en forutsetning for at planen skal fungere som et styringsverktøy. For Lyngdal kommune er dette helt sentralt og dette bør tas inn som et forpliktende prosessmål for planarbeidet. Vi ber derfor om at følgende setning tilføyes nederst i avsnitt 2.2 . “Planarbeidet skal gjennomføres med god forankring og resultere i et plandokument med bred støtte i kommunene.”
- Det er valgt ut fire gode kjernetemaer for planarbeidet og Lyngdal kommune støtter disse. Lyngdal kommune savner imidlertid infrastruktur som et femte kjernetema. Vi tenker her særlig på infrastruktur som grønn industri og energi er avhengig av slik som gode veier, havneinfrastruktur og nett for distribusjon av elektrisk kraft (vi er klar over at nett er nevnt i kjernetema energi). Vi foreslår at infrastruktur legges til som et femte kjernetema.
- Lyngdal kommune jobber for etablering av kjernekraftverk lokalt. Vi støtter derfor at planprogrammet tydelig beskriver at kjernekraft vil være en del av planens innhold slik det fremkommer på s. 9.
- Havrettet næring bør være inkludert i planarbeidet. Dersom havrettet næring ikke inkluderes bør det gis en nærmere begrunnelse for hvorfor dette ikke inkluderes. Lokale utredninger gjennomført av NIVA på oppdrag av Agder fylkeskommune (prosjektet “SAMAGDER - sjøarealer på Agder”) peker på at det er potensiale for nettopp slik produksjon. Flere internasjonale rapporter konkluderer med at dyrking og fangst på lavtrofiske nivåer er den mest bærekraftige måte å øke global matproduksjon på. Fylkeskommunen er både vannregionmyndighet, som nå har et særlig fokus på kystvannsforekomstene, jamfør gjeldende vannregionplan. Innakva klynge er nylig gitt i oppdrag å revitalisere arbeidet i blått kompetansesenter sør. Vår vurdering er at en her utelater et potensielt viktig næringspolitisk område, som er en del av løsningen på nettopp den samfunnsflokken som er utgangspunktet for dette regionale planarbeidet.
- Regionale planbestemmelser bør brukes med stor varsomhet og bare når det er helt nødvendig. Selv om det kan være gode grunner til å ta i bruk dette verktøyet så viser erfaring fra nylige planprosesser at det er vanskelig å få vedtatt regionale planer med planbestemmelser. Dette kompliserer og gir uforholdsmessig stor ressursbruk knyttet til planarbeidet.
  - Derfor ber vi om at det tilføyes en setning nr. 2 i avsnitt 4.6 etter setningen: *Regionplan Agder 2030 legger føringer om at planen skal inneholde plankart og regionale planbestemmelser ved behov.* Ny setning: *Det vil ikke bli foreslått regionale planbestemmelser som en del av dette*

planarbeidet med mindre det er støtte til dette både i kommunen(e) som blir berørt og det forøvrig er bred støtte til den aktuelle planbestemmelsen.

- Vi ber også om at tilføyelsen gjøres til kulepunkt 4 i kapittel 3.3 slik at kulepunktet lyder: Inneholde plankart, og regionale planbestemmelser ved behov. *Det vil ikke bli foreslått regionale planbestemmelser som en del av dette planarbeidet med mindre det er støtte til dette både i kommunen(e) som blir berørt og det forøvrig er stor støtte til den aktuelle planbestemmelsen.*
- Lyngdal kommune ber om at følgende setning tilføyes øverst på side 15 i planprogrammet: De regionale plan- og næringsnettverkene inviteres inn i planarbeidet og bidrar til å finne gode kandidater til prosjekt- og referansegruppe.
- Utvidet medvirkning er et godt grep. Det er bra at det legges opp til reell medvirkning som gir prosjektgruppen for planarbeidet kunnskap og informasjon på et så tidlig tidspunkt at det kan benyttes i arbeidet.

Det vises forøvrig til saksutskrift som følger vedlagt.

Kommunestyret 18.09.2025

Behandling:

Votering nr 1 - Votering over forslag

Forslag: **Innstilling fra Formannskapet - 04.09.2025 ble enstemmig vedtatt:**

For: 29 stemmer (100%) - AP 3, FRP 10, H 5, INP 1, KrF 5, SP 3, V 2

Stemmer:

Ingrid Grøvan (KrF)
Freddy Åkseth (FRP)
Ken Mario Kvinlaug (INP)
Unni Nilsen Husøy (FRP)
Johan Ekeland (AP)
Jan Egil Telhaug (FRP)
Maren Therese Skoland (FRP)
Thor Ove Aas (SP)
Kjerstin Lianes Kjøndal (KrF)
Hildegunn Pedersen (FRP)
Susanne Vatland (V)
Oddvar Steffensen (KrF)
Reidun Bakken (KrF)
Ane Tesaker Belland (V)
Øyvind Berntsen (H)
Morten Sikveland (FRP)
Roar Lindland (H)
Børge Sundnes (KrF)
Eivind Arnt Husøy (AP)
Bjørn Arild Naglestad (FRP)
Anette Vigsnes (FRP)
Jan Atle Toft (AP)

Sigurd Myhre (SP)
Tønnes Seland (SP)
Anne Kristine Høyland (FRP)
Torbjørn Hellås (FRP)
Andreas Ougland (H)
Arnfinn Havås (H)
Mary-Ann Skårdal (H)

Mot: 0 stemmer (0%)

Kommunestyret - 054/2025 vedtak:

Lyngdal kommune sender følgende høringssvar:

Lyngdal kommune takker for det oversendte utkastet til planprogram for regional plan for grønn industri og energi. Dette er et viktig planarbeid og en må sikre gode og inkluderende prosesser hvor også den lokale kunnskapen om muligheter og prioriteringer kommer godt fram. Det oversendte planprogrammet er etter kommunens syn et godt utgangspunkt for det videre planarbeidet. Lyngdal kommune har følgende konkrete tilbakemeldinger som vi ber om at blir tatt med i den endelige fastsettelse av planprogrammet:

- I planprogrammet på side to er god forankring og bred støtte i kommunene nevnt som en forutsetning for at planen skal fungere som et styringsverktøy. For Lyngdal kommune er dette helt sentralt og dette bør tas inn som et forpliktende prosessmål for planarbeidet. Vi ber derfor om at følgende setning tilføyes nederst i avsnitt 2.2 . "Planarbeidet skal gjennomføres med god forankring og resultere i et plandokument med bred støtte i kommunene."
- Det er valgt ut fire gode kjernetemaer for planarbeidet og Lyngdal kommune støtter disse. Lyngdal kommune savner imidlertid infrastruktur som et femte kjernetema. Vi tenker her særlig på infrastruktur som grønn industri og energi er avhengig av slik som gode veier, havneinfrastruktur og nett for distribusjon av elektrisk kraft (vi er klar over at nett er nevnt i kjernetema energi). Vi foreslår at infrastruktur legges til som et femte kjernetema.
- Lyngdal kommune jobber for etablering av kjernekraftverk lokalt. Vi støtter derfor at planprogrammet tydelig beskriver at kjernekraft vil være en del av planens innhold slik det fremkommer på s. 9.
- Havrettet næring bør være inkludert i planarbeidet. Dersom havrettet næring ikke inkluderes bør det gis en nærmere begrunnelse for hvorfor dette ikke inkluderes. Lokale utredninger gjennomført av NIVA på oppdrag av Agder fylkeskommune (prosjektet "SAMAGDER - sjøarealer på Agder") peker på at det er potensiale for nettopp slik produksjon. Flere internasjonale rapporter konkluderer med at dyrking og fangst på lavtrofiske nivåer er den mest bærekraftige måte å øke global matproduksjon på. Fylkeskommunen er både vannregionmyndighet, som nå har et særlig fokus på kystvannsforekomstene, jamfør gjeldende vannregionplan. Innakva klynge er nylig gitt i oppdrag å revitalisere arbeidet i blått kompetansesenter sør. Vår vurdering er at en her utelater et potensielt viktig næringspolitisk område, som er en del av løsningen på nettopp den samfunnsfloken som er utgangspunktet for dette regionale planarbeidet.
- Regionale planbestemmelser bør brukes med stor varsomhet og bare når det er helt nødvendig. Selv om det kan være gode grunner til å ta i bruk dette verktøyet

så viser erfaring fra nylige planprosesser at det er vanskelig å få vedtatt regionale planer med planbestemmelser. Dette kompliserer og gir uforholdsmessig stor ressursbruk knyttet til planarbeidet.

- Derfor ber vi om at det tilføyes en setning nr. 2 i avsnitt 4.6 etter setningen: *Regionplan Agder 2030 legger føringer om at planen skal inneholde plankart og regionale planbestemmelser ved behov.* Ny setning: *Det vil ikke bli foreslått regionale planbestemmelser som en del av dette planarbeidet med mindre det er støtte til dette både i kommunen(e) som blir berørt og det forøvrig er bred støtte til den aktuelle planbestemmelsen.*
- Vi ber også om at tilføyelsen gjøres til kulepunkt 4 i kapittel 3.3 slik at kulepunktet lyder: *Inneholde plankart, og regionale planbestemmelser ved behov. Det vil ikke bli foreslått regionale planbestemmelser som en del av dette planarbeidet med mindre det er støtte til dette både i kommunen(e) som blir berørt og det forøvrig er stor støtte til den aktuelle planbestemmelsen.*
- Lyngdal kommune ber om at følgende setning tilføyes øverst på side 15 i planprogrammet: De regionale plan- og næringsnettverkene inviteres inn i planarbeidet og bidrar til å finne gode kandidater til prosjekt- og referansegruppe.
- Utvidet medvirkning er et godt grep. Det er bra at det legges opp til reell medvirkning som gir prosjektgruppen for planarbeidet kunnskap og informasjon på et så tidlig tidspunkt at det kan benyttes i arbeidet.

Det vises forøvrig til saksutskrift som følger vedlagt.

Formannskapet 04.09.2025

Behandling:

Kommunedirektørens anbefaling enstemmig vedtatt.

Formannskapet - 058/2025 vedtak:

Lyngdal kommune sender følgende høringssvar:

Lyngdal kommune takker for det oversendte utkastet til planprogram for regional plan for grønn industri og energi. Dette er et viktig planarbeid og en må sikre gode og inkluderende prosesser hvor også den lokale kunnskapen om muligheter og prioriteringer kommer godt fram. Det oversendte planprogrammet er etter kommunens syn et godt utgangspunkt for det videre planarbeidet. Lyngdal kommune har følgende konkrete tilbakemeldinger som vi ber om at blir tatt med i den endelige fastsettelse av planprogrammet:

- I planprogrammet på side to er god forankring og bred støtte i kommunene nevnt som en forutsetning for at planen skal fungere som et styringsverktøy. For Lyngdal kommune er dette helt sentralt og dette bør tas inn som et forpliktende prosessmål for planarbeidet. Vi ber derfor om at følgende setning tilføyes nederst i avsnitt 2.2 . "Planarbeidet skal gjennomføres med god forankring og resultere i et plandokument med bred støtte i kommunene."

- Det er valgt ut fire gode kjernetemaer for planarbeidet og Lyngdal kommune støtter disse. Lyngdal kommune savner imidlertid infrastruktur som et femte kjernetema. Vi tenker her særlig på infrastruktur som grønn industri og energi er avhengig av slik som gode veier, havneinfrastruktur og nett for distribusjon av elektrisk kraft (vi er klar over at nett er nevnt i kjernetema energi). Vi foreslår at infrastruktur legges til som et femte kjernetema.
- Lyngdal kommune jobber for etablering av kjernekraftverk lokalt. Vi støtter derfor at planprogrammet tydelig beskriver at kjernekraft vil være en del av planens innhold slik det fremkommer på s. 9.
- Havrettet næring bør være inkludert i planarbeidet. Dersom havrettet næring ikke inkluderes bør det gis en nærmere begrunnelse for hvorfor dette ikke inkluderes. Lokale utredninger gjennomført av NIVA på oppdrag av Agder fylkeskommune (prosjektet "SAMAGDER - sjøarealer på Agder") peker på at det er potensiale for nettopp slik produksjon. Flere internasjonale rapporter konkluderer med at dyrking og fangst på lavtrofiske nivåer er den mest bærekraftige måte å øke global matproduksjon på. Fylkeskommunen er både vannregionmyndighet, som nå har et særlig fokus på kystvannsforekomstene, jamfør gjeldende vannregionplan. Innakva klynge er nylig gitt i oppdrag å revitalisere arbeidet i blått kompetansesenter sør. Vår vurdering er at en her utelater et potensielt viktig næringspolitisk område, som er en del av løsningen på nettopp den samfunnsfloken som er utgangspunktet for dette regionale planarbeidet.
- Regionale planbestemmelser bør brukes med stor varsomhet og bare når det er helt nødvendig. Selv om det kan være gode grunner til å ta i bruk dette verktøyet så viser erfaring fra nylige planprosesser at det er vanskelig å få vedtatt regionale planer med planbestemmelser. Dette kompliserer og gir uforholdsmessig stor ressursbruk knyttet til planarbeidet.
  - Derfor ber vi om at det tilføyes en setning nr. 2 i avsnitt 4.6 etter setningen: *Regionplan Agder 2030 legger føringer om at planen skal inneholde plankart og regionale planbestemmelser ved behov.* Ny setning: *Det vil ikke bli foreslått regionale planbestemmelser som en del av dette planarbeidet med mindre det er støtte til dette både i kommunen(e) som blir berørt og det forøvrig er bred støtte til den aktuelle planbestemmelsen.*
  - Vi ber også om at tilføyelsen gjøres til kulepunkt 4 i kapittel 3.3 slik at kulepunktet lyder: *Inneholde plankart, og regionale planbestemmelser ved behov. Det vil ikke bli foreslått regionale planbestemmelser som en del av dette planarbeidet med mindre det er støtte til dette både i kommunen(e) som blir berørt og det forøvrig er stor støtte til den aktuelle planbestemmelsen.*
- Lyngdal kommune ber om at følgende setning tilføyes øverst på side 15 i planprogrammet: *De regionale plan- og næringsnettverkene inviteres inn i planarbeidet og bidrar til å finne gode kandidater til prosjekt- og referansegruppe.*
- Utvidet medvirkning er et godt grep. Det er bra at det legges opp til reell medvirkning som gir prosjektgruppen for planarbeidet kunnskap og informasjon på et så tidlig tidspunkt at det kan benyttes i arbeidet.

Det vises forøvrig til saksutskrift som følger vedlagt.

Faglig vurdering

Utgangspunktet for planen er den ene av tre utfordringer i Regionplan Agder: *Vi må redusere klimagassutslipp og sikre naturmangfold, samtidig som vi skal utvikle regionen med industri, næring, bolig, infrastruktur og produksjon av ren energi.* I planprogrammet kalles dette en samfunnsflope

Videre står det i planprogrammet at:

En godt forankret plan, med bred støtte i kommunene, kan fungere som et styringsverktøy for utviklingen videre og skape større forutsigbarhet.

Dette mener vi er et godt utgangspunkt for planarbeidet.

Lyngdal kommune er en aktiv aktør i regional utvikling og har interesse av at planen utformes på en måte som både støtter opp under regional og lokal vekst og verdiskaping. Derfor er det også viktig at vi uttaler oss til planprogrammet slik at vi bidrar til at det videre planarbeidet kan bli godt.

Planprogrammet er utformet på en oversiktlig og strukturert måte og inneholder de tema som loven legger opp til at skal beskrives. Først beskrives behovet for planen og formålet, deretter listes føringer på de forskjellige nivåene opp før det gis en nærmere beskrivelse og avgrensning av hva en særlig skal omtale i planen. Til sist beskrives opplegg for medvirkning og planprosess med organisering og fremdrift.

I kapittel 4 Plantema, hvor planarbeidet avgrenses og defineres har en valgt ut fire overskrifter, kalt kjernetema. Disse er Industri, natur, klima og energi. Bakgrunnen for at nettopp disse kjernetemaene er valgt ut er beskrevet på side to:

Vi løser ikke samfunnsflokken ved å kun jobbe med enkelte tema for seg selv. Hvert enkelttema i flokken har sine egne utfordringer og muligheter. Å arbeide med dette som samfunnsflope innebærer at forholdet mellom industri, energi, klima og natur må utgjøre en kjerne i arbeidet med en ny regional plan.

Kommunedirektøren er enig i - og mener at dette er gode kjernetema for planarbeidet. Men, det savnes et femte som vi mener er grunnleggende viktig for å løse den beskrevne samfunnsflokken, nemlig infrastruktur. Vi tenker her særlig på infrastruktur som grønn industri og energi er avhengig av som gode veier, havneinfrastruktur og nett for distribusjon av elektrisk kraft. Selv om kjernetema energi er ment å omfatte distribusjon av energi (nett) så bør dette etter vårt syn løftes ut som et selvstendig kjernetema hvor det inngår sammen med øvrig relevant infrastruktur. Infrastruktur er i noen grad beskrevet og jobbet med i andre regionale planer slik som regional plan for mobilitet og regional plan for senterstruktur og handel (som foreløpig ikke er gjeldende). Viktigheten av god infrastruktur er pekt på i en rekke lokale planer i Agder. Eksempelvis i strategi for verdiskaping i Kristiansandsregionen, lokale kommuneplaner, næringsplaner og klima og miljøplaner og ikke minst Regionplan Lister og kommuneplanens samfunnsdel i Lyngdal.

Vi vil forøvrig vise til Rogalands vedtatte plan for grønn industri s. 35 hvor følgende står: *Regionens største utfordring for å realisere mulighetene i det grønne skiftet, vil fram mot 2030 være knyttet til nett og distribusjonen av kraft, samt høyt prisnivå. Det er derfor behov for økt tempo i nettutviklingen og at Rogaland blir høyt prioritert i nasjonale planer for nettutvikling.*

I tillegg viser vi til at i regionplan Lister er det pekt på at regionen er en storprodusent av fornybar vannkraft, og har viktige fortrinn gjennom eksportrettet prosessindustri samtidig som forbedret infrastruktur kan gi økte muligheter for verdiskaping og utvikling av regionen (s.12). I vår kommuneplan er et av målene: I Lyngdal har vi

infrastruktur og arealer som tiltrekker ny og variert næring. Her er et av tiltakene (Slik vil vi nå det:) å knytte sammen kommunen og regionene ved hjelp av god infrastruktur. Vi foreslår derfor som en del av høringssvaret at infrastruktur legges til som et 5. kjernetema.

I avsnittet som omhandler kjernetema energi er det påpekt at planprogrammet ikke skal være til hinder for relevante diskusjoner om framtidens energispørsmål og at kjernekraft derfor vil være en del av planens innhold. Kommunestyret i Lyngdal vedtok 8. mai i år å gi kommunedirektøren fullmakt til å fremforhandle selskapsavtale mellom partene Norsk Kjernekraft AS, Lyngdal kommune, Farsund kommune, og eventuelt andre aktuelle selskap med formål å utrede kjernekraftverk i kommunene og føre selskapet frem mot konsesjon og oppføring av kjernekraftverk. På bakgrunn av dette ser vi positivt på at planprogrammet inneholder formuleringer som viser at kjernekraft skal være en del av planens innhold og foreslår at vi løfter dette fram i høringssvaret.

I kapitlet plantema og spørsmål til arbeidet har en valgt å ikke beskrive utredningsbehov. I stedet er det formulert spørsmål til det videre planarbeidet. I planprogrammet er hensikten med spørsmålene forklart slik: *Alle spørsmålene som presenteres nedenfor skal ikke besvares direkte i planarbeidet, men fungerer som en invitasjon til refleksjon over det videre planarbeidet.* På den ene siden syns vi dette er et godt grep og det stilles gode spørsmål som er relevante og gode utgangspunkt for refleksjon. Likevel skulle vi gjerne sett at det var formulert noen forpliktende utredningsbehov. Dette kunne dannet grunnlag for videre arbeid i egne arbeidsgrupper, der lokale ressurser med sin kunnskap blir involvert. I kapitlet som beskriver medvirkning vises det til at det skal være utstrakt medvirkning. Med en mer forpliktende beskrivelse av utredningene som skal gjøres, tror vi også medvirkningen vil bli bedre. At man har en felles forståelse av utfordringer og muligheter og hvilken kunnskap planarbeidet skal basere seg på, er etter vårt syn avgjørende for å skape legitimitet og støtte til planprosessen når planen skal vedtas. Her vil vi også påpeke at i plan og bygningsloven står det at planprogram for regionale planer skal gjøre rede for behovet for utredninger. (Pbl § 4-1, 2. ledd)

Det savnes en nærmere begrunnelse for hvorfor havrettet næring, med unntak av energiproduksjon, ikke skal være en del av den regionale planen. I punkt 4.4 fremgår det at dette utelukker marine næringer med aktivitet i sjø, som havbruk. Vi vil her påpeke at fylkeskommunen både er vannregionmyndighet for vannregion Agder som nå har et særlig fokus på kystvann, jamfør gjeldende vannregionplan. Fylkeskommunen ga i 2024 Innakva klynge i oppdrag å revitalisere arbeidet med Blått kompetansesenter Sør i henhold regionplanens mål: Verdiskaping er basert på bærekraftig bruk av menneskelige ressurser og naturressurser og *veien til målet*: Utvikle kompetansesentre og bedriftsnettverk for blå og grønn verdiskaping. Det er utarbeidet en strategiplan for Innakva klynge med seks hovedområder en vil fokusere på de kommende årene. "Rammevilkår og politikk" og "klima, miljø og bærekraft" er to av dem.

Med tanke på den potensielt store betydning havbruk kan få, hvor det også er påpekt stort potensiale særlig for lavtrofisk oppdrett i Agder i årene framover og med henvisning til den kompetanse og de miljøer fylkeskommunen selv har bidratt til å etablere, så er det litt overraskende at ikke dette temaet også skal omfattes av planen. Lavtrofisk oppdrett er oppdrett av arter lavt i næringskjeden som ikke er avhengig av å bli tilført næringsstoffer utenfra. Typiske eksempler på dette er blåskjell (og andre typer skjell), tang og andre arter. Generelt oppfattes slik oppdrett å ha lite eller ingen av de negative miljøeffekter som eksempelvis lakseoppdrett har vært forbundet med. Vår vurdering er at en her utelater et potensielt viktig næringspolitisk område, som er en del

av løsningen på nettopp den samfunnsfloken som er utgangspunktet for dette regionale planarbeidet. Flere internasjonale rapporter peker på at dyrking og fangst på lavtrofiske nivåer er den mest bærekraftige måte å øke global matproduksjon på. Lokale utredninger gjennomført av NIVA, på oppdrag av Agder fylkeskommune (prosjektet "SAMAGDER - sjøarealer på Agder" utført av Norsk Institutt for Vannforskning (NIVA), viser at det er potensiale for nettopp slik produksjon i kystområdene i Agder.

Det fremgår av kapittel 4.6 at planen skal inneholde både plankart og regionale planbestemmelser ved behov. Det er vår oppfatning at det er lite støtte i kommunene til å ta i bruk planbestemmelser som griper inn i det lokale selvstyret og at det planutkast som inneholder planbestemmelser sannsynligvis ikke vil kunne bli vedtatt. I gjeldende nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging framkommer det at "Planprosesser som er åpne og involverende gir legitimitet til vedtatte planer. Det er samtidig viktig at planene er realistiske og legger til rette for effektiv ressursbruk i det offentlige og for private." Vi vil derfor foreslå at det tilføyes en setning etter setningen: *Regionplan Agder 2030 legger føringer om at planen skal inneholde plankart og regionale planbestemmelser ved behov.* Ny setning: Det vil ikke bli foreslått regionale planbestemmelser som en del av dette planarbeidet med mindre det er støtte til dette både i kommunen(e) som blir berørt og det for øvrig er bred støtte til den aktuelle planbestemmelsen.

I kapittel 5. under organisering bør de ulike plan- og næringsnettverkene som finnes i regionen nevnes. Lister har et plan- og næringsnettverk som vil kunne bidra direkte inn i den foreslåtte prosjektgruppen og være en ressurs i å finne gode representanter til referansegruppen. Ved å bruke de eksisterende nettverkene, kan en legge til rette for effektive planprosesser og tilføre arbeidet verdifull lokal kunnskap. Vi vil derfor foreslå at det legges inn en ny setning øverst på side 15: De regionale plan og næringsnettverkene inviteres inn i planarbeidet og bidrar til å finne gode kandidater til prosjekt- og referansegruppe.

Det er foreslått en egen fase for utvidet medvirkning (Pkt. 5.3). Dette mener vi er et godt grep. Det er viktig at det legges opp til reell medvirkning som gir prosjektgruppen kunnskap og informasjon på et så tidlig tidspunkt at det kan benyttes i arbeidet. Av forslaget framgår det at utvidet medvirkning skal foregå i perioden januar til april 2026. Dermed vil denne prosessen gå før planforslaget ferdigstilles administrativt og vil kunne bli viktig for det endelige resultatet.

Konsekvenser for levekår

Ingen direkte konsekvenser av vårt høringssvar. Planen kan få betydning for levekår og foreslått planprogram med de justeringer vi foreslår vil etter vår vurdering legge til rette for en positiv utvikling. Det er imidlertid svært vanskelig å kunne gi en sikker vurdering av dette nå.

Økonomiske konsekvenser

Ingen direkte konsekvenser av vårt høringssvar. På side 5 i planprogrammet står det at ny regional plan skal *"ta utgangspunkt i strategien for kraftforedlende industri, samtidig som planen skal fungere mer som et styringsverktøy for kommunene, der hensyn til energi, natur og samfunnsøkonomi blir avveid."* Temaene som planen skal omhandle er svært viktige for dette hensynet og med de justeringer vi foreslår vil en også her kunne legge til rette for en positiv utvikling for dette hensynet. Det er her også svært vanskelig å kunne gi en sikker vurdering av dette nå.

Konsekvenser for klima og miljø

Vurderes som positive. Det er i planprogrammet pekt på at planen skal følge opp fylkeskommunale mål om miljø, klima og arealbruk og bidra til bedre måloppnåelse.

Vedlegg:

Høringsbrev

Forslag til planprogram.PDF

AGDER FYLKESKOMMUNE

Postboks 788 Stoa

4809 ARENDAL

Deres ref:

Vår ref: 2025/142381

Dato: 09.09.2025

MATTILSYNETS UTTALELSE TIL PLANPROGRAM FOR REGIONAL PLAN FOR GRØNN INDUSTRI OG ENERGI - SAK 25/13030

Vi viser til høring og offentlig ettersyn av planprogram for regional plan for grønn industri og energi, mottatt den 6.6.2025, ref. deres saks nr. 25/13030.

Vår rolle

Mattilsynet er statlig sektormyndighet for områdene planter, fisk, dyr, mat og drikkevann. Som høringsinstans har vi i oppgave å bidra til å ivareta nasjonale og regionale interesser innenfor våre forvaltningsområder.

Konklusjon

Mattilsynet forventer at planprogrammet for grønn industri og energi ivaretar Mattilsynets sektorområder for planter, fisk, dyr, mat og drikkevann i videre planprosesser. Naturområder må forvaltes på en slik måte at det ivaretar drikkevann, dyrevelferden, dyrehelsen og matproduksjonen.

Bakgrunn for saken

Fylkestinget i Agder har vedtatt at fylkeskommunen skal utarbeide en regional plan for grønn industri og energi, som en del av oppfølgingen av Regionplan Agder 2030. Planen tar utgangspunkt i behovet for å kutte klimagassutslipp og bevare natur, samtidig som regionen utvikles med industri og produksjon av ren energi.

Vannforsyning

Vårt ansvarsområde er å beskytte eksisterende og framtidige drikkevannskilder og sikre leveringssikkerhet for trygt og nok drikkevann til innbyggerne. En føre-var-tilnærming må legges til grunn for å beskytte drikkevannskildene på kort og lang sikt. Drikkevannskildene er en begrenset ressurs som må tas vare på.

Drikkevannsforsyningen er kritisk infrastruktur som samfunnet er avhengig av for å ivareta grunnleggende behov og å opprettholde funksjonalitet.

Arealer for etablering av for eksempel vindkraft, solkraft, batterifabrikker, CO₂-anlegg, forbrenningsanlegg/gjenvinningsanlegg og annen forurensende aktivitet må ikke komme i konflikt med arealer som er avsatt til beskyttelse av nedslagsfelt og vanntilsigsområder.

Kommunens overordnende risiko og sårbarhetsanalyser skal ivareta sikkerheten i drikkevannsforsyningen jf. nasjonale mål for vann og helse nr. 11. I ROS må man også ta høyde for konsekvensene utbygging og en eventuell forurensning fra energiproduksjon kan få. Forurensning av drikkevann og bortfall av vann medfører risiko for liv og helse, og kan få store konsekvenser for samfunnet.

Samfunnssikkerheten er avhengig av tilfredsstillende drikkevannsforsyning. Her viser vi til de Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027 «6.4 Rent og trygt drikkevann. Kommunene har ansvar for å sikre husholdningene og næringslivet tilgang på tilstrekkelige mengder helsemessig trygt drikkevann. Dette er en forutsetning for god helse og et velfungerende samfunn».

Landbruk og matproduksjon

Energiproduksjonen kan medføre utslipp av stoffer som spres til beiteområder og dyrkamark, noe som kan føre til opphopning av disse stoffene i næringskjeden. Det må vurderes om forurensningen kan bli så omfattende at det som produseres i nærheten er trygt dersom det skal brukes til humankonsum.

Dyrevelferd og dyrehelse

Ved planlegging av produksjon av ny energi er det viktig å vurdere hvordan dette kan påvirke naturlige leveområder for fugler og vilt. Nedbygging av viktige områder for dyr kan føre til stress og dårligere levekår for dyrene. Ivaretagelse av naturområder som viktige habitat, beiteområder og trekkveier kan bidra til bedre dyrevelferd. Naturområder må forvaltes på en slik måte at det ivaretar dyrevelferden og dyrehelsen.

Med hilsen

Mattilsynet, tilsynet

Eli Marie Thompson
seniorinspektør

Jorunn Aasgaard Grini
avdelingsleder

Dokumentet er godkjent elektronisk / This document has been electronically approved

Kopi til:

STATSFORVALTEREN I AGDER

Agder Fylkeskommune
postmottak@agderfk.no

Sak 25/13030 - Regional plan for grønn industri og energi - høringsinnspill til forslag til planprogramⁱ

Motvind Sørvest har vel 4.200 medlemmer i Agder og Rogaland og er regional organisasjon under landsdekkende Motvind Norge med omtrent 24.000 medlemmer. Motvind Norge arbeider for å sikre at areal- og energiforvaltningen/politikken er sosialt, økonomisk og miljømessig bærekraftig.ⁱⁱ

Motvind Sørvest har følgende kommentarer og innspill til høringen.

Dokumenter det vises til som førende - er allerede utdaterte

Endringene skjer nå så raskt mht markedsmuligheter og etterspørsel etter kraft at plan/planprogram kunne vært endret til «Hvordan ivareta regionale interesser i et globalt marked for kraft» - eller noe lignende. Markedet for grønt hydrogen uteblir eller er kraftig forsinket, det samme gjelder i stor grad grønn ammoniakk – selv om ulike støtteordninger fra EU og fra Enova kan påvirke etableringer. Uansett er det dårlig bruk av store mengder (magasinert) vannkraft. Batterisatsinger i Norge og i Sverige havarerer, satsing på grønt stål i Sverige er lagt på is, Morrows skjebne er uklar. Økonomien i havvind er pt dårlig, og det er få tilbydere til norske prosjekter. Det er også økende motstand mot offentlig pengebruk til «grønne» prosjekter, og det er stor motstand mot vindkraft. Datasentere har tatt over majoriteten av etterspørsel etter ny kraftⁱⁱⁱ, markedet er preget av spekulasjon både i Norge og andre steder. Næringsliv i sørvest strever med andre kraftpriser enn konkurrenter i andre deler av landet. Klimakutt er fortsatt i stor grad et resultat av elektrifisering av olje/gass – med effekt på norske utslipp, men med usikker, om noen effekt på globale utslipp. Globale klimautslipp fortsetter å øke, mens Europa i stor grad holder fast ved sin satsing på uregulerbar sol og vind. I Norge satses det på effektoppgradering av vannkraft for å balansere stadig større variasjoner i markedene vi er knyttet til. Det er også flere pumpekraftprosjekter – noe som vil generere inntekter for energiselskapene og effektbalanse til sol/vind, men gir mindre kraft nasjonalt. Det kreves mye energi for å pumpe opp store mengder vann til senere bruk. Både effektoppgradering og pumpekraft kan ha store konsekvenser for natur og miljø. Samtidig er vindkraftutbyggere på frierferd i mange Agder-kommuner, særlig kommuner med intakte landskap, mye verdifull natur – og dårlig kommuneøkonomi.

Men, et vedtak er et vedtak. Videre følger innspill til foreliggende forslag til planprogram:

Tittel og forsidebilde

Oppdraget er gitt av fylkesutvalget ved vedtak^{iv}, og har samme ordlyd som tittel planprogram. Vedtaket gir ingen mål, definisjoner eller rammer for arbeidet, annet enn å vise til Plan- og bygningslovens generelle krav til utarbeidelse av planer.

Forsidebildet er KI-generert og viser et naivt og kunnskapsløst bilde av energi, natur og samfunn. Det frarådes på det sterkeste å bruke bildet.

Kapittel 2. Behovet for en regional plan

Mål, forutsetninger og rammer/avgrensinger for plan og planarbeid bør framgå tydelig i begynnelsen av dokumentet. Ref PBL §4.2.

Noen eksempler:

- Ønsket effekt av planen «En plan som forplikter til felles prioriteringer og satsinger innen utvikling av grønn industri og energi»
- «Forholdet mellom industri, energi, klima og natur må utgjøre kjernen i arbeidet med ny regional plan»
- «Formålet med planarbeidet er å søke regionale løsninger på fem spørsmål:
  1. Hvilke prioriteringer er nødvendige for å sette kurs mot lavutslippssamfunn?
  2. Hva må til for å sikre at kraftutbygging og industriutvikling skjer på naturens premisser?
  3. Hvordan bør vi legge til rette for verdiskaping og mer bærekraftig industri?
  4. Hva skal til for å sikre stabil og tilstrekkelig tilgang på energi i årene som kommer?
  5. Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?
- «Planen skal ikke ta for seg klimatilpasning...» Kap 4. Klima
- Først i slutten av kapittel 4 kommer flere områder som utelukkes (havrettet næring, med unntak av energiproduksjon..., mineralutvinning og massehåndtering)

Det savnes en referanseliste over hva som er styrende dokumenter (min. lov, forskrift, vedtak) og hva som er dokumenter på samme nivå, retningslinjer, referansedokumenter etc som planprogram/plan. Dette er også viktig siden «føringer for arbeidet» lister opp dokumenter som anvender krav pt ikke innført i norsk lov (Strategi for kraftkrevende industri på Agder). Planen henvende seg til en rekke ulike aktører, som ikke nødvendigvis har hele bildet klart.

Det er behov for definisjoner og klargjøringer. De innledende kapitlene og eksisterende planer det vises til, er preget av floskelpregede mål og uttrykk som mangler nødvendige definisjoner og klargjøringer.

Noen eksempler:

- «Omstillingen skaper behov for flere grønne arbeidsplasser» - må defineres og helst dokumenteres
- «Grønn energi» må defineres. Omfattes tilgjengeliggjort energi v/ENØK og energieffektivisering? Gasskraft med CCS? Kjernekraft?
- Bruken av uttrykket «grønn industri» bør revurderes, i hvert fall beskrives nærmere, både «grønn» og «industri».
- «Fornybar energi» omfattes av planen og har en noe avgrenset definisjon, litt innpakket – og først i kap 4..
- «Fylkeskommunen skal sette konkrete energimål og sikre at klima vektlegges i planleggingen»? (Kap 3.) Hva er et energimål? Total produsert? Økt tilgjengelig energi? Kraftoverskudd? Effektoverskudd? Energiforbruk ift produsert energi i fylket?

«Grønne arbeidsplasser» har ingen offisiell definisjon, men forstås oftest som erstatning for «brune» arbeidsplasser, altså arbeidsplasser knyttet til fossilindustrien. Hvor stor er sysselsettingen på Agder knyttet til fossilindustrien og når og hvordan, med hvilke konsekvenser tenkes omstillingen gjennomført? Skal planen omfatte kun industri – og i tilfelle hva slags industri? Er et lefsebakeri eller et gartneri industri?

Det vises til Regionplan Agder - «å utvikle Agder til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region». Hvor omfattende er behovet for «omstilling» av Agder? Fylket har pt overskudd av fornybar kraft – som må forvaltes klokt.

Er behovet for «flere grønne arbeidsplasser» reelt? Er det (virkelig) behov for flere arbeidsplasser, eller er det behov for nye kvalifikasjoner, altså omskolering og kompetanseheving? Til hva? Og fra hva? Dersom det ikke er behov for flere arbeidsplasser på Agder, hvilke næringer skal ha færre ansatte? Eller satses det på tilflytting og befolkningsvekst – eller arbeidsinnvandring?

De aller fleste arbeidsplasser og arbeidsoppgaver i dag - må videreføres. Hvordan sikres disse – og reduksjon av klimautslipp for disse?

Kapittel 3. Føringer for arbeidet

«Regionplan Agder 2030»^v er førende for arbeidet. «Formålet med planen er å utvikle Agder til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region i 2030 – et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levevilkår». Betyr dette at Agder IKKE er ovennevnte pr nå – mht hva og i hvilken grad? Hva er status? Dette må være kjent før man lager et planprogram for gjennomføring av deler av saksområdet? **I hvilken kontekst vurderes om Agder er «miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region»?**

Regionplan Agder viser blant annet til «Strategi for kraftforedlende industri på Agder»^{vi}: *«Agder skal være en attraktiv region for etablering av ny grønn, fossilfri, sirkulær og bærekraftig, kraftforedlende industri, basert på regionens fortrinn og egne kraftressurser.»*

«Strategi for kraftforedlende industri på Agder» er allerede foreldet! Og hva betyr det at dokumenter er «førende for arbeidet»? Det vises til overambisiøse, store og komplekse planer for satsinger i Norrbotten og for Morrow. Igjen er ikke «grønn» definert. Hva innebærer «fossilfri»? Hva innebærer «bærekraftig» i denne konteksten? Hva er «kraftforedlende» industri – er ikke all industri det? Hva skiller «kraftforedlende» og kraftkrevende? Hva defineres som «industri»? Hvorfor er «industri» et strategisk mål? Det vises til EU-mål og direktiver som i helhet ikke er innført i Norge og det vises til utsatte, utdaterte eller ikke kommersielt gjennomførbar hydrogen- og batteriproduksjon som muligheter. Dokumentet har klima- og miljømål, EU-taksonomi (innført), men det forskutterer planer og direktiver hvor ikke alle pt er innført i Norge, da kan det neppe være et styrende dokument.

Det antas videre at «Statlige planretningslinjer for klima og energi»^{vii} er en retningslinje, men ikke et krav/styrende dokument.

Det er overfokusering på ny fornybar energiproduksjon i føringene, selv om Agder har solid kraftoverskudd - hvorfor?

Kapittel 4. Plantema og spørsmål til arbeidet

Det er BRA at planprogrammet hovedsakelig tar utgangspunkt i dagens situasjon, dagens sterke sider, status på området – før spørsmål knyttet til videre utvikling stilles. Evaluering, evt oppdatering av eksisterende planer og strategier kan også inkluderes.

Særlig bør samfunnsøkonomiske betraktninger innarbeides. Hittil kan det synes som om arbeidsplasser, lønnsevne og skattbart overskudd ikke er på samme nivå som «fossilnæringen» og tilknyttede virksomheter.

Kjernetema: Industri

Igjen savnes definisjonene – og det er tilsynelatende mer vekt på nye industriinvesteringer – enn at eksisterende næringsliv sikres rammebetingelser, inkludert levelige energipriser - og kan videreutvikles og

gi nye satsinger. Det er muligens på tide å evaluere noen av strategirådene i «Strategi for kraftkrevende industri på Agder», for eksempel disse:

«Aktuelle industriparker i Agder bør inn i en planprosess med klare rammer og mandat for gjennomføring. Disse industriparkene bør tilfredsstille kravene til større industrielle etableringer spesielt med hensyn til areal, krafttilgang og nødvendig infrastruktur.»

«Kommuner som kan ha aktuelle lokaliteter for kraftforedlende industri bør ta stilling til dette gjennom en helhetlig arealstrategi til kommuneplanen.»

Det kan synes som det er nye, store aktører med stort kraftforbruk, få ansatte – og kanskje lite tilbake til samfunnet – som er ønskelig i vår region? Det vises også til Fylkesutvalgets vedtak vedr tilrettelegging av næringsareal på Støleheia og vedtak vedr Nye Stemmen transformatorstasjon – hvor tomme selskaper spekulerer i tilgang til kraft for etablering av særdeles kraftkrevende datasentervirksomhet – med forklaring nye grønne arbeidsplasser?

Ang spørsmål:

- Hva er erfaringen med eksisterende strategi for tilrettelegging av store industriarealer nær nødvendig infrastruktur/krafttilgang? (Nytt)(kan evt plasseres under Energi)
- Det mangler spørsmål knyttet til behov for dagens næringsliv (Nytt)
- Det mangler spørsmål ang oppgaver for eksisterende industri/næring som har aktiviteter knyttet til energieffektivisering og energiproduksjon (Nytt)

Kjernetema: Energi

Det kan og bør sies noe innledende om kraftsituasjonen i Norge, i NO2 og på Agder. Vi vet at total norsk kraftproduksjon i 2024 var 157,2 TWh, av dette ble 55,5 TWh (36% av total norsk kraftproduksjon, 90 % av dette var vannkraft) produsert i prisområde NO2, hovedsakelig Agder og Rogaland. Total norsk netto krafteksport var 18,4 TWh. Ifølge «Strategi for kraftkrevende industri på Agder» er Agder fylkes kraftoverskudd 7 – 8 TWh. Grunnet bl.a mange utenlandskabler fra NO2 og mindre bra overføringsnett mellom regionene, har NO2 siden 2022 hatt høyere priser enn andre regioner. Grunnet samme forhold, vil ny kraftutbygging i regionen ha liten eller ingen effekt på priser. Hele Danmark hadde i 2024 en fornybar kraftproduksjon på ca 30 TWh.

Norge produserer ca 28.000 kWh fornybar energi pr innbygger pr år.

Danmark produserer 4-5.000 kWh fornybar energi pr innbygger pr år.

Tyskland produserer ca 3.000 kWh fornybar energi pr innbygger pr år.

Vi «svømmer i» fornybar energi ift våre naboer^{viii}, og vi er høyest elektrifisert. I stedet for å sløse med kraften, bør vi husholdere godt, bruke den klokt. Og spare natur!

Vi må ta inn over oss at fornybar energi er en begrenset og verdifull ressurs.

Planen skal iht forslag planprogram omfatte lagring av energi med tanke på beredskap og nevner pumpekraft, hydrogen og batterier. Her er det kardinalfeil å ikke ta med at vannkraftens flerårsmagasiner er vår viktigste energisikkerhet og beredskap!

Se opp for påstander: «Energieffektivisering og ressursbruk er også en del av planen, både av hensyn til miljøet, for å redusere kostnader og fordi det bidrar til å møte utfordringer knyttet til begrensede energiressurser». Både energieffektivisering og (reduert) ressursbruk kan i mange tilfeller redusere

konstnader, men det er ingen naturlov. Lønnsomhet kan være avhengig av priser på energi, av tilskuddsordninger og kundekrav m.v. og bør knyttes til dette.

Ang spørsmål:

- Bør kommuner styre norsk og regional energipolitikk gjennom å tilrettelegge areal til kraftkrevende virksomhet?(Nytt)
- Det er bra at tilgjengeliggjort energi vha ENØK og energieffektivisering (omfatter mer enn ENØK) er omfattet i et eget punkt!
- Hvordan ivareta energisikkerhet, sikkerhet for leveranser og beredskap? (f.eks krav til magasinfylling)(Nytt)
- Bør ny kraftbruk prioriteres og forbeholdes noen formål?(Nytt)
- Hvordan sikre regionen konkurransedyktige priser? (Nytt)
- Hva er effekten av ilandføring av Sørlige Nordsjø II, evt konsekvensene hvis det ikke blir noe av?(Nytt)
- Planen bør også omfatte bioenergi (Nytt)
- Planen bør ha kjernekraft som eget punkt og relatere dette til kompetanse olje/gass og kraftkrevende virksomhet, f.eks datasentere (Nytt)

Kjernetema: Natur

Natur bør være første Kjernetema! Fordi natur/miljø er forutsetning og ramme for alt annet, ikke bare et konsekvensområde. Natur og naturmangfold er under press, og arealtap er den viktigste årsaken til at arter og naturtyper står i fare for å forsvinne. Vi har signert FNs Naturavtale^{ix} - som er like forpliktende som Klimaavtalen. Vi vet også at vern av natur er klimatiltak og klimaberedskap.

Åpning av mulighet for erstatningsområder er et feilspor! Erstatning og tilbakeføring vil ha en kostnadsside som med stor sannsynlighet begrenser faktisk tiltak. Man kan heller ikke erstatte eller tilbakeføre myrer bygget opp gjennom årtusener, flere hundre år gamle trær, sammenhengende leveområder, økosystemer – eller arter.

Ang spørsmål:

- Føre- var-prinsippet og FNs Naturavtale bør ligge til grunn (endring)
- Kan Agder gå inn for arealnøytralitet?(Nytt)
- Hva betyr natur og landskap for identitet, livslyst og helse? (Nytt)
- Hvordan videreutvikle samfunnet uten å ødelegge natur og miljø? (Nytt)

Kjernetema: Klima

«Et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår. Det betyr at vi må vekte omstillingen til et samfunn med lavere utslipp sterkt.» UFF-rammeverket er OK. Men se også innledning vedr fornybar energi status under kjernetema energi.

Ang spørsmål:

- Hvilke tiltak må til for at eksisterende næring (industri) kan kutte i sine utslipp? (Nytt)
- Hvordan kan vi kutte i direkte, sikre klimautslipp? (Eksisterende næring, samferdsel, båttrafikk, cruise, arealinngrep...)(Nytt)

- Hvordan kan Agder ta en aktiv rolle i prioritering av ny energibruk? (Nytt)(omfatter både eksisterende næring og påvirker samfunnsøkonomi og klimautslipp)
- Hvordan kan vi unngå at omfattende krav og planer IKKE får negative konsekvenser for levekår?(Nytt)

Kjernetemaene samlet

«Planen handler om å legge til rette for verdiskaping og sikre tilstrekkelig energiforsyning, innenfor rammene av klima- og naturhensyn. Temaene henger tett sammen – for eksempel er fornybar energi både del av løsning på klimautfordringene og en mulighet for verdiskaping, men kan samtidig komme i konflikt med naturverdier som også er viktige for klima.»

Mer fornybar kraft, i praksis vind og sol – er ikke svaret på alle spørsmål. Fornybar energi i seg selv gir INGEN klimautslippsreduksjoner, det gir pt økt variabel produksjon, mer nett, livsløps faktiske klimautslipp, utfordringer med balanse og frekvens, miljøproblemer, tapt natur – og økte systemkostnader^x. Det er også lite lokal verdiskaping å spore som resultat av vindkraft.

Ang spørsmål:

- «Hva er det viktigst å unngå dersom vi skal oppnå noe innenfor alle planens kjernetema?» Godt spørsmål!
- «Hva gir mest energi, flest arbeidsplasser eller mest verdiskaping, for minst mulig naturinngrep?» Svaret er faktisk kjernekraft... hvis vi ønsker flere/mer kraftkrevende virksomheter
- Hvordan få til mest mulig verdiskaping med lavest mulig energibruk? Altså redusere energiintensiteten (Nytt)

Konsekvensutredning

Det bør klargjøres hvilke konsekvensområder som skal utredes. PBLs krav til risiko- og sårbarhetsanalyser (§4.3) og krav til konsekvensanalyser (§14.2) er et minimum.

Mulige virkninger på natur, miljø, klima, helse, samfunnsøkonomi og andre næringer bør inngå.

Det bør klargjøres hvordan bærekraftskriteriene evt skal nyttes:

AGDER
fylkeskommune

Strategi for kraftforedlende industri på Agder

Tema	Strategier og handlingsplaner	Utvählte EU-reglement med relevans for Norge gjennom EØS-avtalen
1 Overgang til sirkulærøkonomi	Handlingsplan for sirkulærøkonomi	• Fornybardirektivet
2 Null forurensning i Europa	Handlingsplan for ren luft og rent vann	• Vannrammedirektivet
3 Bærekraftige matsystemer	«Jord til bord»-strategien	• Gjædselsforordningen
4 Energi og resurseffektive bygg	Strategi for renovasjon av bygg	• Forurensningsforskriften
5 Ren, pålitelig og rimelig energi	Oppdatert energilovgivning og energiskattedirektiv	• Kvotehandelsdirektivet
6 Klimanøytralitet	Klimalov, klimamål, karbondioksidavgift og utvidet ETS	• Miljøkriminalitetsdirektivet
7 Bærekraftig mobilitet	Digitalisering og overgang fra vei til jernbane og skip	• Tømmerforordningen
8 Bevaring av Europas naturgoder (biomangfold og økosystemtjenester)	Strategi for biomangfold i 2030	• Rammedirektivet for bærekraftig bruk av pesticider
Grønn finansieringsstrategi		• EU-taksonomien

Tabell 1. Klima- og miljømål i EU-taksonomien, Kilde EU

Lillesand 22. september 2025

Motvind Sørvest v/ Tove Rasmussen, styreleder
appelrasmussen@gmail.com

Referanser

- iii <https://agderfk.no/politikk/horinger-og-offentlig-ettersyn/horing-planprogram-regional-plan-for-gronn-industri-og-energi.52358.aspx>
- ii <https://www.motvind.org/vedtekter>
- iii <https://www.statnett.no/for-aktorer-i-kraftbransjen/nettkapasitet-til-produksjon-og-forbruk/foresporsler-og-reservasjon-i-nettet/#alle-aktive-saker>
- iv <https://einnsyn.no/api/v2/fil?iri=http://data.einnsyn.no/899efd69-1e21-40e4-b682-55738120b47e>
- v <https://agderfk.no/vare-tjenester/regionplan-agder-2030/>
- vi <https://agderfk.no/vare-tjenester/naring-fou-og-internasjonalt-samarbeid/planer-og-strategier/strategi-for-kraftforedlende-industri-pa-agder/>
- vii <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2024-12-20-3359>
- viii <https://ourworldindata.org/grapher/per-capita-electricity-generation>
- ix <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/naturmangfold/innsiktsartikler-naturmangfold/naturavtalen/id2987476/>
- x https://publikasjoner.nve.no/rme_rapport/2025/rme_rapport2025_05.pdf

AGDER FYLKESKOMMUNE
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Vår dato: 03.09.2025

Vår ref.: 202512963-3 Oppgis ved henvendelse

Deres ref.: 25/13030-5 - Eirik Sand

Saksbehandler: Marilyn Marskar/

22959778/mmar@nve.no

NVEs uttalelse - Høring - Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi - Agder

Vi viser til brev datert 06.06.2025 med forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi.

Formålet med planen er å søke regionale løsninger på fem sentrale spørsmål, som alle må sees i sammenheng:

- Hvilke prioriteringer er nødvendige for å sette kurs mot et lavutslippssamfunn?
- Hva må til for å sikre at kraftutbygging og industriutvikling skjer på naturens premisser?
- Hvordan bør vi legge til rette for verdiskaping og mer bærekraftig industri?
- Hva skal til for å sikre stabil og tilstrekkelig tilgang på energi i årene som kommer?
- Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?

Om NVE

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er nasjonal sektormyndighet med innsigelseskompetanse innenfor saksområdene flom-, erosjons- og skredfare, allmenne interesser knyttet til vassdrag og grunnvann, og anlegg for energiproduksjon og framføring av elektrisk kraft. NVE er konsesjonsmyndighet etter vannressursloven og energiloven.

NVEs uttalelse - generelt

Planprogrammet har en god oversikt over nasjonale – og regionale føringer som er relevante for den regionale planen. Vi har ingen konkrete merknader til selve planprogrammet. Det virker godt gjennomarbeidet. Vi har tatt med noen innspill som kan være relevante i den videre prosessen med å utvikle et planforslag og som kan bidra til å opplyse om kunnskapsgrunnlag, medvirkning og konsesjonsbehandling etter energiloven og vannressursloven.

Her er det informasjon om de ulike konsesjonstypene NVE har ansvaret for: [Konsesjon - NVE](#). Kjernetema for planen er forholdet mellom industri, natur, klima og energi. Våre innspill er delt inn etter kjernetema.

NVEs uttalelse - industri

Planen vektlegger at industrietableringer må vurderes i sammenheng med infrastruktur og dagens arealbruk. Regionale planer kan avklare overordnede utviklingsmål på tvers av kommunegrensene, og gi en helhetlig vurdering av kraftproduksjon og kraftforbruk i sammenheng med andre bruks- og verneinteresser, samt kapasiteten i kraftnettet.

Kraftkrevende industri

Ved etablering av kraftkrevende næring og industri skal mulighetene for energiforsyning vurderes, jf. [Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet - regjeringen.no](#).

Å legge til rette for grønn industri i regionen, inkludert kraftkrevende industri som datasenter, hydrogenanlegg etc, krever kunnskap om kraftsystemet i regionen. Det er de regionale nettselskapene og Statnett som må vurdere om tilknytning til ny grønn industri er driftsmessig forsvarlig, eller om det er behov for investeringer i regional- eller transmisjonsnettet for å levere den mengden kraft som industrien legger opp til.

Å legge til rette for ny kraftproduksjon vil kunne medføre behov for å styrke nettet. Det er viktig med tidlig kontakt med nettselskaper for å avklare kapasiteten i nettet og eventuelle behov for kraftledninger. Valg av nettløsning vil kunne ha en del å si for hvem som blir berørt av anlegget. For mer informasjon, se NVEs nettside om [Krav til avklaring av nettkapasitet for kraftproduksjon - NVE](#).

Det er viktig at tiltakshaver, forslagsstiller og kommunen er klar over at tiltak i overliggende nett som er nødvendig for å tilknytte industrien, kan berøre andre kommuner og fylker enn der industriområdet etableres. En må regne med at nettselskapets utredning av kraftforsyning og påfølgende konsesjonsbehandling i NVE er tidkrevende prosesser, da det er mange interesser som skal ivaretas.

PlanNett

På [PlanNett](#) er det mulig å søke opp utbyggingsplaner for de største nettanleggene i Norge. Nettutredningene som finnes på PlanNett er viktige grunnlagsdokument i NVEs arbeid med vurdering av konsesjonssøknader for energianlegg, spesielt i konsesjonssøknader for større kraftledninger. Tjenesten PlanNett er under utvikling og er foreløpig frivillig å bruke av nettselskapene.

Ved behov for vann til produksjon/kjøling til grønn industri

En del «grønn industri» krever store mengder vann i produksjonen og/eller til kjøling. Dersom det er aktuelt å benytte vassdrag eller grunnvann til vannforsyning og/eller kjøling, skal lokalisering, omfang og eventuelle virkninger for vannreservoaret beskrives i reguleringsplaner. Større vannuttak kan være konsesjonspliktig etter vannressurslovens § 18 eller § 45, men bør fortrinnsvis avklares gjennom arealplanprosessen, jf. § 20 d) om

samordning av tillatelser gjennom reguleringsplan. Mer informasjon finnes på NVEs nettsider om [Vannuttak og fysiske inngrep i vassdrag - NVE](#).

Overskuddsvarme

Fra og med 01.04.2025 gjelder forskrift om kost-nytteanalyse av mulighetene for å utnytte overskuddsvarme: <https://lovdata.no/forskrift/2024-09-25-2263>.

Krav om å gjennomføre en kost-nytteanalyse av mulighetene for å utnytte overskuddsvarme gjelder for datasentre med over 2 MW tilført elektrisk effekt og blant annet industrianlegg med over 20 MW tilført elektrisk effekt, og framgår av energiloven § 7-2 som ble vedtatt av Stortinget i mai 2023. I forskriften er det blant annet konkretisert hvilke tiltakshavere og anlegg som omfattes av plikten til å gjennomføre kost-nytteanalyse, unntak fra kravet, samt hva analysen skal inneholde.

NVEs uttalelse - energi

Planprogrammet viser til at kraftsituasjonen i Agder vil bli påvirket av utviklingen regionalt og internasjonalt. Planen omfatter veien fra kraftproduksjon, -distribusjon og lagring, frem til bruk av energien. Energilagring inkluderer tema som pumpekraft, hydrogen og batterier.

Ifølge innspill i planforum 29.8.2025 er det ønskelig å få opp kunnskap om kraftmarkedet i regionen. Vi vil anbefale at dere i planprosessen har god dialog med Statnett og nettselskaper med ansvar for regionalnettet. De sitter på mye kunnskap om krafttilgangen i regionen. Vi viser til avsnitt om kjernetema industri.

Batterianlegg

Bruk av batterianlegg i det norske kraftsystemet er relativt nytt og vi forventer at det blir mer aktuelt i takt med at andelen ikke-regulerbar kraftproduksjon øker. Batterianlegg inneholder flere elektriske komponenter som er nødvendige for å lagre, omforme og overføre strøm. Batterianlegg som er tilknyttet strømmettet, kan ha virkninger for kraftsystemet og er regulert av energilovgivningen, på samme måte som andre deler av kraftsystemet. For mer informasjon, se [Konsesjonsbehandling av batterianlegg - NVE](#)

Pumpekraft

Store variasjoner i strømprisene, og et forventet fremtidig effektunderskudd har skapt økt interesse for pumpekraftverk. Et pumpekraftverk anses som en overføring fra det nedre til det øvre kraftverksfeltet. En overføring gir økt tilsig og dermed et større kraftgrunnlag. For å veilede kommunene og andre som lurer på konsekvensene av pumpekraft, har NVE oppdatert sin side om [konsesjonskraft og konsesjonsavgifter](#), samt utarbeidet en [beregning av magasinprosent](#) med og uten pumpe og en [tilhørende forklaring](#).

Å legge til rette for fornybar kraftproduksjon

Ifølge [Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027](#) bør det tilrettelegges for mer fornybar energiproduksjon. Dette gjelder særlig i områder med planer om kraftkrevende næringsutvikling.

Når det planlegges større utbyggingsområder skal det vurderes om det kan produseres fornybar energi på området, jf. SPR klima og energi. I mange tilfeller handler dette om å vurdere solkraftanlegg, enten på tak eller på terreng, eller utnyttelse av bergvarme. Vi er også kjent med at det er foreslått vindkraftverk i tilknytning til det planlagte industriområdet på Omre, langs E18, i Grimstad kommune.

Det har vært endringer i regelverket de siste årene for energianlegg. Vi vil påpeke noen relevante endringer for solkraftanlegg og vindkraftanlegg som kan være aktuelle ha kunnskap om i arbeidet med den regionale planen.

Solkraftanlegg på land

Solkraftanlegg under 10 MW installert effekt skal behandles av kommunen etter reglene i plan- og bygningsloven. Forskriftsendringen gjelder fra 1.7.2025. Solkraftanlegg over 10 MW installert effekt skal behandles av NVE etter energiloven. For å prioritere ressursene best mulig og gi aktørene forutsigbare rammer, [innførte NVE i oktober 2023 kriterier for prioritering av solkraftsaker](#).

Vindkraftanlegg på land

Fra 1.7.2023 er det krav om områdereguleringsplan etter pbl. for vindkraftanlegg. Vindkraftanlegg skal over behandles etter energiloven. NVE kan ikke gi konsesjon til vindkraftanlegg på land før kommunen har avklart tiltaket etter plan- og bygningsloven. Se mer informasjon på regjeringens nettside om Fagtema i planlegging: [Vindkraft - planlegging av vindkraft etter plan- og bygningsloven - regjeringen.no](#).

KDD og ED laget en veileder som viser hvordan plan- og konsesjonsprosessene kan gjennomføres og samordnes, og hvordan kommuner, tiltakshavere, NVE og andre aktører kan bidra til effektive og gode prosesser for avklaring av vindkraftutbygging på land. Veilederen omtaler også kravene til utredning og medvirkning, og kravene til konsultasjoner med reindriften og øvrige samiske interesser. [Veilederen kan leses på Regjeringens nettsider](#).

Vannkraftanlegg

En av NVEs forvaltningsmessige oppgaver er å ha oversikt både over eksisterende kraftverk og potensial for nye prosjekter. På vår nettside er det data om utbygd og omsøkt vannkraft, samt informasjon om konsesjonsprosessen, se [Konsesjonsbehandling av vannkraft - NVE](#). Saksbehandlingen vil avhenge av tiltakets størrelse og hvilket lovverk søknaden skal behandles etter.

For konsesjonspliktige vannkraftanlegg inntil 1 MW er det i hovedsak kommunen som behandler søknadene og fatter vedtak. Mer informasjon finnes på vår nettside [Behandlingsprosess for nye vannkraftanlegg og O/U-prosjekter - NVE](#).

Nettilknytning

Det er nødvendig å få tildelt nettkapasitet for å kunne tilknytte kraftverk til nettet. NVE anbefaler at tiltakshaver tidlig kontakter områdekonsesjonær (det lokale nettselskapet) for å be om nettilknytning. Områdekonsesjonær har ansvar for å avklare tilknytningen med nettselskaper for regional- og transmisjonsnettet. Dersom kraftverk utløser behov for forsterkninger i regional- eller transmisjonsnett (spenning 132 kV til 420 kV), krever slike forsterkninger konsesjonsbehandling av NVE. For mer informasjon viser vi til NVEs hjemmesider - [Til deg som vil søke om konsesjon for nettanlegg - NVE](#)

Elektrifisering og behov for større ladestasjoner

Hvis regionale eller kommunale planer legger til rette for større ladestasjoner for farkoster (anleggsmaskiner, vogntog, biler, båter etc.) bør tilgang på kraft avklares med netteier i området.

Energieffektivisering

Det ble i 2023 lagt fram en [Handlingsplan for energieffektivisering i alle deler av norsk økonomi - regjeringen.no](#). Kommunenes rolle blir framhevet i handlingsplanen.

Kommunen har en sentral rolle i arbeidet for mer energieffektivitet og mer fleksibel energibruk gjennom rollen som planmyndighet, innkjøper, byggherre, tilrettelegger og koordinator. Valg som gjøres i arealplanleggingen vil legge grunnlaget for energibruk frem i tid.

Regjeringen er opptatt av at kommunene fortsetter å redusere egen energibruk gjennom energisparing og lønnsomme langsiktige effektiviseringstiltak, og lanserte i 2022 en egen støtteordning rettet mot utvalgte kommunale bygg. Ordningen administreres av Husbanken og omfatter tiltak som etterisolering av yttervegg og tak, bergvarmepumpe og utskiftning av vinduer. For info om tilskuddsordninger se [Nasjonale tilskuddsordninger - regjeringen.no](#) og “klima og klimatilpasning”.

NVE har i 2023 fått en ny rolle for å koordinere arbeidet med energieffektivisering nasjonalt, jf. [Handlingsplan for energieffektivisering i alle deler av norsk økonomi](#). Regjeringen vil opprette et eget kompetanseforum for utveksling av erfaring om energieffektivisering, kunnskap og informasjon mellom kommuner. NVE er i dialog med Kommunenes sentralforbund og Norsk kommunalteknisk forening for å finne målgrupper for arbeidet og kanaler for informasjonsutveksling.

Energiregnskap

NVE utvikler et kommunefordelt energiregnskap fordelt på næring. For mer informasjon, se [Energibruk - NVE](#).

Energikartlegging

Forskrift med krav om energikartlegging for aktører med stort energiforbruk trådte i kraft 1.10.2024. [Forskrift om energikartlegging \(energikartleggingsforskriften\) - Lovdata](#).

Energikartlegginger gir oversikt over energibruken og mulige lønnsomme energieffektiviseringstiltak. Kravet om å pålegge energikartlegging for foretak fastsettes med et innslagspunkt på 2,5 GWh årlig gjennomsnittlig energibruk, og første energikartlegging skal gjennomføres innen 1.10.2026. For mer informasjon om hva energikartlegging skal inneholde, rapportering etc se [Energikartlegging i store foretak - NVE](#).

Krav til kost-nytteanalyser for overskuddsvarme

Fra 1.4.2025 må de som planlegger å bygge nye energianlegg, industrianlegg, fjernvarmeanlegg og datasenter over en viss størrelse gjennomføre en kost-nytteanalyse av mulighetene for å utnytte overskuddsvarme. For mer informasjon, se NVEs nettside [Kost-nytteanalyse av mulighetene for å utnytte overskuddsvarme - NVE](#)

Rekkefølgekrav i plan for å utnytte overskuddsvarme

For at det skal være praktisk mulig å utnytte overskuddsvarme fra kraftkrevende næring og industri, er det viktig å sette av tilstrekkelig areal til den infrastrukturen som trengs for å kunne utnytte overskuddsvarme. Kommunen kan i planarbeid vurdere å fastsette rekkefølgekrav om tilrettelegging av infrastruktur for deling av overskuddsvarme. Ved at infrastrukturen etableres tidlig, vil fremtidige virksomheter kunne koble seg på og benytte seg av overskuddsvarmen på et senere tidspunkt.

NVEs uttalelse - Natur

I [Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027](#) er det påpekt at det er viktig å sikre god balanse mellom mer fornybar energi og miljøhensyn. Å legge til rette for fornybar kraftproduksjon og samtidig ta vare på naturgrunnlaget, vil medføre potensielle målkonflikter.

Miljødirektoratet hadde 3.7.2025 et webinar om utbygging av sol- og vindkraft som kan være nyttig grunnlagsmateriale: [Planlegging for fornybar energi som tar hensyn til natur og klima - miljødirektoratet.no](#)

Den regionale planen omtaler såkalte «grå arealer». Regjeringen lanserte 21.5.2025 en definisjon på hva som er grå areal [Grå arealer - regjeringen.no](#) – se fagtema Grå arealer. Det er viktig å være oppmerksom på at grå arealer også kan være areal som er egnet for naturrestaurering.

NVEs uttalelse - klima

Planen skal bidra til å redusere utslipp av klimagasser gjennom en helhetlig tilnærming som ser energiproduksjon, industri, transport og arealbruk i sammenheng. Økt elektrifisering av samfunnet og karbonfangst kan være en del av løsningen. Samtidig må vi ta vare på naturens evne til å ta opp og lagre karbon, slik som i skog og myr.

Økosystem som eks. flomskog, myrer og våtmarker kan ha en flomdempende funksjon som bør bevares i størst mulig grad. Vi skriver ikke mer om dette i denne omgang siden klimatilpasning ikke er en del av planen.

NVEs rolle og videre involvering i planarbeidet

NVEs rolle i regional planlegging er i hovedsak knyttet til arealbruk, og rammene for våre forvaltningsoppgaver går frem av veileder [2/2017 - Nasjonale og vesentlige regionale interesser innen NVEs saksområder i arealplanlegging](#).

Vi håper at vår uttalelse kan bidra til et bedre kunnskapsgrunnlag og at det gir nyttig informasjon om konsesjonsbehandling etter vannressursloven og energiloven. Hvis det er spørsmål til vår uttalelse eller til våre saksområder, så ta gjerne kontakt med oss.

Lykke til med et viktig planarbeid.

Med hilsen

Øyvind Leirset
Seksjonssjef

Marilyn Marskar
Senioringeniør

Dokumentet blir sendt uten underskrift. Det er godkjent etter interne rutiner.

Mottakere:

AGDER FYLKESKOMMUNE

Kopimottakere:

STATSFORVALTEREN I AGDER

AGDER FYLKESKOMMUNE
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Att.Eirik Sand

Deres ref
25/13030

Saksbehandler
HPM

Arkiv
2025/833-2

Dato
22/09/2025

Nye Veier sin uttalelse til høring og offentlig ettersyn av forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi - Agder fylkeskommune

Nye Veier AS («Nye Veier») viser til brev datert 06.06.2025 vedrørende høring om planprogram for regional plan for grønn industri og energi, med høringsfrist 22.09.2025.

Nye Veier uttaler seg som interessent i saken og skal ivareta statens sektorpolitiske mål om høyest mulig samfunnsøkonomisk lønnsomhet i de veiprosjektene selskapet er gitt ansvar for. Selskapet takker for muligheten til å gi innspill, men har ingen merknader til denne høringen.

Med vennlig hilsen
Nye Veier AS

Henrik Møller
Rådgiver forvaltning

Dokumentet er signert elektronisk.

Kopi til:
STATENS VEGVESEN

Til: Agder fylkeskommune

Sak: 25/13030 – Høringsinnspill til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Høringsinnspill fra Næringsalliansen i Agder

Næringsalliansen i Agder takker for muligheten til å gi innspill til planprogrammet for regional plan for grønn industri og energi. Vi ser positivt på at fylkeskommunen tar initiativ til å utvikle en helhetlig strategi for grønn industri og energiproduksjon, og vi ønsker å bidra aktivt i prosessen. Vi observerer at mye ansvar er lagt på kommunene og håper en regional plan kan styrke utviklingen av Agder.

Næringsalliansen i Agder (NiA) er et samarbeid mellom næringslivsaktører i Agder, og representerer nærmere 3500 virksomheter i regionen. Formålet med alliansen er å løfte relevante saker som angår hele regionen og være en samlet stemme for Agders næringsliv.

Målkonflikter – behov for balanserte løsninger

Planprogrammet tar utgangspunkt i en samfunnsfloke der hensyn til klima og natur skal balanseres mot industriell utvikling og verdiskaping. Dette er en reell og kompleks målkonflikt som næringslivet kjenner på daglig. Fortsatt oppfattes nok det offentlige med fylke som intet unntak, dit at all vern av natur er like viktig. Planen må få frem at verdiskaping er en forutsetning for et godt liv i Agder.

Planprogrammet er tidspunktet for å først fremst stille gode spørsmål. Noen spørsmål som bør stilles:

- **Ny vs eksisterende industri:** Hvordan vil planen sikre balanse mellom utvikling av grønn industri og eksisterende næringsliv i regionen? Hvordan kan vi sikre at grønn industri ikke fortrenger annen verdiskaping? Hvordan kan vi bruke eksisterende industriell infrastruktur til å støtte grønn omstilling? Sentralt her er strøm: Selv om NO2 har høyere priser, så er disse enda høyere utenfor våre grenser. Prisene for eksempel prosessindustrien ikke kan leve med, vil andre nye initiativ kunne leve med. Hvordan verner vi industrien vi har og legger til rette for at denne kan utvikle seg?
- **Areal eller næring:** Hvordan vil planen håndtere målkonflikter knyttet til arealbruk, der behovet for næringsutvikling og industri står i direkte konkurranse med hensynet til natur og miljø? Hvilke mekanismer foreslås for å gjøre arealkonflikter mellom industri, natur og annen næringsvirksomhet så små som mulig? Kan det utvikles kriterier eller modeller som gjør det mulig å prioritere arealbruk basert på verdiskapingspotensial, og ikke kun naturverdi?
- **Verdiskaping vs status quo:** Hvordan vil planen sikre at hensynet til natur og miljø ikke blir en barriere for nødvendig verdiskaping og industriell utvikling, men heller en integrert del av løsningen? Med andre ord: Hvordan skal planen balansere behovet for å skape nye verdier og arbeidsplasser, fremfor kun å bevare status quo?
- **I hvilken grad blir den regionale planen et innsigelsesverktøy overfor den enkelte kommune?** Det er en frykt at planen vil kunne svekke det kommunale selvstyret dersom det blir et verktøy for innsigelsesmyndighet.

Synlig verdiskaping: behov for konkretisering

Verdiskaping er avgjørende for samfunnsutviklingen, både i form av arbeidsplasser, kompetansebygging og økonomisk vekst. Uten aktiv tilrettelegging for industriell utvikling vil vi ikke lykkes med å skape et bærekraftig og fremtidsrettet Agder.

I omstillingen til et grønnere samfunn vil deler av verdiskapingen være synlig for det blotte øye, som gjennom etablering av landvind og nye fabrikker. Dette er ikke bare symboler på endring, men konkrete bevis på fremtidens næringsliv. Og ikke minst: Det er arbeidsplasser, verdiskaping og dermed vår felles velferd. Her må det offentlige og næringsliv stå sammen.

Medvirkning: næringslivet må være med hele veien

Næringsalliansen ønsker å delta aktivt i utviklingen av Regional plan for grønn industri og energi. Vi foreslår:

- At **representanter fra næringslivet inkluderes i referansegruppen** for planarbeidet. Det må være samlende stemmer fra næringslivet. Dette kan være med å minske gapet mellom næringslivet og prosess.
- At Næringsalliansen involveres i **medvirkningsprosessen**.

4. Avslutning

Vi ser frem til å bidra konstruktivt i det videre arbeidet med planen. Næringslivet i Agder har både vilje og evne til å være en del av løsningen – og ønsker å være involvert i det videre arbeidet med planen.

19.09.2025

Vennlig hilsen,

Næringsalliansen i Agder

V/ sekretariatsleder Trond M. Backer, adm.dir i Næringsforeningen i Kristiansandsregionen

RISØR KOMMUNE

Samfunnsutvikling

AGDER FYLKESKOMMUNE
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Dato: 03.09.2025
Vår ref: 25/1845-2
Deres ref:
Saksbeh.: Einar Brønlund
Tlf.

Høring av forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Viser til høringsutkastet til planprogram for grønn industri og energi.

Planen virker omfattende og adresserer de vesentligste utfordringene. Men det er særlig et tema som vi vil påpeke, og det er forutsetningene for at næringslivet kan utvikle og innføre grønne løsninger. Det er jo særlig større bedrifter som ofte har forutsetningene for å drive sirkulært, være energi effektive o.l.

Det som særlig mangler er en god og effektiv tilgang til kompetanse (og virkemidler) for å bli «grønnere». Det står ofte ikke om viljen, men tid og evnen. Det er tross alt flest små og mellomstore bedrifter i næringslivet, og de fleste har denne utfordringen.

Mao. planen bør se på gode måter for å øke kompetansenivået.

Med hilsen

Einar Brønlund
Næringssjef

Brevet er ekspedert elektronisk, og har derfor ingen signatur.

Kontaktinformasjon: www.risor.kommune.no/
Postadresse: Postboks 158, 4952 RISØR
Besøksadresse: Furumoveien 1, 4950 RISØR
Org.nr.: 964977402

Telefon: +47 37 14 96 00
E-post: post@risor.kommune.no

Saksmappenr: 2025/26 - 7

Arkiv:

Sakshandsamar: Rita Hansen

Setesdalssamarbeid

Bygland, Evje og Hornnes,
Valle, Bykle og Åseral

Saksframlegg

Setesdal interkommunalt politisk råd

Saksnr.	Utval	Møtedato
64/25	Setesdal interkommunalt politisk råd - styre	18.09.2025

Høyringsuttale - forslag til planprogram for regional plan for grøn industri og energi

Dagleg leiar tilrår:

Styret i Setesdal IPR vedtek å sende høyringsuttale om forslag til planprogram for regionalt plan for grøn industri og energi til Agder fylkeskommune, slik den går fram av avsnittet «Høyringssvar til Agder fylkeskommune».

Saksprotokoll i Setesdal interkommunalt politisk råd - styre - 18.09.2025

Handsaming:

Tilrådinga vart samrøystes vedteken.

Vedtak:

Styret i Setesdal IPR vedtek å sende høyringsuttale om forslag til planprogram for regionalt plan for grøn industri og energi til Agder fylkeskommune, slik den går fram av avsnittet «Høyringssvar til Agder fylkeskommune».

Saksutgreiing:

1. Bakgrunn for saka

Agder står midt i ei omstilling som krev nye løysingar for å møte klimaforpliktingane og samstundes sikre berekraftig næringsutvikling. Den regionale planen for grøn industri og energi skal fungere som eit verktøy for å prioritere mellom konkurrerande behov og skape forutsigbare rammer for kommunar, næringsliv og lokalsamfunn. Planen tek utgangspunkt i ei av samfunnsflokane for Agder: behovet for å kutte klimagassutslepp og ta vare på naturen, samstundes som regionen skal utviklast med industri og produksjon av rein energi.

Føremålet med planen er å finne regionale løysingar på fem sentrale spørsmål, som alle må sjåast i samanheng:

- Kva for prioriteringar er nødvendige for å setje kurs mot eit lågutsleppssamfunn?
- Kva må til for å sikre at kraftutbygging og industriutvikling skjer på naturen sine premissar?
- Korleis bør vi leggje til rette for verdiskaping og meir berekraftig industri?
- Kva skal til for å sikre stabil og tilstrekkeleg tilgang på energi i åra som kjem?
- Korleis kan vi stå saman om å løyse utfordringane?

Høyringsfrist er 22. september 2025.

Høyringsbrev og forslag til planprogram for følgjer som vedlegg til saksframlegget.

2. Høyringsvar til Agder fylkeskommune

Setesdal IPR stør at det vert sett i gong eit arbeid med ein regional plan for å handtere den såkalla samfunnsflokken knytte til grøn industri og energi i Agder. Temaene i planprogrammet er høgst relevante, og vi meiner det er viktig med eit grundig planarbeid i en prosess som sikrar god lokalt medverknad.

Nærleiken til kraftproduksjonsanlegg gjev særskilde moglegheiter for å utnytte «kortreist» energi som grunnlag for ny industriproduksjon. Dette bør vere ein sentral del av vurderingane i planprosessen. Planprogrammet bør leggja inn eit tydeleg distriktperspektiv, der energi- og industriprosjekt også bidreg til å skapa arbeidsplassar og busetjing også i Agder sine mange distriktskommunar.

I forslag til planprogram vert både *Kompetanse* og *Næringsliv og innovasjon generelt* omtalt som overlapp med andre regionale planar eller strategiar som er under utvikling – hhv regional strategi for kompetanse og regional strategi for innovasjon og berekraftig verdiskaping (VINN-strategien). Kompetanse i næringslivet retta mot det grønne skiftet reknar ein vil vere essensielt i åra som kjem. Planen bør difor vektleggje å finne gode måtar å sikre overlapp mellom dei ulike planane nettopp for å adressere dette.

Avslutningsvis vil vi understreke betydninga av å sikre god medverknad frå alle relevante aktørar i planprosessen. Kommunane har ei heilt sentral rolle som arealstyresmakt og utviklar av berekraftige lokalsamfunn, og reell og tidlig involvering er derfor viktig.

Vedtak sendast til:

Agder fylkeskommune

Valle, den 15.09.2025

Rita Hansen

dagleg leiar

Vedlegg

- 1 Høringsbrev.pdf
- 2 Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi.pdf

3 Sakspapirer.PDF

Fra: Solkraft Sør AS

Til: Agder Fylkeskommune

Dato: 20.09.2025

Ref: Saksnr.: 25/13030

Sted: Kristiansand

Høringssvar - Planprogram regional plan for grønn industri og energi

Innledning

Solkraft Sør AS støtter planprogrammets ambisjon om å løse «samfunnsflokken» gjennom helhetlig avveining mellom industri, energi, klima og natur. Vi ber samtidig om at planen åpner for parallelle løp: overordnede prinsipper for de store grepene, samtidig som små- og mellomstore, skånsomme og reversible kraftproduksjonsanlegg hvor det er kommunen som har beslutningsmyndighet, kan detaljreguleres i LNF-områder når kunnskapsgrunnlaget foreligger - uten krav om forutgående arealavklaring i overordnet plan.

1. Hvilke prioriteringer er nødvendige for å sette kurs mot et lavutslippssamfunn?

- Prioritere utslippsfri energiproduksjon som kan realiseres raskt og med lav naturbelastning.
- Ha en balansert portefølje av tiltak i ulik skala, slik at både kortsiktige og langsiktige behov dekkes.
- Sikre at planprosesser er forutsigbare og effektive, slik at private og offentlige aktører tør å investere.
- Legge vekt på løsninger som både reduserer utslipp og styrker beredskap og energisikkerhet i regionen.

2. Hva må til for at kraftutbygging og industriutvikling skjer på naturens premisser?

- Bruke oppdatert kunnskap og risikoanalyser (natur, klima, samfunn) som grunnlag for beslutninger.
- Styrke bruken av klare kriterier for arealvalg som filtrerer bort konfliktfylte områder (vern, myr, verdifulle naturtyper, kulturmiljø).
- Velge løsninger som er reversible og skalerbare, slik at naturinngrep kan begrenses og eventuelt tilbakeføres.
- Fremme en helhetlig vurdering av arealbruk, der energiproduksjon veies mot naturverdier og lokalsamfunn på en transparent måte.

3. Hvordan bør vi legge til rette for verdiskaping og mer bærekraftig industri?

- Sørge for at energiprosjekter gir lokale ringvirkninger i form av oppdrag til entreprenører, leverandører og fagmiljø.
- Bygge opp kompetanse og teknologi som styrker regionens rolle i det grønne skiftet - fra produksjon til drift.
- Legge til rette for en mangfoldig portefølje av prosjekter i ulik skala, slik at næringslivet får både stabil krafttilgang og utviklingsmuligheter.

4. Hva skal til for å sikre stabil og tilstrekkelig tilgang på energi i årene som kommer?

- Kombinasjon av store og små tiltak: store prosjekter vil ta tid, mens mindre og fleksible prosjekter kan levere raskt og bidra til balanse.
- Geografisk spredning av tiltak avlaster nettet og gir beredskapsmessige fordeler.
- Etablering av klare prosesser og tidsrammer for saksbehandling av modne enkeltsaker gir forutsigbarhet og øker sjansen for faktisk realisering i planperioden.

5. Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?

- Opprette regionale samhandlingsarenaer mellom fylke, kommuner, nettselskaper, næringsliv og interesseorganisasjoner for tidlig dialog.
- Utarbeide en regional minimumsstandard for hvilke typer energiprosjekter som kan gå til detaljregulering direkte, basert på objektive kriterier.
- Satse på åpenhet og medvirkning i prosesser, slik at både næringsliv, lokalsamfunn og naturinteresser opplever å bli hørt og ivaretatt.

Anmodning

Planprogrammet gir en god mulighet til å skape en felles strategi som balanserer energi, natur og industriutvikling. Vi anbefaler at planen forankrer prinsippet om parallelle løp: overordnet planlegging for de langsiktige grepene, samtidig som konkrete og kunnskapsbaserte prosjekter kan behandles løpende gjennom ordinære reguleringsprosesser.

Dette vil gi Agder både *tempo, forutsigbarhet og kvalitet* i energiutbyggingen og bidra til å løse samfunnsflokken i fellesskap.

Med hilsen

Ingar Høye
Daglig leder
Solkraft Sør AS

Statens vegvesen

AGDER FYLKESKOMMUNE

Postboks 788 Stoa

4809 ARENDAL

Behandlende enhet:
Transport og samfunn

Saksbehandler/telefon:
Solveig Gunn Hellevig /
38121587

Vår referanse:
25/164166-2

Deres referanse:
25/13030

Vår dato:
24.09.2025

Innspill ved høring og offentlig ettersyn av forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi – Agder fylkeskommune

Viser til forslag til planprogram av 05.05.2025, oversendt i brev av 06.06.2025, planfaglig samling 16.06.2025 og regionalt planforum 29.08.2025.

Formålet med planen er, sitat; «En ny regional plan for grønn industri og energi kan komme til kjernen av utfordringene rundt forholdet mellom natur, klima, industri og energi. En godt forankret plan, med bred støtte i kommunen, kan fungere som et styringsverktøy for utviklingen videre og skape større forutsigbarhet. Planen vil bli et viktig verktøy i arbeidet med å håndtere samfunnsflokken: *redusere klimagassutslippene og sikre naturmangfoldet, samtidig som vi skal utvikle regionen med industri, næring, bolig, infrastruktur og produksjon av ren energi.*

Regionalplan Agder har som formål å utvikle Agder til et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår. Vi viser til klimaloven av 16.06.2016 hvor stortinget har fastsatt at Norge i 2050 skal være et lavutslippssamfunn og med en reduksjon på 70–75 prosent fra utslippsnivået i 1990, innen 2035, jf. klimaloven av 16.06.2016. Det skal tas store klimakutt på veg- og transportsektoren.

Statens vegvesen er part i den «flokken» som planprogrammet beskriver. Veg- og transport er både en del av dagens klima- og natur problem og samtidig en sektor som skal bidra til å løse problemene.

Statens vegvesen viser til plan- og bygningslovens oppdaterte statlige planretningslinjene for både areal- og mobilitet (SPR-AM) av 24.01.2025 og statlige planretningslinjer for klima- og energi (SPR-KE) AV 20.12.2024. Vi viser til regjeringens Veikart 2.0. Grønt industriløft,

Postadresse
Statens vegvesen
Transport og samfunn
Postboks 1010 Nordre Ål
2605 LILLEHAMMER

Telefon: 22 07 30 00
firmapost@vegvesen.no
Org.nr: 971032081

Kontoradresse
Langsævn 4
4846 ARENDAL

Fakturaadresse
Statens vegvesen
Fakturamottak DFØ
Postboks 4710 Torgarden
7468 Trondheim

lansert 28.09.2023 og vi forutsetter at de føringer som her er gitt, er lagt til grunn for Agders grønne industriløft.

Sammendrag.

Statens vegvesen er positiv til en regional plan for Agder som setter nye industri – og kraftverksplaner inn i en regional arealsammenheng og som skal bidra til at Agder er et attraktivt lavutslippssamfunn i 2030.

Statens vegvesen anbefaler at det i planprogrammet bestemmes at bedrifter som skal etableres i Agder og bidra til det grønne skiftet, som vindkraftverk og solkraftverk, må dokumentere at de faktisk oppnår en regional samfunnsøkonomisk klimagevinst ved etablering. Det må kreves dokumentert i et klima- og arealregnskap. Klimautslipp og arealbeslag fra veg- og transport, som følger av etablering og drift, må med i regnskapet. Nødvendig klimautslipp og areal for tilknytning og oppgradering av kraftnettet må også med i et samlet regionalt klima- og areal regnskap.

Statens vegvesen anbefaler at det fastsettes i planprogrammet at det skal utarbeides et regionalt plankart over Agders næringsområder og andre «grå arealer» som eksempelvis parkeringsplasser, som er til rådighet for de næringer planen omfatter. Det må framgå hvilke områder som allerede er opparbeidet. Det bør videre utarbeides et utbyggingsprogram for bruk av denne arealreserven på Agder. Et oppdatert klima og arealregnskap for hele Agder, bør følge plankartet og er viktigste kunnskapsgrunnlag for utbyggingsprogrammet, SPR-AM kap.6.1 og 6.3.

Det bør og settes vilkår om at hele verdikjeden blir utredet når det etableres sol- og vindkraft anlegg, slik at ikke regionen pådrar seg et framtidige avfallsproblemer. Sol og vindkraft installasjoner har en levetid på 20- maks 35 år.

Statens vegvesen gir en tydelig anbefaling om at den regionale planen skal ha planbestemmelser, alternativt retningslinjer for kommunene og kommuneplanene. Det er helt nødvendig å sette regionale rammer og gi styrende føringer, for å dempe konkurransen om etableringer kommunene imellom. Denne konkurransen er en hoved driver for arealforbruket og den naturnedbygging vi har i dag.

Statens vegvesen viser til at overordna planer i både fylkeskommune og kommuner, har vedtatt å følge ABC prinsippet for næringsvirksomhet, «rett virksomhet på rett sted». Lager, logistikk og transport bedrifter, samt industribedrifter hvor lager og transport er viktig del av produksjonen, skal etableres ved hoved transportårene, jf. SPR-AM Kap. 3.6. Dette må følges opp i regional plan for grønn industri og energi med bestemmelser.

Statens vegvesen fraråder å legge vindkraftverk på næringsområdene i motorveikryss, tett på riksveinettet eller andre veger med mye trafikk, høy års døgn trafikk. Is kast fra turbinene utgjør en fare for ferdsel og trafikk, jf. NVE Veileder Nr.5/2018. I tillegg vil støy og skyggekast redusere attraktivitet for tilgrensende virksomheter, inklusive samferdselsanlegg som holdeplasser, rasteplasser, hvileplasser m.m.

På grunn av faren for is kast legger vindkraftverk restriksjoner på all ferdsel og mobilitet på arealene i eget planområde og i tilgrensende områder. Vindkraftverk er derfor svært arealkrevende og vil fortrenge andre næringsetableringer i en vid omkrets til turbinene.

Statens vegvesen vil anbefale at Agder fylkeskommune utreder hvilke konsekvenser vindkraftverk, både på land og i Skagerak, vil ha for å nå målet om et attraktivt lavutslippssamfunn i 2030.

Videre at det gjøres en risiko- og sårbarhetsanalyse, hvor hendelser som eksempelvis brann i vindturbiner, er en risiko for samfunnssikkerhet og beredskap i Agder. Vi viser til SPR- AM, kap.3.11 og kap. 6.7.

Vi viser ellers til Grønt Industriløft 2.0. kap.2.1. Kraft: *«Regjeringen vil tillate utbygging av vindkraft på land der det er gode vindforhold og lokal aksept»*. Kommunene har myndigheten i disse plansakene og det er avgjørende at kommunene har nødvendig kapasitet og kompetanse på dette fagfeltet.

Statens vegvesen anbefaler at planprogrammet fastsetter at planen utreder trafiksikkerheten ved etablering av vindkraftverk og nødvendig sikkerhetsavstand til fylkesvegnettet. Is kast utgjør en høy risiko for trafikantene. Videre vet vi at roterende turbiner og blinkende lys, tar oppmerksomheten til trafikantene og utgjør en trafiksikkerhetsrisiko.

Statens vegvesen mener, på grunnlag av nåværende kunnskapsgrunnlag, at det kan være fordeler ved sambruk, ved at solkraftverk etableres med adkomst og i tilknytning til eksisterende vegsystem. Denne planen bør utrede muligheter og gi retningslinjer for solkraftverk i Agder. Etter nye bestemmelser er det kommunene som skal avgjøre etableringer og sette vilkår for solkraftverk under en viss størrelse, og den regionale planen kan gi viktige føringer for kommunene i disse sakene.

Solkraftverk bør, på lik linje med andre utbygginger, ikke etableres på dispensasjon fra kommuneplanens LNFR områder, men på arealer som er avklart i kommuneplanen.

Planprogrammet bør og beskrive dagens kraftnett og legge fram det som er dagens planer for opprustning av kraftnettet.

Omtale

Statens vegvesen mottar for tiden planinitiativ og meldinger om både sol- og vindkraftanlegg og om opprustning av kraftnettet i vårt geografiske område som er Agder, Telemark og Vestfold. Dette har sammenheng med de høye el- kraftprisene i Sør-Norge som gir grunnlag for økonomisk lønnsom drift for kraft foretak. Statens vegvesen tilrår kommunene å styre disse etableringer til egne næringsområder eller andre nedbygde arealer, gråarealer som eksempelvis parkeringsarealer. Agder har både ledige arealer for

næring og næringsarealer som kan fortettes. Vi fraråder å gi dispensasjoner fra LNFR formål og fortsettelse «bit for bit» nedbygging av naturområder.

Tilbake til den «samfunnsfloken» som Regional plan for grønn industri og energi i Agder har ambisjon om å avklare. Tre sentrale samfunnsutfordringer kan direkte adresseres til effektivere arealbruk; klimaendringene, naturtap og at areal er en knapphetsressurs.

Samfunnsutfordringene som er knyttet til demografi; mangel på arbeidskraft og aldrende befolkning, er indirekte knyttet til areal, da et lavutslippssamfunn må ha et veg- og transportsystem som gir alle innbyggerne en enklere reisehverdag, hvor de er mindre avhengig av personbil. Vi må bygge tettere og slik at avstanden til viktige velferds- og butikker blir kortet inn. Dette sparer miljøet og det fremmer sosial bærekraft når befolkningen blir mindre avhengig av person biltransport.

Vi viser til Grønt Industrieløft 2.0, kap. 2.2. om areal og lokal infrastruktur: *«en forutsetning for å kunne etablere industriell virksomhet, er at det finne egnede næringsarealer tilgjengelig, som relativt raskt kan tilrettelegges for produksjon. Dette gjelder både for industriaktivitet på land og til havs.»*

Vi må utvikle et næringsliv som er økonomisk bærekraft. Bedrifter som fører til naturtap er ikke bærekraftige og om vi mister natur som er nødvendig for eksempelvis å ta unna store nedbørsmengder, blir vi sårbare for klimaendringene.

Det er erkjennelsen om at vi må stagge naturtapet, og det legger rammene for arealbruken som er lagt til grunn for plan- og bygningslovens oppdaterte statlige planretningslinjene for både areal- og mobilitet (SPR-AM) av 24.01.2025 og statlige planretningslinjer for klima- og energi (SPR-KE) AV 20.12.2024.

Statens vegvesen har følgende bærekraftstrategi for egen virksomhet: **«Vi skal ta vare på det vi har, utbedre der vi kan og bygge nytt der vi må»**. Dette er en strategi vi mener bør legges til grunn for hele vegsystemet, også fylkesveger, kommunale veger og private veger.

Statens vegvesen erkjenner at vi i alt vi forbruker, også gir utslipp av klimagassutslipp, tap av biologisk mangfold og annen forurensing. Vi erkjenner for vår virksomhet at vi, i størst mulig grad, **går fra en lineær til en sirkulær økonomi**. I en sirkulær økonomi blir ressurser og materialer tatt vare på, reparert, gjenbrukt og til slutt resirkulert. Med en slik tilnærming reduserer vi både utvinning av materialer og produksjon av avfall.

Når det gjelder etableringer av vindkraftverk på næringsarealer eller på andre arealer tett på riksveinettet, så er planene for Omre vindkraftverk i Grimstad kommune et lærende eksempel, hvor Statens vegvesen har søkelys på å sikre trygg forutsigbar framkommelighet på motorveien og planlagt vegsystem for Omre industriområde tilknyttet fylkesvegnettet. Med Norges vassdrag og energiverks (NVE) sin veileder for is kast fra vindturbiner, NVE Veileder NR.5/2018 har vi trukket den konklusjon at vindturbiner på Omre er i konflikt med trygg transport på eksisterende veger E18 og FV 420 og planlagt ny snarvei vei gjennom

Omre industriområde. Vi har ikke hatt tid til å få utredet risikoen for trafikkulykker som følger av at roterende turbiner og kraftige lys i mastetoppene virker forstyrrende på trafikken.

Statens vegvesen har hvileplass for tungbilsjåfører på Omre. Videre en rasteplass med høy standard og det er opparbeidet tursti til et tjern i nærheten. Kan hende må vi også stenge anleggene, i perioder hvor det er fare for is kast. Skyggekast og støy fra vindturbinene vil ytterligere redusere dette tilbudet vi her har til trafikantene. Alt i alt er vår konklusjon, på grunnlag av den kunnskap vi nå har, at vindturbinene vil reduserer attraktivitet og bruk av våre samferdselsanlegg.

Sikkerhetsrisikoen for is kast vil gjelde for store deler av næringsområdene ved vindkraft turbinene. Vi antar at det vil utarbeides varslingsrutiner for nabo bedriftene som ligger i nedslagsfeltet for is kast. Dette vil sannsynligvis påvirke driften av industribedriftene på stedet og eiendomsprisene på næringstomtene. Vi kjenner ikke til hvordan sikkerhetsrutinene er i andre anlegg, og om det er aktuelt med driftsstans på turbinene.

Det er denne kunnskapen som er grunnlaget for at Statens vegvesen fraråder å etablere vindkraftverk på næringsarealer ved E18 og øvrig riksveinettet.

Erling B. Jonassen
seksjonsleder

Solveig Gunn Hellevig

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

Kopi
STATSFORVALTEREN I AGDER, Postboks 504, 4804 ARENDAL

AGDER FYLKESKOMMUNE

Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Saksbehandler, innvalgstelefon

Heidi Johansen, 37 01 78 31

Uttalelse til høring av planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Vi viser til oversendelse datert 06.06.2025 fra Agder fylkeskommune med vedtak om å legge forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi på høring og offentlig ettersyn.

Bakgrunn og formål

Fylkestinget i Agder fylkeskommune har vedtatt at det skal utarbeides en regional plan for grønn industri og energi, som en del av oppfølgingen av Regionplan Agder 2030 og regional planstrategi. I beskrivelsen av planarbeidet står det at arbeidet tar utgangspunkt i en av samfunnsflokene for Agder: *Vi må redusere klimagassutslipp og sikre naturmangfold, samtidig som vi skal utvikle regionen med industri, næring, bolig, infrastruktur og produksjon av ren energi.*

Formålet med planarbeidet er i henhold til kap. 2.2 å finne regionale løsninger på fem spørsmål som alle må ses i sammenheng, og som er tilknyttet følgende fire kjernetema: industri, energi, klima og natur. Hvert kjernetema er presentert i egne kapitler med tilhørende spørsmål tilknyttet hvert tema. Planprogrammet sier følgende om planarbeidet: *Med en ny regional plan for grønn industri og energi kan vi komme til kjernen av utfordringene rundt forholdet mellom natur, klima, industri og energi.*

Statsforvalterens overordnede innspill til planprogrammet

Statsforvalteren vil innledningsvis berømme fylkeskommunen for å igangsette et viktig planarbeid. Et slikt planarbeid er helt i tråd med de nasjonale politiske føringer om å planlegge og fastsette felles rammer for fornybar kraftproduksjon og kraftkrevende industri med en regional tilnærming.

Videre vil vi berømme dere for å ha utarbeidet et godt planprogram som tar opp viktige spørsmål og synliggjør utfordringer tilknyttet den ovennevnte samfunnsfloken som vi står ovenfor i vår region. Vi er enig i planprogrammets fire kjernetema, og det er viktig og bra at planarbeidet både skal *utforske mulighetsrommet innen hvert enkelt tema og samtidig undersøke hva vi kan få til i fellesskap, der temaene overlapper og påvirker hverandre.*

Det er bra at planprogrammet avgrensar hvilke temaer som ikke skal inngå i planen, jf. kap. 4.4. Samtidig er det viktig at ny regional plan for grønn industri og energi redegjør for hvilke regionale planer eller strategier, og hensyn/interesser som «overlapper» med innhold og arbeid med ny regional plan slik det pekes på i kap. 4.3.

Statsforvalterens interesser i planarbeidet

Vi viser til arbeidet med Regionplan Agder 2030 som blant annet omfatter sammenstilling av sentrale utviklingstrekk på Agder. Under overskriften «Utfordringer på Agder» er blant annet følgende hovedpunkter pekt på som mest sentrale: *vedvarende klimaendringer, økende tap av naturmangfold, og økt behov for beredskap og klimatilpasning*. Disse utfordringene ligger innenfor kjerneområdene som Statsforvalteren er satt til å ivareta, jf. rundskriv H-2/14.

Av plan- og bygningsloven § 8-2 går det frem at staten skal legge regionale planer til grunn for dens virksomhet i fylket. I henhold til de gjeldende nasjonale forventninger er formålet med regionale planer bl.a. å tilpasse den nasjonale politikken til regionale og lokale forhold. Det er derfor sentralt for oss at vedtatte regionale planer utarbeides innenfor rammene av nasjonale føringer. Medvirkning i regionalt planarbeid er derfor høyt prioritert hos oss. Viktige hensyn som ligger innenfor Statsforvalterens fagområder er blant annet tilknyttet vannmiljøkvalitet, naturmangfold, landskap, friluftsliv, landbruk, klima, mobilitet, stedsutvikling og samfunnsikkerhet og beredskap, jf. rundskriv H-2/14. Vi vil derfor ha spesiell oppmerksomhet på hvordan videre planarbeid følger opp gjeldende nasjonale føringer for de interesser og hensyn som ligger innenfor vårt ansvarsområde.

Felles og oppdatert kunnskapsgrunnlag

De *nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging* (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2023) understreker at planleggingen skal være kunnskapsbasert, helhetlig og langsiktig. Plan- og bygningsloven stiller klare krav til at både nasjonale mål, sektorinteresser og kunnskapen om lokale forhold skal inngå som grunnlag for planlegging. For planarbeidet med ny regional plan for grønn industri og energi er det etter Statsforvalterens vurderinger vesentlig å bygge et felles solid og oppdatert kunnskapsgrunnlag innenfor de fire kjernetemaene samt for fagområder som er relevante for arbeidet. Det er også viktig med kunnskap om de muligheter og interessekonflikter både lokalt og på tvers av kommunegrenser som forventes i arbeidet med å løse samfunnsflokken.

I planprogrammet kapittel 4.2 er det redegjort for hvert kjernetema samt stilt flere gode spørsmål, som jamfør planprogrammet ikke skal besvares direkte, men som skal fungere som en invitasjon til refleksjon i det videre planarbeidet. Vi vurderer imidlertid at redegjørelsene og mange av spørsmålene peker på viktige undertema og synliggjør behov for konkret og oppdatert kunnskap som både bør ligge til grunn for selve planprosessen og vurdering av blant annet virkemidler, og som bør inngå som del av en ferdigstilt regional plan.

Etter Statsforvalterens vurdering er det viktig at en ny regional plan for grønn industri og energi bygger på et solid og oppdatert kunnskapsgrunnlag. Kunnskapsgrunnlaget må legges

til grunn av alle involverte parter i deres arbeid med å avveie og sikre interesser og hensyn innenfor relevante fagområder, som f.eks. industri, energi, klima og natur. Videre anbefaler vi, ev. med utgangspunkt i kapittel 4.2, at det i planprogrammet gis en oversikt over kunnskapsgrunnlaget som skal ligge til grunn for gjennomføring av selve planarbeidet, hvilket kunnskapsgrunnlag som skal inngå i en ferdig regional plan, og hvorvidt det innenfor tema-/fagområder er kunnskapshull eller behov for å oppdatere kunnskapsgrunnlaget.

Statsforvalteren viser til ny nasjonal arealanalyse for næringsareal utarbeidet på bestilling fra Miljødirektoratet, og som etter det vi kjenner til skal publiseres i skrivende stund. Arealanalysen vil blant annet omfatte fylkesvis oversikt over arealreserve for næring samt kart, og vi mener dette bør kunne benyttes som del av kunnskapsgrunnlaget for dette planarbeidet.

Tydelige målformuleringer

For at planprogrammet skal fungere best mulig som en tydelig oppskrift/samfunnskontrakt for det kommende planarbeidet mener vi det er viktig med tydelige målformuleringer. Arbeidet med planen tar utgangspunkt i hovedmålene fra Regionplan Agder 2030. I planprogrammet for ny regional plan er de fem spørsmålene som er stilt i kap. 2.2 fokusert på å gi svar på *hvordan* utfordringer skal løses eller *hvordan* hovedmål kan nås. Dette er viktige spørsmål og en regional plan der man enes om felles løsninger/prioriteringer/virkemidler er avgjørende for å løse våre felles samfunnsflokke på Agder. Vi anbefaler imidlertid at relevante hovedmål i Regionplan Agder 2030 også «videreutvikles» og konkretiseres i planprogrammet med målformuleringer som er tilpasset arbeidet med ny regional plan for grønn industri og energi. Tydelige målformuleringer, som felles løsninger/prioriteringer/virkemidler kan vurderes opp mot, vil kunne bidra til å forenkle planarbeidet underveis i planprosessen, og bidra til forutsigbarhet.

Planens virkemidler

Det er positivt at det skal foretas en vurdering av alternative virkemidler, jf. planprogrammets kapittel 4.6. Vi viser til innspill om tydelige målformuleringer som vi mener er en forutsetning for å identifisere de best egnede virkemidler. Vi viser også til avsnitt over om Statsforvalterens interesser og understreker at uavhengig av hvilke typer virkemidler som velges, er det avgjørende at planen ivaretar vesentlige regionale og nasjonale klima- og miljøhensyn, og balanserer disse mot samfunnets behov for økt produksjon av fornybar energi. Det er også viktig at de valgte virkemidlene utgjør regionale løsninger som gir en tydelig retning og styring. Vi ser et betydelig behov for et felles rammeverk som styrer mot helhetlig og bærekraftig samfunnsutvikling, og som kommunene kan benytte i deres arbeid med å avveie hensyn ved planlegging og tilrettelegging for fornybar kraftproduksjon og kraftkrevende industri.

Referansegruppe, medvirkning og organisering

Vi viser til avsnitt over der vi blant annet kommenterer på utfordringer på Agder, og våre interesser i det videre planarbeidet. Vi er med bakgrunn i dette naturligvis svært positive til at Statsforvalteren er tenkt inn i en referansegruppe for dette planarbeidet. Rammene for vår medvirkning der og som høringspart, blir å bidra til at nasjonale føringer ivaretas i planarbeidet og vedtatt plan. Vi vil også bidra med kunnskap, drøfting av løsninger og til at øvrige aktuelle statsetater også deltar i planarbeidet.

I planprogrammet står følgende om referansegruppen: *Referansegruppen skal følge planarbeidet og komme med samlede råd og anbefalinger til prosessen, kunnskapsgrunnlag, grep og løsninger til planen.* Skisserte arbeidsoppgaver som er tiltenkt referansegruppen vil kreve en strukturert organisering av involverte parter, og blant annet at det også settes av tilstrekkelig tid til møter, forberedelser, og dialog underveis. Tiltente oppgaver tilsier at referansegruppen bør organiseres på fagnivå, og ikke kun på ledernivå slik vi forstår at gjelder for «Kraftforum Rogaland». Planprogrammet kan med fordel utdype organisering av referansegruppen, både med hensyn til samarbeid internt mellom foreslåtte representanter, og når og hvordan referansegruppen skal «medvirke» med planarbeidets prosjektgruppe.

Med hilsen

Gunnar Ogwyn Lindaas (e.f.)
miljøverndirektør
Seksjon plan

Thomas Christian Kiland-Langeland
seksjonsleder plan

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

STATENS VEGVESEN

NORGES VASSDRAGS- OG
ENERGIDIREKTORAT (NVE)
MATTILSYNET

DIREKTORATET FOR SAMFUNNSSIKKERHET
OG BEREDSKAP (DSB)

Postboks 1010 Nordre Ål	2605	LILLEHAMMER
Postboks 5091 Majorstua	0301	OSLO
Felles postmottak Postboks 383	2381	BRUMUNDDAL
Postboks 2014	3103	TØNSBERG

Deres ref.: Eirik Sand
Vår ref.: Karen Elise Stenersen

17.09.25, Kristiansand

Høringssvar til regional plan for grønn industri og energi

Høringssvar til regional plan for grønn industri og energi er avgitt av Studentorganisasjonen i Agder (STA). I den forbindelse ønsker STA å takke for muligheten til å svare på høringen.

Vi støtter arbeidet med å utvikle en regional plan som kan gi tydelig retning og forutsigbarhet i spørsmål som angår både energi, industri, natur og klima.

Temaer og problemstillinger

Vi i STA mener at de fire kjernetemaene (industri, klima, energ og natur) er gode temaer å ta opp i en slik plan, og at det er temaer som studenter har tanker og meninger rundt.

Det er viktig at planen ser kunnskap og kompetanse som en nøkkelressurs for å lykkes. Både UiA og studentmiljøet kan bidra med forskning, innovasjon og nye løsninger.

De fem hovedspørsmålene er gode, men vi savner en tydeligere vektlegging av hvordan utdanning, forskning og rekruttering kan støtte opp om grønn industri og energiomstillingen.

Innspill for justering

Vi foreslår at planprogrammet tydeliggjør behovet for å utvikle tverrfaglig kompetanse innen teknologi, energi, klima og samfunnsfag – og hvordan regionen kan samarbeide med utdanningsinstitusjoner for å bygge dette.

Prosess og medvirkning

Vi ser positivt på at det legges opp til bred involvering. Vi oppfordrer til at unge og studenter inviteres inn i medvirkningsprosessene på en reell måte, ikke bare gjennom høringer, men også gjennom workshops, studentprosjekter og samarbeidsarenaer.

Med vennlig hilsen

*Magnus Ellefsen Moen
Leder
Studentorganisasjonen i Agder (STA)*

Saksmappenr: 2025/424-2
Arkiv:
Sakshandsamar: Vidar Homme

Saksframlegg

Valle kommune

Saksnummer	Utval	Møtedato
73/25	Plan og miljøutvalet	09.09.2025
103/25	Formannskapet	10.09.2025

Høyring og offentlig ettersyn av framlegg til planprogram for regional plan for grøn industri og energi

Kommunedirektøren tilrår:

1. Valle kommune stør at det vert sett i gong eit arbeid med ein regional plan for å handtere utfordringane knytte til grøn industri og energi i Agder.
2. Valle kommune understrekar betydninga av å sikre god medverknad frå alle relevante aktørar i planprosessen. Kommunane har ei heilt sentral rolle som arealstyresmakt og utviklar av berekraftige lokalsamfunn.
3. Det er viktig å vurdere dei langsiktige konsekvensane for natur, lokalsamfunn og næringsliv, og at det i planarbeidet vert teke omsyn til lokale tilhøve, arealbruk og infrastruktur.
4. Nærleiken til kraftproduksjonsanlegg gjev særskilde moglegheiter for å utnytte «kortreist» energi som grunnlag for ny industriproduksjon. Dette bør vere ein sentral del av vurderingane i planprosessen.

Handsaming i Plan og miljøutvalet av sak 73/2025 den 09.09.2025:

Handsaming:

Tilrådinga vart samrøystes vedteken.

Vedtak:

1. Valle kommune stør at det vert sett i gong eit arbeid med ein regional plan for å handtere utfordringane knytte til grøn industri og energi i Agder.
2. Valle kommune understrekar betydninga av å sikre god medverknad frå alle relevante aktørar i planprosessen. Kommunane har ei heilt sentral rolle som arealstyresmakt og utviklar av berekraftige lokalsamfunn.
3. Det er viktig å vurdere dei langsiktige konsekvensane for natur, lokalsamfunn og næringsliv, og at det i planarbeidet vert teke omsyn til lokale tilhøve, arealbruk og infrastruktur.

4. Nærleiken til kraftproduksjonsanlegg gjev særskilde moglegheiter for å utnytte «kortreist» energi som grunnlag for ny industriproduksjon. Dette bør vere ein sentral del av vurderingane i planprosessen.

Handsaming i Formannskapet av sak 103/2025 den 10.09.2025:

Handsaming:

Tilrådinga vart samrøystes vedteken.

Vedtak:

1. Valle kommune stør at det vert sett i gong eit arbeid med ein regional plan for å handtere utfordringane knytte til grøn industri og energi i Agder.
2. Valle kommune understrekar betydninga av å sikre god medverknad frå alle relevante aktørar i planprosessen. Kommunane har ei heilt sentral rolle som arealstyresmakt og utviklar av berekraftige lokalsamfunn.
3. Det er viktig å vurdere dei langsiktige konsekvensane for natur, lokalsamfunn og næringsliv, og at det i planarbeidet vert teke omsyn til lokale tilhøve, arealbruk og infrastruktur.
4. Nærleiken til kraftproduksjonsanlegg gjev særskilde moglegheiter for å utnytte «kortreist» energi som grunnlag for ny industriproduksjon. Dette bør vere ein sentral del av vurderingane i planprosessen.

Saksutgreiing:

Samandrag/ konklusjon

Det framlagde planprogrammet legg rammene for ein regional plan som skal balansere energi, industri, klima og natur på ein heilskapleg måte. Planarbeidet skal støtte opp under måla i Regionplan Agder 2030 og bidra til å utvikle Agder til eit attraktivt lågutsleppssamfunn.

For Valle kommune er det avgjerande at planen tek inn over seg både distriktsperspektivet og moglegheitene som ligg i nærleiken til vasskrafta. Ei sterkare satsing på «kortreist» energi kan gje grunnlag for ny industri, verdiskaping og arbeidsplassar i distrikta – samstundes som ein sikrar at utbygging og bruk skjer på naturens premissar.

Bakgrunn for saka

Agder står midt i ei omstilling som krev nye løysingar for å møte klimaforpliktingane og samstundes sikre berekraftig næringsutvikling. Den regionale planen for grøn industri og energi skal fungere som eit verktøy for å prioritere mellom konkurrerande behov og skape forutsigbare rammer for kommunar, næringsliv og lokalsamfunn.

For kommunar som Valle er dette særleg viktig. Regionen er sterkt prega av kraftproduksjon, og moglegheitene for industriutvikling knytt til fornybar energi er store. Samstundes må omsynet til natur, kulturmiljø og lokalsamfunn ivaretakast på ein balansert måte.

Formelt grunnlag

Planprogrammet for Regionalplan for grøn industri og energi byggjer på føringar frå Regionplan Agder 2030, nasjonale klima- og energimål samt internasjonale avtalar som Parisavtalen.

Lovgrunnlaget for ein regionalplan er regulert i plan- og bygningslova § 3-1, § 3-3 og § 4-2, som fastset føremål, ansvar og krav om konsekvensutgreiing.

Plan- og bygningslova pålegg fylkeskommunen å sikre at det er god medverknad og forankring i prosessen.

Vurderingar og konsekvensar

Kommunedirektøren meiner at planprogrammet gjev eit godt utgangspunkt for vidare arbeid, men vil særleg framheve:

- **Kommunane si rolle:** Planen må byggje på reell og tidleg involvering av kommunane, som både arealstyresmakt og samfunnsutviklarar.
- **Distriktperspektivet:** Det er avgjerande å vurdere konsekvensar for små lokalsamfunn. Industrielle satsingar gjev moglegheiter for vekst i heile Agder, men kan også medføre uynskte effektar dersom ikkje planlegginga tek høgde for lokale tilhøve.
- **Kortreist kraft som moglegheit:** Nærleiken til kraftproduksjonsanlegg i indre Agder gjev heilt unike føresetnader for å utvikle grøn industri med låg transportavstand mellom produksjon og forbruk. Dette reduserer presset på overføringsnett, gjev betre ressursutnytting og styrkjer verdiskapinga lokalt.
- **Balanse mellom omsyn:** Energi- og industriomstillinga må gjeve tryggleik og forutsigbare rammer både for næringslivet og lokalsamfunna, samtidig som ein sikrar at natur og miljø ikkje vert skadelidande.

Valle, den 10.07.2025

Vidar Homme
kommunedirektør

Vedlegg:

- 1 Høringsbrev
- 2 Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi
- 3 Sakspapirer

Andre dokument i saka:

Vennesla kommune

Arkivsak-dok. 25/01996
Arkivkode
Saksbehandler Eirik Aarrestad

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Bygg- og miljøutvalget	11.09.2025	66/25
2 Formannskapet	16.09.2025	58/25
3 Kommunestyret	25.09.2025	63/25

SAKS PROTOKOLL

Høring av forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

---

Formannskapet har behandlet saken i møte 16.09.2025 sak 58/25

Votering

Ved votering ble kommunedirektørens forslag til vedtak enstemmig vedtatt.

Formannskapets innstilling:

Vennesla kommune støtter forslaget til planprogram for *regional plan for grønn industri og energi* med de merknader og anbefalinger som er oppført under kommunedirektørens vurdering i saksframlegget.

Arkivsak-dok. 25/01996-2
Arkivkode ---/S01/&13
Saksbehandler Eirik Aarrestad

Saksgang	Møtedato
Bygg- og miljøutvalget	11.09.2025
Formannskapet	16.09.2025
Kommunestyret	25.09.2025

Høring av forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Sammendrag

Fylkestinget i Agder har vedtatt å utarbeide en ny regional plan for grønn industri og energi som en del av Regionplan Agder 2030. Denne planen skal erstatte *Strategi for kraftforedlende industri på Agder og Energiplan for Agder*. Formålet med planen er å finne regionale løsninger for å redusere klimagassutslipp og sikre naturmangfold samtidig som industri og produksjon av energi utvikles på en bærekraftig måte. Fylkeskommunen har sendt ut forslag til planprogram for oppstart av arbeidet med *Regional plan for grønn industri og energi* med høringsfrist 22. september 2025.

Planen skal fokusere på fem hovedspørsmål knyttet til lavutslippssamfunnet, naturhensyn i kraft- og industriutvikling, bærekraftig verdiskaping, stabil energitilgang og samarbeid om utfordringene. Innenfor fire kjernetemaer til planen — industri, energi, natur og klima — reises konkrete spørsmål om dagens situasjon, muligheter for bærekraft, arealbruk, energiressurser, naturinngrep og klimakutt.

Kommunedirektøren i Vennesla støtter arbeidet og anbefaler å bruke begrepet «bærekraftig industri» i stedet for «grønn industri» for å favne en bredere industrisektor. Planarbeidet er omfattende og krever betydelige ressurser, men anses som viktig for å utvikle en helhetlig og bærekraftig industri- og energiutvikling i regionen.

Kommunedirektøren mener videre at forslag til planprogram harmonerer godt med føringene i Vennesla kommuneplanens samfunnsdel 2024–2040. Begge planene vektlegger klimakutt, bærekraftig verdiskaping, naturhensyn og behovet for samarbeid på tvers av sektorer. På den måten kan en slik regional plan være et viktig virkemiddel for å realisere Venneslas mål om å utvikle seg som en grønn urban bygd, redusere klimagassutslipp, inkludere flere i arbeids- og samfunnsliv, og sikre en arealstrategi som balanserer næringsutvikling og miljøhensyn.

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

Vennesla kommune støtter forslaget til planprogram for *regional plan for grønn industri og energi* med de merknader og anbefalinger som er oppført under kommunedirektørens vurdering i saksframlegget.

Vedlegg

1. Fylkeskommunens høringsbrev
2. Forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi

Bakgrunn for saken

I forbindelse med fylkeskommunens *Regionplan Agder 2030* har fylkestinget vedtatt at det skal utarbeides en regional plan for grønn industri og energi. Planen skal erstatte *Strategi for kraftforedlende industri på Agder* fra 2022 og *Energiplan for Agder* fra 2007. Fylkestinget vedtok 3. juni å sende ut forslag til planprogram for oppstart av *Regional plan for grønn industri og energi* på høring med høringsfrist 22. september 2025.

Planprogrammet beskriver formålet med planen, organisering av planarbeidet og forutsetninger i form av nasjonale forventninger, statlige planretningslinjer for klima og miljø, arealbruk og mobilitet, og diverse fylkeskommunale regionalplaner.

Planprogrammet tar utgangspunkt i en av de tre hovedutfordringene for Agder; «Vi må redusere klimagassutslipp og sikre naturmangfold, samtidig som vi skal utvikle regionen med industri, næring, bolig, infrastruktur og produksjon av ren energi». Formålet med en ny plan for grønn industri og energi er å søke regionale løsninger på denne utfordringen. For å klare det skal planen rette innsatsen mot krysningspunktene der utfordringer ved industri, energi, klima og natur møtes. Planprogrammet legger som første steg opp til prosessen på vei mot en plan som kan peke ut retning for hvordan vi best kan møte utfordringene i Agder.

I planprogrammet pekes det på fem hovedspørsmål som regionalplanen skal løse og som må sees i sammenheng med hverandre:

- Hvilke prioriteringer er nødvendige for å sette kurs mot et lavutslippssamfunn?
- Hva må til for å sikre at kraftutbygging og industriutvikling skjer på naturens premisser?
- Hvordan bør vi legge til rette for verdiskaping og mer bærekraftig industri?
- Hva skal til for å sikre stabil og tilstrekkelig tilgang på energi i årene som kommer?
- Hvordan kan vi stå sammen om å løse utfordringene?

Til hvert av de fire kjernetemaene *industri, energi, klima og natur* er det i planprogrammet løftet fram følgende spørsmål:

- Industri
  - Hva slags industri har vi i Agder i dag?
  - Hva er styrkene for dagens industri og kan vi bygge videre på det?
  - Hva skal til for å gjøre det enklere å etablere bærekraftige bedrifter i Agder?
  - Hvordan kan vi bygge mer sirkulære systemer og realisere industriell symbiose?
  - Hva er god lokalisering av framtidens industri
- Energi
  - Hva har vi av kraft og nett i Agder?
  - Hvordan vil planer for ny kraft og utvikling av kraftnettet påvirke situasjonen på sikt?
  - Hva er potensialet for energieffektivisering og hvordan kan det realiseres?
  - Hvilke muligheter og begrensinger ligger i hvordan kraftnettet er plassert og dimensjonert?
  - Hva er mulighetene og konsekvensene av de ulike energiproduksjonene (eks. vannkraft, vindkraft, solkraft og atomkraft)?
- Natur
  - Hvordan er naturen vår i dag?
  - Hvilke arealkonflikter er det som oppstår mellom natur og industriutvikling?
  - Hva er potensialet i å fortette eller bygge på «grå arealer», områder som allerede er bygd ned og ikke lenger har naturlig dekke.
  - Hvilket potensial ligger i restaurering av ødelagt natur som kompensasjon for naturinngrep?
  - Hvordan bør vi balansere kunnskapsusikkerhet og naturhensyn ved industriutvikling?

- Klima
  - Hvor kommer klimagassutslippene fra i dag, når det gjelder industri, energi, arealbruk og karbonrike arealer?
  - Hva er barrierene og mulighetene for å kutte klimagassutslippene?
  - Hvordan kan vi ta vare på eller styrke naturens evne til karbonbinding?
  - Hvordan kan Agder ta en aktiv rolle i utviklingen av grønn industri uten å bidra til å øke utslippene?
  - Hvordan må vi prioritere for å bidra til å nå klimamålene?

Klima- og miljøkonsekvenser

Gode løsninger og avveininger i regionalplanen hvor hovedtemaene industri, næring, natur og klima sees i sammenheng kan gi positive konsekvenser for klima og miljø.

Økonomiske konsekvenser

Planprogrammet har ingen direkte økonomiske konsekvenser for Vennesla kommune.

Vurdering

Kommunedirektøren støtter arbeidet med å utvikle en helhetlig strategi for industri- og energiutvikling i Agder, og at utviklingen sees i sammenheng med natur- og klimautfordringene vi står overfor. Energiutvikling og nedbygging av natur har stor oppmerksomhet i samfunnet, og prosessen i arbeidet blir viktig for å få en god og nyttig regional plan. Det legges opp til et omfattende og krevende planarbeid som vil kreve betydelige ressurser av fylkeskommunen.

Kommunedirektøren mener videre at forslag til planprogram harmonerer godt med føringene i Vennesla kommuneplanens samfunnsdel 2024–2040. Begge planene vektlegger klimakutt, bærekraftig verdiskaping, naturhensyn og behovet for samarbeid på tvers av sektorer. På den måten kan en slik regional plan være et viktig virkemiddel for å realisere Venneslas mål om å utvikle seg som en grønn urban bygd, redusere klimagassutslipp, inkludere flere i arbeids- og samfunnsliv, og sikre en arealstrategi som balanserer næringsutvikling og miljøhensyn.

Kommunedirektøren anbefaler at begrepet «grønn industri» blir erstattet med «bærekraftig industri». En vil dermed favne en bredere del av industri sektoren, og omhandle både nyetableringer og videreutvikling av eksisterende industri. Det anbefales videre at Støleheia bør styrkes og utvikles som energiknutepunkt. Planen må legge til rette for ulike og framtidsrettede energiformer, samt bidra til helhetlig arealforvaltning, med god balanse mellom naturhensyn og næringsutvikling.

Konklusjon

Kommunedirektøren er positiv til at det utarbeides en regional plan for grønn industri og næring. Forslaget til planprogram for arbeidet med planen støttes med de merknader og anbefalinger som er oppført under kommunedirektørens vurdering ovenfor.

17.09.25

Fra: Østre Agder IPR.

På delegert myndighet fra Østre Agder representantskap svarer Østre Agder næring- og samfunnsutviklingsforum på høringsinvitasjonen.

Til: Agder fylkeskommune, postmottak@agderfk.no, merket sak 25/13030 i tittelfeltet.

Høring - forslag til planprogram for Regional plan for grønn industri og energi

Vi viser til høring av forslag til planprogram for regional plan for grønn industri og energi og takker for muligheten til å gi innspill på planprogrammet. Østre Agder, med åtte kommuner og rundt 100 000 innbyggere, er den nest største regionen i Agder.

Vi støtter arbeidet med en regional plan og understreker at grønn omstilling krever tett samarbeid med kommunene og deres næringsapparat. Østre Agder har skogressurser, industriell kompetanse og teknologimiljøer som gir regionen en nøkkelrolle – forutsatt at kommunene involveres aktivt.

De fem sentrale spørsmålene i planprogrammet peker på viktige utfordringer. Prosess og medvirkning er avgjørende: tidlig og åpen dialog gir bedre løsninger, færre konflikter og større eierskap.

Vi vil særlig vektlegge:

- Kommunene og deres næringsapparat må delta aktivt i planprosessen, særlig om arealer, lokalisering av kraftproduksjon og ny industri.
- Riktig lokalisering av kraft og industri er avgjørende, med vekt på krafttilgang, effektiv energibruk og infrastruktur.
- Planen bør fremme industriell symbiose og verdikjeder på tvers av kommuner, der restressurser utnyttes.
- Planen må bidra til etablering av bærekraftige bedrifter i Østre Agder, som kan øke sysselsettingen og redusere utenforskap.

Vi ser frem til et konstruktivt samarbeid om utvikling av regional plan for grønn industri og energi.

Med vennlig hilsen

For Anne Torunn Hvideberg
Næringssjef i Tvedestrand og leder for næring- og samfunnsutviklingsforum

Siri Asdal
Sekretariatet Østre Agder samarbeidet

From: "post@ostregionen.no" <post@ostregionen.no>
Sent: Tue, 16 Sep 2025 13:25:55 +0200
To: "AFK.Postmottak" <postmottak@agderfk.no>
Subject: Innspill til: Planprogram regional plan for grønn industri og energi

You don't often get email from post@ostregionen.no. [Learn why this is important](#)

Hei,

Det skal opprettes en referansegruppe for prosessen med «Planprogram regional plan for grønn industri og energi»

Mitt forslag er at relevante representanter for næringsliv og industri bør være direkte representert i referansegruppen.

Mvh
For Østregionen Næringsforening
Morten Lindvik

900 64 490 - post@ostregionen.no

 ØSTREGIONEN
NÆRINGSFORENING

Gjerstad | Risør | Tvedestrand | Vegårshei | Åmli

Se: [Østregionen Næringsforening](#)

= Agder
Sparebank

DNB

Fra: Andreas Storbukås <andreas.storbukas@aevarme.no>
Sendt: fredag 19. september 2025 07:06
Til: AFK.Postmottak
Emne: merket sak 25/13030

Kategorier: Anna Marit

You don't often get email from andreas.storbukas@aevarme.no. [Learn why this is important](#)

Hei

Viser **Planprogram regional plan for grønn industri og energi**

Her har jeg innspill til en stor energikile som ofte blir glemt.
Vi stiller gjerne opp for en mer utfyllende beskrivelse om det er ønskelig.

Fjernvarme er et byfenomen.

Man må ha en viss nærhet mellom produsent og forbruker, men nå det er oppfylt så har man et fantastisk produkt.

Varmt vann avlaster hele strømmettet til Kristiansand by med ca 20% på en kald vinterdag.

Vi snakker da om avlasting på effekttoppen. I noe mindre grad gjør man også dette i Sørlandsparken, Grimstad og i Arendal.

Fjernvarme produserer på flere måter.

Enten hos industrien, eller ved hjelp av varmepumper, el og biomasse.

I Kristiansand har vi 2 store kilder (Returkraft og Glencore)

Returkraft løser et samfunnsproblem ved å brenne søppel.

Det er ikke et alternativ å lagre dette i deponier og søppel vil vi mennesker alltid lage.

Glencore lager enorme mengder nikkel og har flere kjemiske prosesser som generere varme.

Vi har et enormt overskudd med spillvarme og denne går ofte til sjø eller omgivelser.

Samtidig har vi et samfunn som skriker etter mer strøm.

For eksempel en boligblokk bruker ca 60% av energien på varmt vann og oppvarming.

Da er det råflott å bruke strøm om vi har annen energi som går til spille.

Her har vi, men også andre aktører i samfunnet en jobb å gjøre med å få frem dette budskapet.

Jeg vil derfor utfordre dere til å ha med fjernvarme når symbioser skal utredes i dette arbeidet.

Fjernvarme er en glemt mulighet.

Andreas Storbukås
Daglig leder | Å Energi Varme AS

---

andreas.storbukas@aevarme.no

+4790123434

Kjøita 25, 4603 Kristiansand

www.aenergi.no

*Glitre Energi and Agder Energi have now officially merged to become **Å Energi**. At **Å Energi** we are working together for a future based on renewable energy*